

”Er revisors nuværende forpligtigelser tilstrækkelige i forhold til at afdække besvigelser? ”

Uddannelsesinstitution: Aalborg Universitet

Studie: Cand.merc.aud.

Afleveringsdato: 03.06.2019

Udarbejdet af: Peter Killebæk

Studie nr: 20 17 13 27

Vejleder: Jesper Seehausen

Emne: Besvigelser

Side antal: 82

Antal anslag: 249.185

Executive summary.

Auditors act as the public's trust representative when performing the audit. Auditors therefore have a big responsibility when performing the audit. Auditors are currently obligated through their audit, to obtain a high level of confidence that the information's that are stated in the company's financial statements are correct and does not contain significant errors or fraud. Auditors audit therefor ensures the public, that they can trust the information's companies are stating in their financial statements.

The biggest threat to auditor's audit conclusion, is undetected significant errors and fraud. Significant errors and fraud significantly effects companies' financial reports. It can therefore have huge consequences, if the auditor is unsuccessful in detecting existing significant errors or fraud, because it potentially can lead to the users making a financial decision based on a fall's basis.

Auditors are currently obligated when performing the audit, to detect significant errors and fraud. However even though auditors during their auditing currently are obligated to detect significant errors and fraud, incidences still occur where the auditor is unable to live up to his obligations. Auditors has especially difficulties detecting fraud, committed by either the company's management or employees. The thesis is based on this issue, that even though auditors currently are obligated through their audit to detect significant committed fraud, it occasionally happens that auditors are unable to do so. The purpose of this thesis has therefor been, to assess whether auditors' current obligations are sufficient, in order to detect committed fraud.

The thesis has restricted itself, to focus on misstatements arising from fraudulent financial reporting and misstatements arising from misappropriation of assets. The difference between errors and fraud is defined by, whether the act was intentional or not.

To assess whether auditor's current obligations are sufficient in order to detect committed fraud. The thesis will explain, what fraud generally is and afterwards thoroughly explain what misappropriation of assets is and what fraudulent reporting is. Next the thesis will focus on, who generally commits fraud and what leads people to commit fraud.

After a thorough explanation of what fraud is and why people are committing fraud. The thesis will according to the current laws and regulations, determine who legally is responsible of reassuring that fraud does not occur. In order to determine this, the thesis will look into the current laws and regulations, to determine the legal responsibilities for the company's management and the auditor.

Based on the auditor's obligations regarding detecting fraud. The thesis will state its opinion whether auditor's obligations can be considered sufficient or not. The adequacy of the auditor's obligations will be compared to the thesis opinion of what within reasoning can be expected. After the comparison, the thesis will conclude whether the thesis thinks, that auditor's current obligations regarding detecting committed fraud are sufficient or not. If the thesis concludes, that auditor's current obligations are not sufficient in order to detect committed fraud. The thesis then will explain why and what should be done in order to reinsure, that auditor's obligations in the future would be sufficient.

Indholdsfortegnelse.

Executive summery.....	2
Kapitel 1. Indledning.....	7
1.1 indledning.....	7
1.2 Problemformulering.....	8
1.3 Opgavens struktur.....	8
1.3.1 Opgavens struktur (uddybende).....	8
1.4 Metode.....	9
1.5 Afgrænsning.....	10
Kapitel 2. Hvad er besvigelser.....	10
2.1 Besvigelser generelt.....	10
2.2 Misbrug af aktiver.....	12
2.3 Regnskabsmanipulation.....	13
2.4 Del konklusion.....	14
Kapitel 3. Hvem begår typisk besvigelser og hvorfor begår mennesker besvigelser.....	15
3.1 Generelt.....	15
3.2 Køn og alder.....	18
3.3 Er besviger hyppigst en intern eller ekstern person og hvor ofte samarbejdes der om at begå besvigelser.....	18
3.4 Hvem begår typisk besvigelserne og hvor i virksomheden begås de typisk.....	19
3.5 Kildekritik.....	21
3.6 Hvorfor begår mennesker besvigelser.....	21
3.6.1 Besvigelsestrekanten.....	21
3.6.1.1 Incitament og pres.....	22
3.6.1.1.1 Incitament og pres i forhold til regnskabsmanipulation jf. ISA 240 bilag 1.....	24
3.6.1.1.2 Incitament og pres i forhold til misbrug af aktiver jf. ISA 240 bilag 1.....	24
3.6.1.2 Mulighed.....	25
3.6.1.2.1 Mulighed i forhold til regnskabsmanipulation jf. ISA 240 bilag 1.....	25
3.6.1.2.1 Mulighed i forhold til misbrug af aktiver jf. ISA 240 bilag 1.....	26
3.6.1.3 Retfærdiggørelse.....	26
3.6.1.3.1 Retfærdiggørelse i forhold til regnskabsmanipulation jf. ISA 240 bilag 1.....	26
3.6.1.3.2 Retfærdiggørelse i forhold til misbrug af aktiver jf. ISA 240 bilag 1.....	27
3.6.2 Den almene besviger, predatoren og psykopaten.....	27

3.7 Del konklusion.	28
Kapitel 4. ledelsens forpligtelser i forhold til at forebygge og opdage besvigelser.	30
4.1 Ledelsens forpligtelser i forhold til forebyggelse af besvigelser.	30
4.2 Interne kontroller.	31
4.2.1 Kontrolmiljøet.....	32
4.2.1.1 Ansættelse.	32
4.2.1.2 Whistleblower	33
4.2.1.3 Code of conduct /korrekt adfærd.....	33
4.2.2 Ledelsens risikovurdering.	33
4.2.3 Kontrolaktiviteter.	34
4.2.4 Information og kommunikation.	35
4.2.5 Overvågning.....	35
4.3 Del konklusion.	35
Kapitel 5. Revisors forpligtelser i forhold til at afdække besvigelser.	37
5.1 Forventningskløften.....	37
5.2 Hvorfor skal revisor overholde ISA standarderne.	38
5.3 God revisorskik og revisor som offentlighedens tillidsrepræsentant.	39
5.4 Revisors fastsættelse af væsentlighedsniveau.	41
5.5 Revisors forpligtelser.	42
5.5.1 Revisionsrisikoen / Revisionsrisikomodellen.....	44
5.6 Revisors forpligtelser i forhold til besvigelser gennem revisionsprocessen.....	45
5.6.1 Planlægningsfasen.....	45
5.6.1.1 Revisors forpligtelser i forhold til arbejdshandlinger i planlægningsfasen	46
5.6.1.2 Revisors forpligtelser i forhold til risikovurderingshandlinger	47
5.6.1.2.1 ISA 315.	47
5.6.1.2.2 Risikovurderingshandlinger jf. ISA 240.....	49
5.6.2 Udførelsesfasen.....	50
5.6.2.1 Revisors forpligtelser i henhold til identificerede risici for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser.	50
5.6.2.2 Revisors reaktioner på identificerede risici.	51
5.6.2.2.1 Generelle reaktioner på regnskabsniveau.....	51
5.6.2.2.2 Revisors revisionshandlinger som reaktion på risici for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser på revisionsmålsniveau.....	51
5.6.2.2.3 Revisors revisionshandlinger som reaktion på risici for den daglige ledelses tilsidesættelse af virksomhedens kontroller.....	52

5.6.3 Afslutningsfasen.	53
5.6.3.1 Revisors forpligtelser i forhold til vurdering af revisionsbevis.	53
5.6.3.2 Revisors mulige afståelse for opgaven.	54
5.6.3.3 Revisors skriftlige udtalelse.	55
5.6.3.4 Revisors kommunikation med virksomhedens daglig og øverste ledelse.	55
5.6.3.5 Revisors kommunikation med lovgivende og kontrollerende myndigheder.	56
5.6.3.6 Revisors dokumentation.	56
5.7 Del konklusion.	57
Kapitel 6. Er revisors forpligtelser tilstrækkelige i forhold til at opdage besvigelserforhold i virksomhederne.	61
6.1 Hvad forstås der ved "tilstrækkelige. "	61
6.2 Regnskabsbrugernes og ledelsens forventninger til revisor.	62
6.2.1 "Britta Nielsen" sagen.	64
6.3 Hvad kan der med rimelighed, forventes af revisor.	65
6.3.1 Hvad anser ledelsen typisk for at være rimeligt.	65
6.3.2 Hvad anser regnskabsbrugerne typisk for at være rimeligt.	66
6.3.3 Hvilke forventninger til revisor anser opgaven som rimelige.	67
6.4 Er revisors forpligtelser tilstrækkelige.	68
6.4.1 Forhold som stiller spørgsmålstejn til revisors tilstrækkelighed.	68
6.4.1.1 Revisors professionel skepsis.	68
6.4.1.2 Den tidsmæssige placering.	69
6.4.1.3 Revisors indsamlingsmetode.	69
6.4.1.4 Revisors risikovurdering for dokumentfalsk.	70
6.5 Opgavens vurdering af om revisors forpligtelser kan anses som tilstrækkelige.	70
6.6 Del konklusion.	71
Kapitel 7. Forbedringsforslag.	72
7.1 Risikovurdering for dokumentfalsk.	73
7.2 Stikprøvemetode og revisionens tidsmæssige placering.	73
7.3 Dybdegående revision.	74
7.4 Besvigelser begået af ledelsen.	75
7.5 Del konklusion.	76
Kapitel 8. Konklusion.	77
Lovgivning og regulering.	81
ISA'er.	81
Kildeliste.	81

Bøger.	81
E-Kilder.	81

Kapitel 1. Indledning.

1.1 indledning.

Revisor er "døbt" offentlighedens tillidsrepræsentant og bærer dermed et stort offentligt ansvar i forbindelse med sin revision. Revisors opgave er i forbindelse med sin revision at øge regnskabs troværdighed ved som tredje part, at forsikre offentligheden om at regnskabet med op til 95% sikkerhed¹, er retvisende. Men kan revisors forpligtelser på nuværende tidspunkt anses som tilstrækkelige i forhold til at afdække eventuelle besvigelser? I praksis ses det nemlig igen og igen at "skandaler" som følger af besvigelser forekommer.

Fælles for mange af erhvervsskandalerne er at besvigelserne ofte stod på i relativt lang tid før, det blev opdaget, og ofte er det ikke revisor som afslører besvigelserne, men derimod en intern eller ekstern whistleblower.

Når besvigelser opdages i specielt større virksomheder, har det ofte stor offentlig interesse. Det er selvfølgelig meget naturligt at de primære regnskabsbrugere såsom, kreditorer, samarbejdspartnere, aktionærer, leverandører og andre interessenter som bliver influeret af de begået besvigelser direkte, har en interesse i at få placeret et ansvar samt en forklaring på, hvordan besvigelserne i årevis kunne blive begået uden, at det er blevet opdaget. Det er dog ikke kun de primære regnskabsbrugere som udviser stor interesse når større besvigelsskandaler afsløres. De sekundære regnskabsbrugere som egentlig ikke bliver influeret direkte, er også tit ligesom de primære regnskabsbrugere meget ivrige efter at få en forklaring.

Et eks. på offentlighedens engagement i besvigelsskandaler ses bl.a. i den fornyelig sag om Genan. I Genan sagen blev stifteren Bent A. Nielsen i dømt seks års fængsel for bedrageri og mandatsvig af særlig grov beskaffenhed. Bent A Nielsen var den "ukronede" dæk konge af byen Viborg og var en velkendt person i Viborg og omegn. Da sigtelserne imod Bent A. Nielsen blev rejst, medførte det stor offentlig interesse, i sådan grad at Bent A. Nielsen valgte at få trykt en tyve siders lang avis, som blev omdelt til alle husstande gratis i Viborg kommune. I avisen forklarer Bent A. Nielsen, at han er uskyldig i de anklager, som var rejst imod ham. Byretten i Viborg kom dog torsdag d. 04-04-2019 frem til en anden konklusion og idømte Bent A. Nielsen seks års ubetinget fængsel.²

I de både større besvigelsskandaler såsom i Genan sagen og i de mindre besvigelsskandaler, bliver det anklagende spørgsmål ofte stillet "hvor var revisor! ". Forundringen over at revisor ikke i sin revisionsmæssige gennemgang for længe siden havde opdaget besvigelserne, vækker ofte forargelse både i offentligheden og internt i de virksomheder, hvor besvigelserne er blevet begået. I Genan sagen blev revisor idømt tre års fængsel for medvirken til bedrageri, men i mange besvigelssager konkluder domstolene at revisor har opfyldt sin forpligtelser som revisor. Alligevel er offentlighedens kritik i besvigelsskandaler ofte rettet mod revisor og ikke mod ledelsen. Offentligheden har nemlig ofte den forestilling, at det i højere grad er revisors forpligtigelse at finde frem til aktuelle besvigelssesforhold, end det er ledelsen ansvar, at forhindre besvigelser i at opstå ³

Virksomhedernes ledelser har ligesom offentligheden, ofte den holdning at revisor er forpligtiget til at finde frem til alt fejlinformation, som måtte forekomme som følge af besvigelser. Men kan det anses for at være en rimelig holdning i forhold til de egentlige revisionsmæssige forpligtelser som revisor rent faktisk har i

¹ I branchen er 95% kendt som det sikkerhedsniveau revisor stiller for, at regnskabet er retvisende og ikke indeholder væsentlig fejlinformation.

² tv2 nyhederne - Dansk dækmilliardær får seks års fængsel i stor svindelsag.

³ tv2 nyhederne - Dansk dækmilliardær får seks års fængsel i stor svindelsag.

forbindelse med sin revision? Besvarelse af dette spørgsmål er motivationen for dette speciale, netop at belyse hvad revisors forpligtelser er i forhold til afdækning af besvigelser og om revisors forpligtelser kan anses som tilstrækkelige i forhold til, at forsikre virksomhederne og offentligheden om, at der med sikkerhed ikke forekommer fejlinformation i regnskabet som følger af besvigelser.

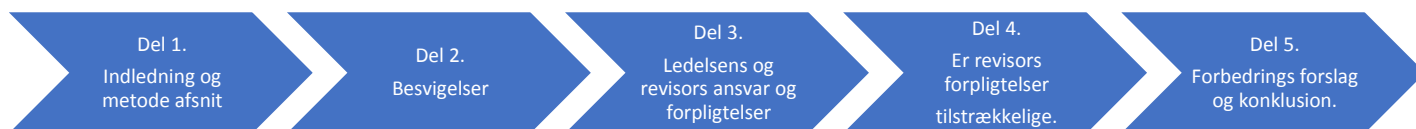
1.2 Problemformulering.

Motivationen for opgavens problemformulering er de efterhånden mange større erhvervsskandaler, som der i nyere tid har været. I forbindelse med de efterhånden mange erhvervsskandaler, er det interessant at få afklaret. Hvad revisors nuværende forpligtelser er i forbindelse med afdækning af besvigelser og om revisors forpligtelser kan anses som tilstrækkelige. Med udgangspunkt i opgavens motivation, søger denne opgave dermed at finde svar på.

"Er revisors nuværende forpligtelser tilstrækkelige i forhold til at afdække besvigelser?"

1.3 Opgavens struktur.

Opgaven vil være opbygget efter understående struktur.

Opgavens kapitel 2 og 3 vil være redegørende afsnit. Opgavens kapitel 4 og 5 vil være både redegørende og analyserende. Redegørende vil kapitel 4 og 5 være, fordi afsnittene hovedsageligt vil blive skrevet på baggrund af gældende lovgivning og reguleringer på området. Den analyserende del vil være de, tilknyttede tanker, eksempler og anden supplerende kontekst til lovgivningen og reguleringerne i kapitel 4 og 5. Opgavens kapitel 6 og 7 vil være vurderende afsnit, hvori opgaven vil udtrykke en subjektiv holdning på baggrund, af den gældende lovgivning og reguleringer som opgaven redegøre for i kapitel 4 og 5. Afslutningsvis vil opgaven afslutte med en konklusion på opgavens problemstilling.

1.3.1 Opgavens struktur (uddybende).

Del 1.

Opgavens kapitel 1. vil indeholde opgavens problemformulering som opgaven søger at besvare. Desuden vil kapitel 1 indeholde et afsnit om den metodiske tilgang opgaven er udarbejdet ud fra samt en afgrænsning af, hvad opgaven afgrænser sig fra.

Del 2.

I kapitel 2 og 3 vil opgaven redegøre grundlæggende for, hvad der forstås ved besvigelser. I kapitel 2 og 3 kommer opgaven også ind på hvem der typisk i virksomheden begår besvigelser, samt forskellige typer af besvigelser. I kapitlerne vil opgaven også komme ind på besvigelsestrekanter.

Del 3.

I kapitel 4 og 5 fokusere opgaven på at redegøre og analysere for ledelsens og revisors forpligtelser i forbindelse med forebyggelse og opdagelse af besvigelser. Her vil opgaven tag udgangspunkt i den gældende regulering på området for både ledelsen og revisor. I forbindelse med revisors forpligtelser i forhold til afdækning af besvigelser, vil revisionsprocessen og revisionsrisikomodellen bl.a. blive gennemgået sammen med andre relevante afsnit.

Del 4.

Kapitel 6. I dette kapitel vil opgaven på baggrund af kapitel 4 og 5 vurdere om de reguleringskrav som stilles til virksomhedens ledelse, er tilstrækkelige i forhold til forebyggelse af besvigelser. Derudover vil opgaven også vurdere og diskutere om revisors revisionsmæssige forpligtelser kan anses som tilstrækkelige i forhold til som ekstern part, at kunne opdage eventuelle besvigelser i forbindelse med revisionen. Vurderes det på baggrund af gældende regulerings krav, at revisor har tilstrækkelige forpligtelser i forbindelse med sin revision til at kunne afdække og opdage eventuelle besvigelser. Vil kapitel 6 slutte af med at diskutere hvordan det så kan være at, revisor med udgangspunkt i de nævnte erhvervsskandaler i indledningen ikke opdagede besvigelserne og dermed forhindrede erhvervsskandalerne.

Del 5.

Kapitel 7. Konkludere opgaven i kapitel 6, at revisors forpligtelser ikke er tilstrækkelige i forhold til, at kunne afdække besvigelser vil opgaven i kapitel 7 komme med retspolitiske forbedrings forslag til revisors forpligtelser i forhold til i fremtiden bedre, at kunne afdække besvigelser. Forbedringsforslagene vil tage udgangspunkt i hvad der på nuværende tidspunkt er rets dogmatik i kapitel 4 og 5.

Kapitel 8. På baggrund af det opgaven løbende kommer frem til gennem kapitlerne fra 2 til 7 kan opgavens problemformulering i kapitel 1 til sidst besvares i opgavens konklusion i kapitel 8.

1.4 Metode.

Opgavebesvarelsen vil til at starte med være beskrivende og redegørende. Opgaven vil første gøre rede for de forskellige typer af besvigelser, hvem der som oftest begår besvigelserne og det incitament som ofte ligger bag besvigerens motiv for overhoved at begå en eller flere besvigelser.

Efter de redegørende kapitler som omhandler besvigelser går opgaven over til, at fokuserer på ledelsens og revisors forpligtelser i forbindelse med besvigelser. Her vil opgaven starte med, at tage udgangspunkt i den gældende regulering på området for at redegøre for, hvad der er henholdsvis ledelsens og revisors forpligtelser i forbindelse med forebyggelse og opdagelse af evt. besvigelser. På baggrund af de redegørende kapitler går opgaven videre til det andet taksonomiske niveau, som er det analyserende niveau. Her vil opgaven analysere på baggrund af de redegørende kapitler, for så til sidst på baggrund af en diskussion i det tredje og sidste taksonomiske niveau, at vurdere den gældende regulering på området både i forhold til ledelsen og revisor. Til sidst vil opgaven diskutere retspolitik i forhold til forbedrings forslag på baggrund af rets dogmatikken. På baggrunden af opgavens vurderings kapitler, udarbejdes der til sidst en konklusion, her vil opgaven konkludere, om hvorvidt revisors nuværende forpligtelser er tilstrækkelige i forhold til at kunne opdage besvigelser, som foretages i en given virksomhed.

For at kunne vurdere og senere konkludere på opgavens problemformulering, kræver det en redegørelse og forståelse for reguleringen på området samt en forståelse for revisionsprocessen.

På baggrund af ovenstående, vil opgavens teoretiske og metodisk tilgang dermed først tage udgangspunkt i relevant regulering og teori og dernæst gennem en "eksplorativ" fremgangsmetode og til sidst ende ud i en "normativ" undersøgelse. Den normative undersøgelse vil indeholde en diskussion som til sidst udledes i en vurdering af om revisors forpligtelser i tilfredsstillende grad kan vurderes som tilstrækkelige i forhold til, at kunne afdække aktuelle besvigelser i en given virksomhed eller ej. På baggrund af den beskrevet metodiske tilgang kan det dermed udledes, at problemformuleringen vil blive besvaret ud fra en "induktiv" tilgangsmetode. Data indsamlingsmetoden som anvendes i opgaven, vil hovedsageligt bestå af relevant lovgivning og reguleringer på området. Derfor vil opgaven primært blive skrevet ud fra "primære data" kilder. Såsom revisorloven, selskabsloven, relevante ISA-standarder og årsregnskabsloven. Opgaven kommer dog ikke til at indeholde primære datakilder i form af interviews, spørgeskema osv. Opgaven vil

foruden de primære kilder blive suppleret af sekundære datakilder. Sekundære data kilder som vil blive inddraget i opgaven er relevant litteratur og E-kilder i form af publiceret nyhedsartikler.⁴

1.5 Afgrænsning.

Som tidligere nævnt søger denne opgave at finde svar på om revisors forpligtelser, kan vurderes som tilstrækkelige i forhold til at afdække besvigelser. Opgaven fokuserer på revisors forpligtelser i forbindelse med fuld revision og opgaven afgrænser sig dermed fra, review og udvidet gennemgang.

Der eksisterer forskellige former for økonomisk kriminalitet. Denne opgave er afgrænset til kun at fokusere på besvigelser som kan klassificeres som regnskabsmanipulation eller misbrug af aktiv jf. ISA 240. Opgaven vil fokusere på revisors og ledelsens forpligtelser i henhold til, at forhindre og forebygge at besvigelser opstår. Opgaven vil i den sammenhæng kommentere på hvad konsekvenserne kan være både ved revisors og ledelsens tilsidesættelse af deres forpligtelser i henhold til forebyggelse af besvigelser. Opgaven afgrænser sig dog fra at tage stilling til strafudmåling, konkret erstatningsansvar eller disciplinæransvar i den forbindelse.

Opgaven afgrænser sig ydermere til også kun at fokusere på "almindelige" selskaber som er omfattet af selskabsloven.

Kapitel 2. Hvad er besvigelser.

Formålet med denne opgave er i sidste ende at kunne konkludere, hvorvidt revisors nuværende forpligtelser er tilstrækkelige i forhold til at kunne afdække besvigelser. For at kunne svare på dette vil opgaven starte med i dette kapitel, at redegøre for hvad der forstås ved besvigelser.

2.1 Besvigelser generelt.

Revisors rolle er i den revisionsmæssige gennemgang er at fungere som offentlighedens tillidsrepræsentant. Revisor forsikrer offentligheden om som ekstern tredje mand, at de regnskaber som er revideret, opfylder den relevante begrebsramme og ikke indeholder væsentlig fejlinformation.⁵ Ved revision forsikrer revisor afslutningsvis i sin konklusion offentligheden om at regnskabet med op til 95% sikkerhed⁶ er retvisende og at regnskabet altså med 95% sikkerhed ikke indeholder væsentlig fejl information.⁷

Ved fejlinformation forstås der en utilsigtet handling. Et eks. kunne være at revisor i sin revisionsmæssige gennemgang opdager, at virksomheden har periodiseret et salg forkert. Et forkert periodiseret salg giver udslag i omsætningen, som bliver ukorrekt pga. det forkert periodiseret salg. Er det forkert periodiseret salg af sådan størrelse at det overstiger revisors fastsatte væsentlighedsniveau⁸, skal virksomheden korrigere for salget således salget indregnes i den korrekte regnskabsperiode. Årsagen til at den væsentlige fejl information i dette tilfælde kunne være, at den givende virksomhed ikke var klar over, at de ikke måtte indregne så snart aftalen om salget med køber var indgået, men at de først måtte indtægtsregistrere salget når reguleringerne jf. IAS 18 er opfyldt, som er:

1. Der er sket overførsel af væsentlige risici og fordele ved ejerskab, til kunden

⁴ Ib Andersen - 5. udgave Den skinbarlige virkelighed

⁵ ISA 200

⁶ I branchen er 95% kendt som det sikkerhedsniveau revisor stiller for, at regnskabet er retvisende og ikke indeholder væsentlig fejlinformation.

⁷ ISA 700

⁸ ISA 320

2. Har ikke længere ejerskab eller kontrol over ydelsen eller produktet
3. Der kan ske en pålidelig måling af indtægtsbeløbet.
4. Sandsynlig tilstrømning af økonomiske fordele i forbindelse med salget.
5. Pålidelig måling af de afholdte omkostninger i forbindelse med salget.

Aftalen om salget kan altså være foretaget i gammelt år, men leveringen foretages først i det nye regnskabsår, hvilket betyder jf. ovenstående IAS 18 reguleringer at indtægtsregistreringen først kan finde sted i det efterfølgende regnskabsår.

Den beskrevet situation er et eks. på en såkaldt utilsigtet hændelig fejl, hvor den givende virksomhed ikke har været klar over at salget var indtægtsregistreret i den forkerte periode, og karakteriseres derfor af revisor som enten fejlinformation eller væsentlig fejlinformation jf. ISA 315, alt efter om det overstiger revisors fastsatte væsentlighedsniveau jf. ISA 320.

Fejlinformation overgår til at blive karakteriseret som en besvigelse når det kan konkluderes at fejlinformationen ikke er tilkommet pga. af en utilsigtet fejl blandt virksomhedens ledelse eller medarbejdere, men derimod er en tilsigtet handling som giver besvigeren om end det er en medarbejder, leder eller direktør en uberettiget fordel.⁹

ISA 240 definere en besvigelse som *"En bevidst handling udført af en eller flere personer blandt den daglige ledelse, den øverste ledelse, medarbejdere eller tredjeparter, der benytter vildledning til at opnå en uberettiget eller ulovlig fordel"*¹⁰

I forhold til at identificere og vurdere risikoen for væsentlig fejlinformation som følger af besvigelser, skal revisor b.la. kigge på besvigelserisikofaktorer som jf. ISA 240 er *"begivenheder eller forhold, som peger i retning af et incitament eller et pres til, at begå besvigelser eller giver mulighed herfor."*¹¹

For at revisor i sin revisionsmæssig gennemgang bedst muligt sikre sig, at fejlinformation ikke er tilkommet som følger af en eller flere besvigelser er revisors mål at:

Citat jf. ISA 240

1. At identificere og vurdere risici for væsentlig fejlinformation i regnskabet som følge af besvigelser
2. At opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis om de vurderede risici for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser ved at udforme og gennemføre passende reaktioner og
3. På passende vis at reagere på besvigelser eller mistanke herom, som er konstateret under revisionen¹²

ISA 240 er altså den internationale standarder som revisor anvender og går ud fra i sine revisionsmæssige overvejelser om hvorvidt regnskabet indeholder fejlinformation som følger af besvigelser eller ej. På trods af at revisor i sin revisions gennemgang danner sig en subjektiv holdning til om den opdaget fejlinformationen er tilkommet som følger af besvigelser eller ej, så kan revisor ikke juridisk vurdere om der er tale om en besvigelse eller ej.¹³

⁹ ISA 240

¹⁰ Citat ISA 240, 11, a

¹¹ Citat ISA 240, 11, b

¹² Citat ISA 240, 10, a,b,c

¹³ ISA 240. 3

2.2 Misbrug af aktiver.

Ved misbrug af aktiver forstås oftest tyveri som både begås af virksomhedens ledere og medarbejdere. Det som der oftest stjæles, er større eller mindre penge beløb. Det kan dog også være aktiver i form af produkter og råvarer. F.eks. en diamant handler eller guldsmed. Her er der en øget iboende risiko for misbrug af aktiver i forhold til f.eks. en maskinfabrik fordi råvarer materialerne hos diamanthandleren og guldsmeden har målt pr. gram en signifikant højere værdi end det råvaremateriale som findes på en maskinfabrik. Dette gør det dermed nemmere at stjæle værdier fra virksomheden af væsentlig værdi uden at det blive opdaget.

For almindelige medarbejdere opstår muligheden for misbrug af virksomhedens aktiver for det meste ofte pludseligt og helt uventet for medarbejderen. Medarbejderen skal i situationen træffe en beslutning her og nu om, hvorvidt personen skal tag chancen og foretage tyveriet eller ej da muligheden sjældent vil byde sig igen. I de situationer hvor medarbejderne foretager misbrug af virksomhedens aktiver, er der ofte tale om mindre penge beløber som bliver stjålet eller aktiver af materiel karakter til en mindre værdi.¹⁴

Misbrug af aktiver i forhold til tyveri af større penge beløber er ofte svært for den almene medarbejder, og begås derfor oftest af enten en mellemleder eller en leder på direktionsniveau. Mellemledere og ledere på direktionsniveau har grundet deres job øget adgang til virksomhedens interne systemer og kan dermed nemmere bringe dem selv i en position, hvor det er muligt at begå tyveri af større penge summer. Jo højere stilling i virksomheden den givende leder har jo nemmere har den person også ved at bruge sin position i virksomheden til at blande sig i andre afdelinger, uden at der er nogen som stiller spørgsmål, grundet personens autoritet i virksomheden, hvilket muliggøre misbrug af virksomhedens aktiver.¹⁵

Det sker dog engang imellem, at en helt almindelig ansat pga. manglende funktionsadskillelse i virksomheden og interne kontroller, har mulighed for at begå tyveri for et større pengebeløb. Dette kan bl.a. ske hvis den ansatte både må bogføre, udbetale og godkende. De fleste virksomheder sikre sig dog via funktionsadskillelse, at hverken en medarbejder eller ledere har mulighed for dette. Er flere medarbejdere eller ledere på tværs af relevante afdelinger sammen om, at foretage misbrug af virksomhedens aktiver, kan det være svært for virksomheden, at forhindre eller opdage det. Specielt hvis misbruget af virksomhedens aktiver sker på ledelses niveau.

Måder hvorpå der kan ske misbrug af aktiver.

- *Underslæb (f.eks. misbrug af debitors indbetalinger eller overførsel af indbetalinger fra afskrevne konti til private bankkonti)*
- *Tyveri af fysiske aktiver eller immaterielle rettigheder (f.eks. tyveri af varelager til privat anvendelse eller videresalg, tyveri af scrap til videresalg, sammensværgelse med en konkurrent ved at oplyse teknologiske data som modydelse for betaling)*
- *Ved at foranledige en virksomhed til at betale for varer og tjenesteydelser, der ikke er modtaget (f.eks. udbetalinger til fiktive forhandlere, returkommission betalt af forhandlere til virksomhedens indkøbere som modydelse for forhøjede priser, udbetalinger til fiktive medarbejdere)*
- *Privat benyttelse af virksomhedens aktiver (f.eks. benyttelse af virksomhedens aktiver til sikkerhedsstillelse for et privat lån eller et lån til en nærtstående part) for at skjule, at aktiverne ikke*

¹⁴ ISA 240, A5

¹⁵ ISA 240, A5

er til stede, eller at de er anvendt til sikkerhedsstilling uden korrekt autorisation, ses misbrug af aktiver ofte sammen med falske eller vildledende registreringer eller dokumenter.¹⁶

Det fælles kendetegn for de forskellige former for misbrug af aktiver er, at uanset om de bliver begået af en medarbejder eller en leder på direktionsniveau er at misbruget af virksomhedens aktiver forsøges camoufleret via vildledende registreringer og eller dokumenter så besvigeren/erne bedst muligt skjuler sine ulovlige gerninger for virksomheden og revisor.¹⁷

2.3 Regnskabsmanipulation.

I modsætning til misbrug af aktiver, som man i praksis ser både bliver begået af medarbejder og på ledelsesniveau bliver regnskabsmanipulation udelukkende begået på ledelses niveau. Medarbejdere har sjældent overhoved mulighed for at begå regnskabsmanipulation, og desuden har den almene medarbejdere som blot er lønmodtager, heller ikke samme interesse i hvordan virksomheden overordnet set går i forhold til virksomhedens ejere og ledelse. Hvis der ikke er sammenfald mellem ledelse og ejeren/erne, så er ledelsens incitament til ofte at begå regnskabsmanipulation, at sikre sig deres job, højere løn eller evt. udløsning af bonus. For ejeren er incitamentet til at regnskabsmanipulation åbenlyst jo mere virksomheden er værd jo højere værdi har ejerens/nes anparter eller aktier i den pågældende virksomhed.

Ved regnskabsmanipulation forstås der altså grundlæggende tilsigtede fejlinformation, begået typisk af den pågældende virksomheds ledelse og ejere. Formålet med regnskabsmanipulationen er at kunne præsentere et regnskab som afspejler den virkelighed virksomheden ønsker. Effekten af regnskabsmanipulation er at virksomhedens primære og sekundære regnskabsbrugere bliver bedraget, og får dermed en forkert opfattelse af b.la. virksomhedens indtjeningssevne og værdi. Regnskabsmanipulation bliver som oftest begået på grund af eksternt pres. Presset kan både komme fra marked, en virksomhed som befinder sig på et marked med hård konkurrence, er mere tilbøjelige til at begå regnskabsmanipulation for at kunne fastholde sin position i marked end en virksomhed som befinder sig på et marked med lavere konkurrence. Presset kan desuden også komme fra virksomhedens kreditorer, herunder banker, realkredit institutioner osv.¹⁸

Regnskabsmanipulation er dog ikke altid en fiktiv oppustning af virksomheden. Regnskabsmanipulation går begge veje og kan bruges både til at puste virksomhedens indtjeningen og værdier fiktivt op men også til at reducere indtjeningen. Fordelen ved en reduktion af omsætningen kan b.la. være af skattemæssig grunde.

¹⁹

Jf. ISA 240 A2 så forstås der bl.a. ved regnskabsmanipulation.

- *manipulation, forfalskning (inklusive dokumentfalsk) eller ændring af bogføringen eller af underliggende dokumentation, som danner grundlag for regnskabsudarbejdelsen*
- *forkert præsentation eller bevidst udeladelse af begivenheder, transaktioner eller anden betydelig information i regnskabet*

¹⁶ Citat ISA 240, A5

¹⁷ ISA 240, A5

¹⁸ ISA 240, A2

¹⁹ ISA 240, A2

- *bevidst forkert anvendelse af regnskabspraksis vedrørende beløb, klassifikation, præsentation eller oplysning.*²⁰

Jf. ISA 240 så involverer regnskabsmanipulation særligt ofte den daglige ledelses tilsidesættelse af kontroller som ellers fungere tilstrækkeligt. Ledelsen kan jf. ISA 240, A3 begå besvigelser ved at anvende følgende teknikker og dermed omgå virksomhedens kontroller.

- *Bogføring af fiktive registreringer for at manipulere med driftsresultatet eller nå andre mål, især tæt på regnskabsperiodens afslutning*
- *Upassende tilpasninger af forudsætninger og ændringer af vurderinger ved skøn af regnskabsposter*
- *Undladelse, fremskyndelse eller udskydelse af indregning i regnskabet af begivenheder og transaktioner, som er indtruffet i regnskabsperioden*
- *Fortielse af eller undladelse af oplysning om fakta, der kunne påvirke de beløb, der er registreret i regnskabet*
- *Deltagelse i komplekse transaktioner, der er konstrueret med det formål at fortegne virksomhedens finansielle stilling eller resultat*
- *Ændring af registreringer og betingelser i relation til betydelige og usædvanlige transaktioner.*²¹

2.4 Del konklusion.

I dette kapitel har opgaven redegjort for, hvad forskellen på fejlinformation og besvigelser er. Ved fejlinformation forstås en utilsigtet fejl, hvorimod en besvigelse er en tilsigtet fejl begået af enten en eller flere personer i en given virksomhed. Opgaven har desuden i dette kapitel uddybende redegjort for, hvad der forstås ved en besvigelse og har efterfølgende dybdegående redegjort for besvigelsestyperne misbrug af aktiver og regnskabsmanipulation.

Jf. ISA 240 standarden så er en besvigelse *"En bevidst handling udført af en eller flere personer blandt den daglige ledelse, den øverste ledelse, medarbejdere eller tredjeparter, der benytter vildledning til at opnå en uberettiget eller ulovlig fordel"*²²

Ved besvigelserformen misbrug af aktiver forstås der tyveri af en virksomheds aktiver, herunder både større og mindre kontant beløb, men også tyveri af aktiver samt privat udnyttelse af virksomhedens aktiver uden virksomhedens samtykke.

Ved regnskabsmanipulation forstås der tilsigtede fejlinformation, herunder typisk oppustning af virksomhedens omsætning og værdier eller reducere af indtjening med det formål at undgå at betale skat. Andre eks. på regnskabsmanipulation er dokumentfalsk, manipulation af regnskabets tal, udladelse af begivenheder, bogføring af fiktive registreringer osv.

Modsat misbrug af aktiver bliver regnskabsmanipulation typisk kun begået af virksomhedens ejere, ledelse eller tredjemand eftersom disse personer som oftest er de eneste, som har en interesse i at begå regnskabsmanipulation. Den almene medarbejder er som lønmodtager sjældent i en position, hvor han eller hun kan begå regnskabsmanipulation. Den almene medarbejder har desuden sjældent, interesse i at

²⁰ Citat ISA 240, A2

²¹ Citat fra ISA 240, A3

²² Citat ISA 240, 11, a

begå regnskabsmanipulation som besvigelser, selv hvis muligheden opstod, eftersom det økonomisk ofte ikke vil gavne medarbejderen særlig meget.

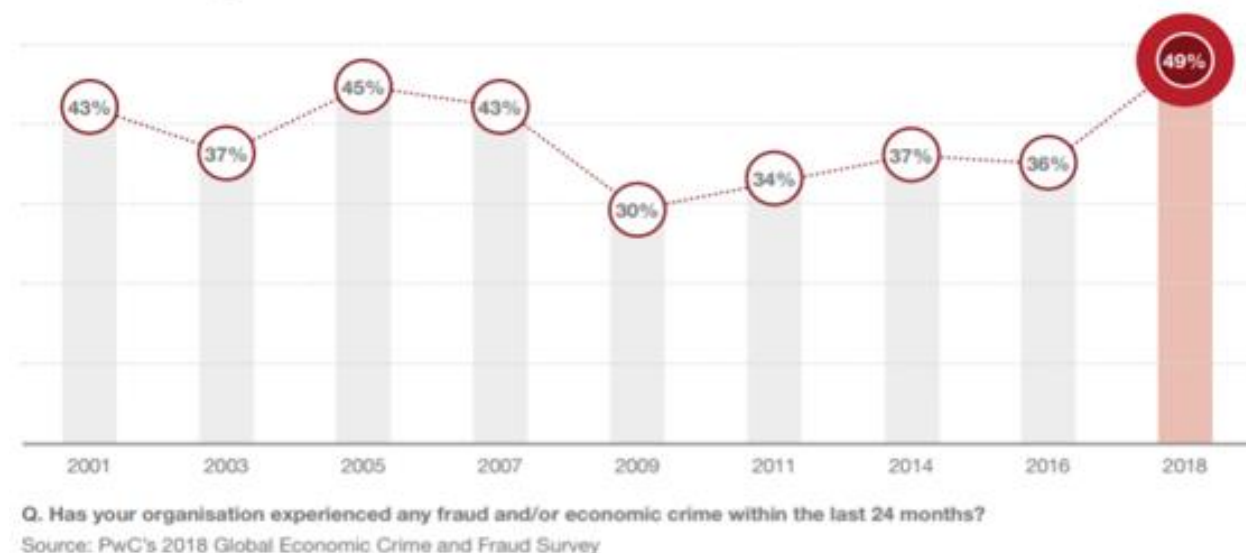
Formålet med regnskabsmanipulation er grundlæggende at bedrage, de primære og sekundære regnskabsbrugere og skabe et falskt indtryk af virksomheden, derfor begås regnskabsmanipulation typisk af virksomhedens ledelse.

Kapitel 3. Hvem begår typisk besvigelser og hvorfor begår mennesker besvigelser.

I opgavens foregående kapitel blev der redegjort for, hvad der forstås ved besvigelser generelt og dybdegående forklaret besvigelsestyperne misbrug af aktiver og regnskabsmanipulation. I dette kapitel vil opgaven redegøre for, hvem der i virksomheden typisk begår besvigelser, hvor i virksomheden besvigelser typisk bliver begået og om vi i nyere tid generelt oplever, at der bliver begået færre besvigelser end tidligere. Opgaven vil derudover i dette kapitel komme ind på, hvilke bevægelsesgrundene som der ofte ligger til grund for, besvigerens beslutning om, at begå besvigelser. Opgaven vil endvidere belyse, om man kan kategorisere den enkelte besviger i forskellige kategorier.

3.1 Generelt.

Ifølge PWC's undersøgelse fra år 2018 så er antallet af besvigelshændelser steget fra år 2000 til 2018. Perioden 2017-2018 har været de år, hvor flest respondenter har svaret ja til spørgsmålet "om de indenfor de seneste to år har oplevet at økonomisk kriminalitet er blevet begået i deres virksomhed". I perioden 2017-2018 svarede hele 49% af respondenterne ja til det spørgsmål, hvilket er en stigning på 6% i forhold til perioden 2000-2001 og en 13% stigning i forhold til perioden 2015-2016.²³

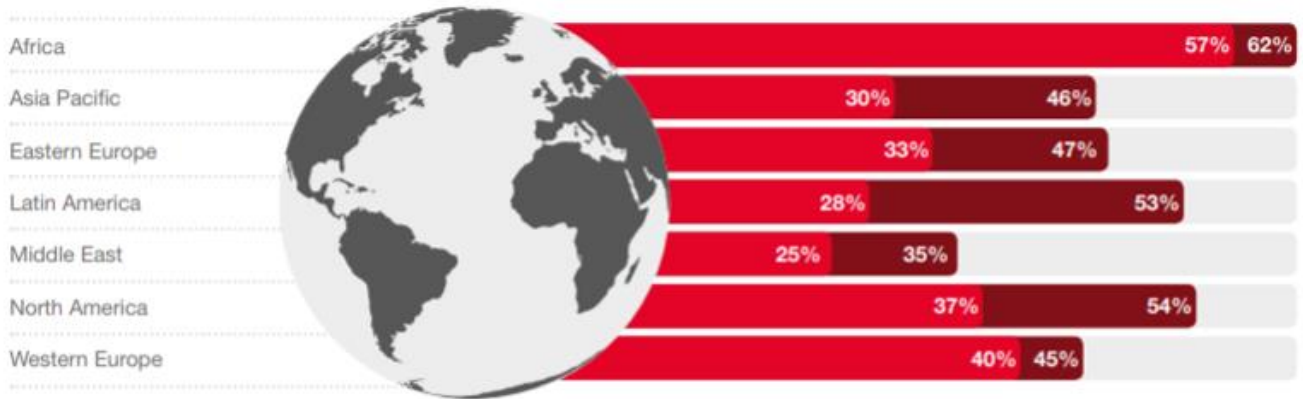
24

På baggrund af ovenstående oversigt ses desværre en stigende tendens til, at der på verdensplan blandt virksomhederne bliver begået øget økonomisk kriminalitet. Foruroligende er det specielt, at der er sket en 13% stigning i den økonomiske kriminalitets rate i perioden fra 2015-2016 til perioden 2017-2018. Eftersom dette indikerer at der i virksomhederne i dag/nyere tid, bliver begået et stigende omfang af økonomisk

²³ PWC's undersøgelse. "Pulling fraud out of the shadows"

²⁴ Figur 1. /statistik er taget fra PWC's undersøgelse "Pulling fraud out of the shadows"

kriminalitet end tidligere og flere virksomheder dermed på verdensplan i nyere tid er ofre for økonomisk kriminalitet. Den stigende økonomiske kriminalitet er desuden jf. nedenstående oversigt ikke begrænset til en eller flere af verdens dele, men til hele verden.

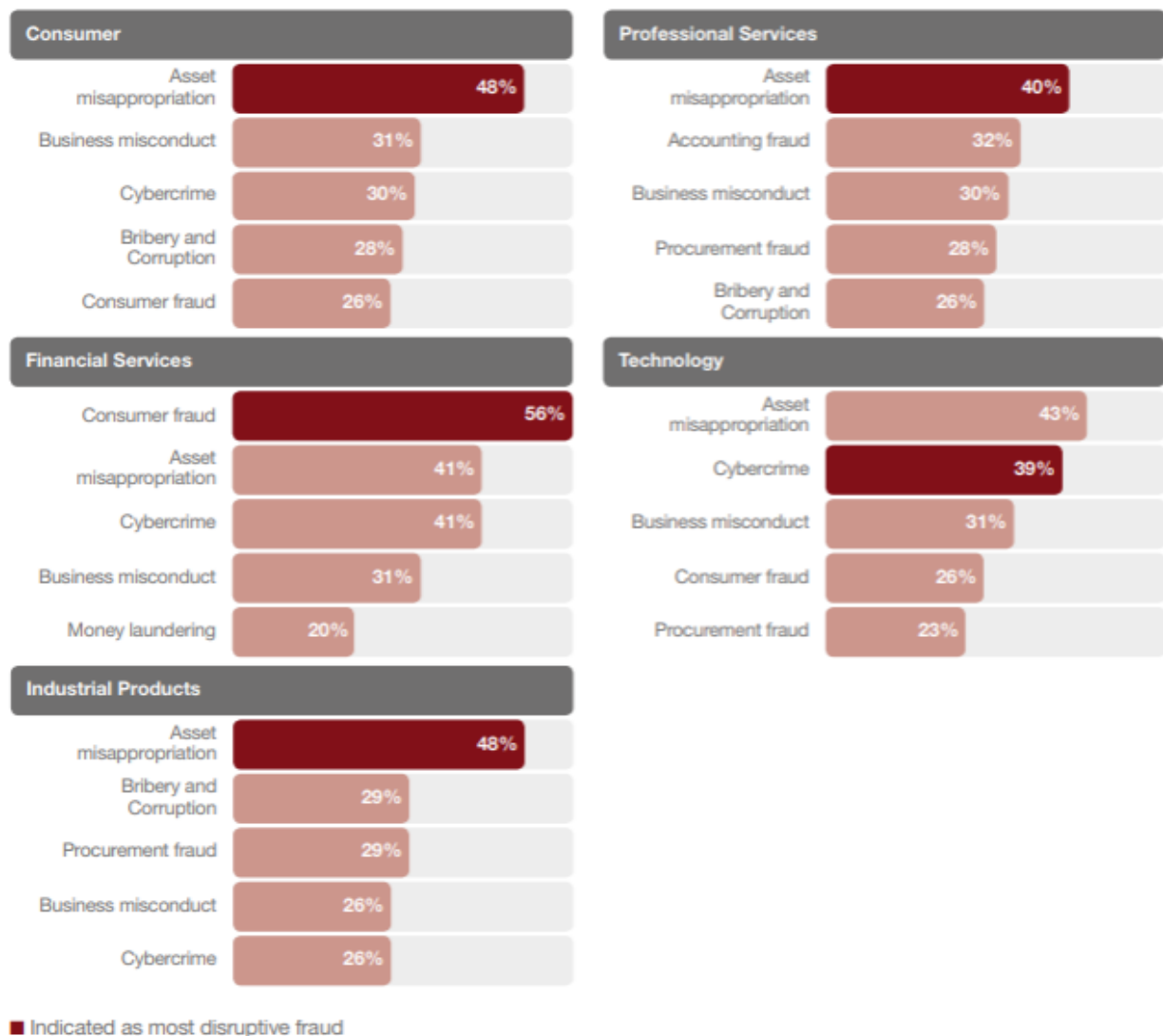

25

Den økonomiske kriminalitets problemstilling strækker sig altså over hele verden, og vi i Vesteuropa kan kun glæde os over at vi i perioden fra 2015-2016 til 2017-2018 kun har oplevet en 5% stigning.

²⁵ Figur 2. /statistik er taget fra PWC's undersøgelse "Pulling fraud out of the shadows"

På tværs af de forskellige industrier på global plan er misbrug af aktiver den type af besvigelser, som hyppigst forekommer.²⁶

Q. What type of fraud and/or economic crime has your organisation experienced in your country within the last 24 months?

Source: PwC's 2018 Global Economic Crime and Fraud Survey

27

jf. PWC's undersøgelse er det kun i den finansielle sektor, at misbrug af aktiver ikke er den hyppigste forekomne besvigelstestype.

Statistikken giver god mening eftersom det er alle, i en virksomhed som kan have incitament til at begå besvigelser og dermed giver det mening, at misbrug af virksomhedens aktiver er den hyppigste besvigelstestype på tværs af de ovennævnte sektorer. Modsat regnskabsmanipulation, hvor det typisk kun er ledelsen som har incitament til at begå den slags besvigelser.

²⁶ PWC's undersøgelse. "Pulling fraud out of the shadows"

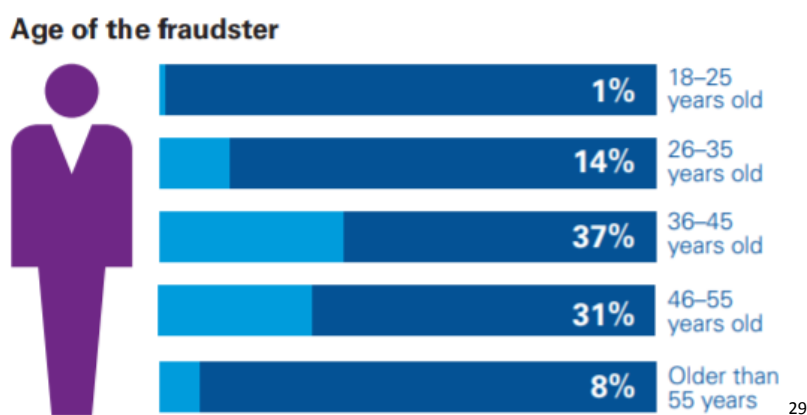
²⁷ Figur 3. /statistik er taget fra PWC's undersøgelse "Pulling fraud out of the shadows"

3.2 Køn og alder.

I 79% af i besvigelsestilfældene er det en mand som begår besvigelser, mænd er dermed stærkt overrepræsenterede. Der er dog sket en stigning i statistikken for tilfælde af kvindelige besviger, hvor det i år 2010 blot var i 13% af tilfældene en kvinde, som begik besvigelser var det i år 2015 steget til 17%.

Uagtet besvigerens køn er det i 68% af besvigelsestilfældene en person i aldersgruppen mellem 36 og 55 år, som begår besvigelser. Aldersgruppen 26 til 35 år er repræsenteret i 14% af besvigelsestilfældene, hvilket er en fremgang siden år 2010 på 2%. I aldersgruppen fra 26 til 35 år er der desuden sket en signifikant ændring i forhold kønsfordelingen. Andelen af kvinder der i denne aldersgruppe, som begår besvigelser er faldet fra 24% i år 2010 til 19% i år 2015. Omvendt for mænd så er der sket en stigning fra 9% i 2010 til 13% i 2015.²⁸

Nedenstående ses en oversigt over, hvilke aldersgrupper som statistisk set oftest begår besvigelser.

3.3 Er besviger hyppigst en intern eller ekstern person og hvor ofte samarbejdes der om at begå besvigelser.

Besvigeren/ne er i 65% af tilfældene en intern person i virksomheden og i 21% af tilfældene er besvigeren en tidligere ansat. Besvigeren har desuden i 38% af tilfældene været ansat i virksomheden i mere end seks år, hvilket er et uændret resultat jf. KPMG's undersøgelse fra år 2013.³⁰

I 62% af besvigelsestilfældene er der forekommet et samarbejde mellem en eller flere personer, som sammen har begået en eller flere besvigelser, hvilket er en tilbagegang på 8% siden år 2013. Mænd samarbejder i højere grad end kvinder, om at begå besvigelser. I 66% af besvigelsestilfældene, hvor besvigeren er en mand, samarbejder personen i 66% af tilfældene med andre. Hvorimod hvis besvigeren er en kvinde så samarbejder hun blot i 45% af tilfældene med andre personer i eller uden for virksomheden. Besvigelsessamarbejde foregår som oftest i mindre grupper, dog er der fra år 2010 til 2015 sket en stigning i forhold til besvigelsessamarbejde i grupper, som involverer fem personer eller flere. I år 2010 var der kun i 9% af tilfældene tale om et besvigelsessamarbejde, der omfattede fem personer eller flere. I år 2015 var det tal steget til at være i 20% af tilfældene. Besvigelsessamarbejde ses i 76% af tilfældene oftest i de syd amerikanske lande efterfulgt af de afrikanske lande med 74% af tilfældene. I Oceanien bliver besvigelser

²⁸ KPMG's undersøgelse. "Global profiles of the fraudster"

²⁹ Figur 4. /statistik er taget fra: KPMG's undersøgelse. "Global profiles of the fraudster"

³⁰ KPMG's undersøgelse. "Global profiles of the fraudster"

oftest begået individuelt, her begås besvigelser i 65% af tilfældene individuelt. Oceanien omfatter bl.a. landene Australien og New Zealand.³¹

Nedenstående ses en illustration af. Efter hvor mange års ansættelse en person typisk beslutter sig for at begå besvigelser.

32

Ud fra ovenstående statistik fremgår det, at det hyppigst er de mere erfarende ansatte, som vælger at begå besvigelser. Statistikken må vurderes til at give god mening, eftersom det må formodes at man som besviger, skal kende virksomheden relativt godt, for at kunne finde frem til besvigelsesmulighederne. Derudover skal man også bestride en position, hvor man har mulighed for at begå besvigelser. Disse forudsætninger har man umiddelbart størst mulighed for at besidde, jo længere tid man har været ansat i virksomheden.

3.4 Hvem begår typisk besvigelserne og hvor i virksomheden begås de typisk.

Besvigeren findes i 19% af tilfældene på virksomhedens øverste og daglige ledelsesniveau, i 36% af tilfældene er besvigeren en mellemleder i virksomheden og i 42% af tilfældene er besvigeren en medarbejder.³³

Når kvinder begår besvigelser, er de i 42% af tilfældene en medarbejder, i 38% af tilfældene er de mellemledere og i 13% af tilfældene er de ledere på enten det daglige eller øverste ledelsesniveau.

Når mænd begår besvigelser, er de i 15% af tilfældene en medarbejder, i 32% af tilfældene er de mellemledere og i 45% af tilfældene er de ledere på enten det daglige eller øverste ledelsesniveau.

Besvigeren er i 38% af tilfældene desuden en respekteret og velanset person i virksomheden og kun i 10% af tilfældene har besviger et dårligt omdømme i virksomheden.³⁴

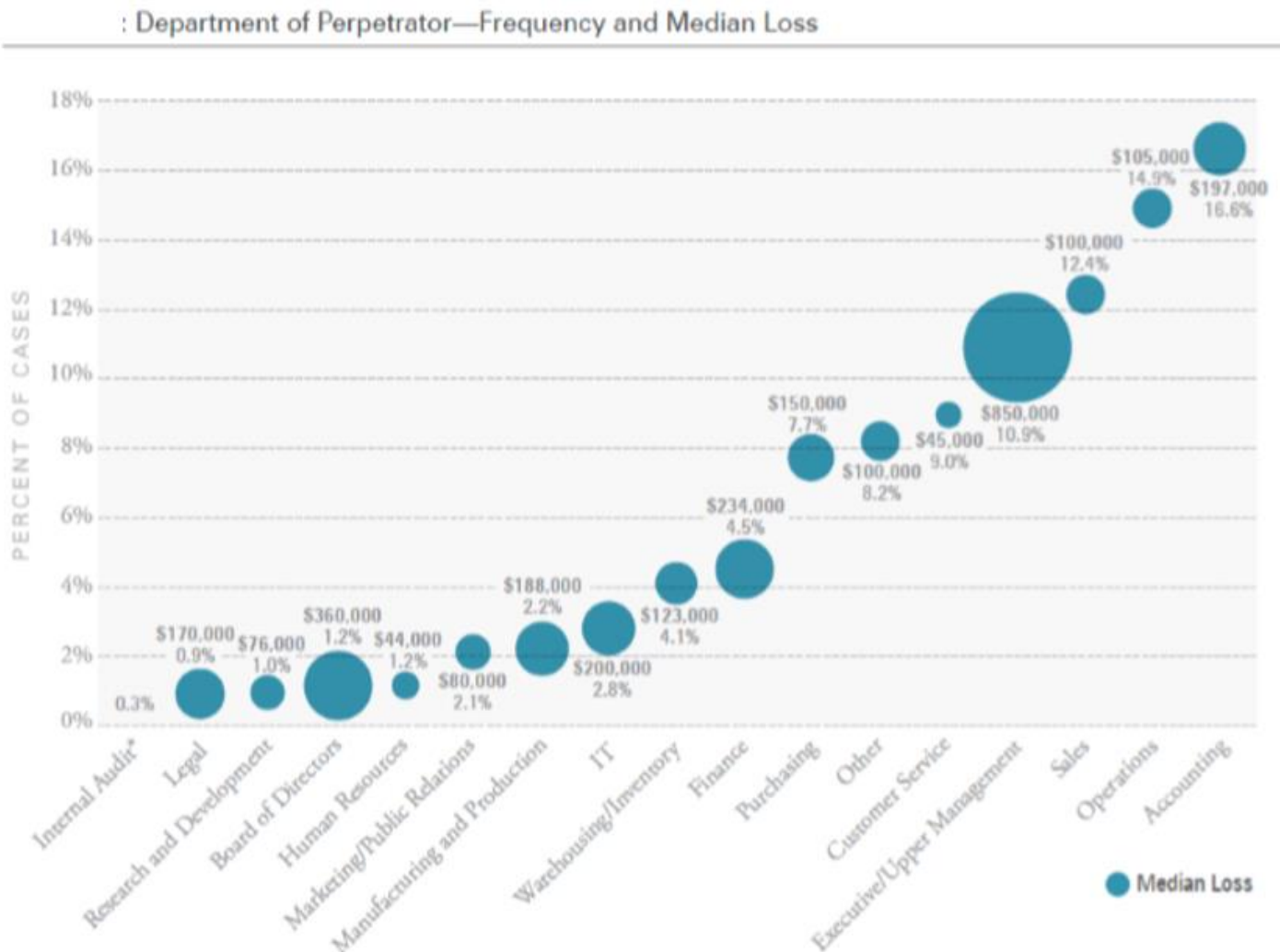
jf. nedenstående statistik ses det, hvor i virksomheden besviger hyppigst befinder sig og hvad det medianmæssige tab er for virksomhederne, som følger af besvigelserne.

³¹ KPMG's undersøgelse. "Global profiles of the fraudster"

³² Figur 5. /statistik er taget fra: KPMG's undersøgelse. "Global profiles of the fraudster"

³³ ACFE, "Profile of a fraudster"

³⁴ KPMG's undersøgelse. "Global profiles of the fraudster"

35

På baggrund af ovenstående statistik ses det, at besviger i 16,6% tilfældene oftest er ansat i regnskabsafdelingen/bogholderiet. Det medianmæssige tab er dog kun estimeret til 197.000\$, hvorimod det medianmæssige tab som følger besvigelser begået på ledelses niveau er 850.000\$. Selvom forekomsten blandt besvigelser er højere blandt medarbejderne, så er det medianmæssige tab altså mindre, end når besvigelserne begås af en person fra virksomhedens ledelse.

En af de afgørende årsager til, at besviger begår besvigelser, er desuden jf. KPMG's rapport påvirket af virksomhedens interne kontroller. I 61% af besvigelsestilfældene var virksomhedens svage interne kontroller en medpåvirkende årsag til, at besviger valgte at begå økonomisk kriminalitet.³⁶

Ifølge ACFE så bliver det medianmæssige økonomiske tab større for virksomheden, for hvert år besvigerens besvigelser ikke bliver opdaget. Virksomhederne bør derfor til bekæmpelse af besvigelser bruge flest ressourcer på at forebygge at besvigelser opstår, ved at implementere stærke interne kontroller, i stedet for at fokusere på at opdage besvigelserne. Det er ofte svært, at opdage besvigelserne, hvilket man også

³⁵ Figur 6./ statistik fra bogen: Aasmund Eilifsen - Auditing & Assurance Services, Third International Edition.

³⁶ KPMG's undersøgelse. "Global profiles of the fraudster"

ser i praksis. Hvor besvigelserne ofte står på i årevis, inden virksomhederne opdager besvigeren, hvilket på opdagelsestidspunktet kan have medført et substantielt økonomisk tab.³⁷

3.5 Kildekritik.

Ovenstående afsnit fra 3.1 til 3.4 er udarbejdet på baggrund af research fra kilder, som generelt må betegnes som subjektive kilder. Kilderne formodes dog ikke i denne sammenhæng at have en skjult agenda, i forhold til at vinkle den indsamlet informationen eller data i en bestemt retning, da der ikke umiddelbart kan spores en årsag til dette. Information og data som de forskellige kilder herunder KPMG og PWC har indsamlet, må altså formodes at være blevet indsamlet og senere formidlet videre, i deres respektive rapporter ud fra et objektivi standpunkt. Rapporterne omhandler besvigelser og hvem besviger hyppigst er og det formodes ikke at PWC, KPMG eller nogle af de andre anvendte kilder, skulle have interesse i at misvisende karakterisere, hvem besviger typisk er samt andre forhold, som omhandler besvigelser. Information og data som er blevet anvendt fra de forskellige kilder til at redegøre for, hvem besvigeren typisk er osv. formodes derfor at være retvisende. Læser man de anvendte kilders rapporter igennem, bekræfter kilderne også engang imellem hinanden, hvilket er med til at styrke kildernes troværdighed.

De anvendte kilder er dog ikke altid i samme grad enige. Dette skyldes formentlig forskellen i publiceringsdatoerne mellem kilderne. Kilderne modsiger dog aldrig hinanden direkte. I de tilfælde, hvor der er sammenfald mellem de forskellige kilders indsamlet data, er kilderne enige dog i forskellig grad. F.eks. er kilderne enige om, at besviger typisk er en mand. Det procentmæssige forhold, hvor ofte besviger er en mand, er kilderne dog ikke helt enige i. I disse situationer, hvor der er sammenfald mellem kildernes data, er data fra den senest publiceret kilde blevet anvendt, grundet at det formodes at den seneste kildes data er indsamlet tættere på dags dato og derfor formodes at være mest retvisende.

Selvom de anvendte kilder til udarbejdelse af afsnit 3.1 til 3.4 generelt må anses som subjektive kilder, konkluderes det at kilderne tilsammen er anvendelige og retvisende i forhold til besvarelse af opgavens afsnit 3.1 til 3.4.

3.6 Hvorfor begår mennesker besvigelser.

Dette afsnit vil redegøre for, hvad der driver mennesker til at begå besvigelser. Besvigelser begås når der eksisterer besvigelserisikofaktorerne, incitament, retfærdiggørelse og mulighed for at begå besvigelser. Teorien om, hvorfor mennesker begår besvigelser, tager jf. ISA 240 i høj grad udgangspunkt i Donald Cressey's besvigelseres trekant. Til at forklare, hvorfor mennesker begår besvigelser, vil opgaven derfor tag udgangspunkt i Donald Cressey's besvigelsestrekan. Dernæst vil opgaven redegøre for, om der er visse personer som besvigelsestrekanen ikke kan anvendes på.

3.6.1 Besvigelsestrekanen.

Donald Cressey's besvigelsestrekan forklar, hvorfor mennesker begår besvigelser. Donald Cressey's besvigelsestrekan er godkendt af "International Audit & Assurance Standards Board" og "AICPA's Auditing Standards Board" som retvisende i forhold til at fastlægge, hvilke besvigelserisikofaktorer som skal være til stede før risikoen for besvigelser opstår.

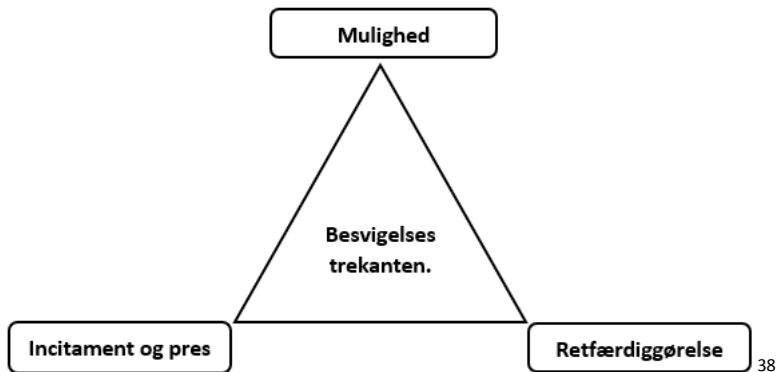
De besvigelserisikofaktorer som skal være til stede for, at almindelige mennesker kan finde på at begå besvigelser er:

1. Incitament og pres

³⁷ ACFE, "Profile of a fraudster"

2. Mulighed
3. Retfærdiggørelse

De tre faktorer danner hver hjørnerne i det, som bliver kaldt besvigelsestrekanten, jf. nedenstående figur.

3.6.1.1 Incitament og pres.

Ved denne besvigelserfaktor forstås, hvad der er årsagen til besvigerens beslutning, om at begå besvigelser. Ifølge Donald Cressey skal besvigeren have en problemstilling, der er med til at presse besvigeren til at begå besvigelser. Personen føler sig tvunget til at begå besvigelser, herunder enten misbrug af aktiver eller regnskabsmanipulation fordi besvigeren ved, at den problemstilling han eller hun står i ikke kan løses på lovlig vis. Presset og incitamentet kan både være arbejdsmæssigt og privat. Er presset privat ses hyppigst misbrug af aktiver. Er presset arbejdsmæssigt, er det som oftest en person fra virksomhedens ledelse, som begår regnskabsmanipulation som besvigelser.³⁹

Ifølge Donald Cressey skal incitamentet desuden til at begå besvigelser være "nonshareable" før, der kan eksistere tilstrækkeligt incitament for en person til at foretage besvigelser. Donald Cressey har seks eksempler på hvad disse "nonshareable problems" kunne være:

1. En økonomisk problemstilling.
 2. Personlige problemer og fejl.
 3. Status og ambitioner.
 4. Manglende anerkendelse.
 5. Fysisk isolation.
 6. Fejlslagende forretningsmæssige beslutninger.
-
1. Økonomiske problemer ses ofte som katalysator for besvigerens besvigelser, hvor gæld til bl.a. virksomhedens kreditorer eller private kreditorer, kan føre til at personer begår besvigelser, som middel til, at løse den pågældende økonomiske problemstilling. Årsagen til personer i nogle tilfælde vælger at begå besvigelser, fremfor at erkende problemet og være ærlige, er typisk på grund af besvigerens skamfølelse, over at skulle erkende sin egen eller virksomhedens økonomiske problemstilling over for omverdenen. Personen vælger derfor at dække over problemet ved at begå besvigelser.

³⁸ Figur 7, Donald Cressey's besvigelsestrekant (egen figur)

³⁹ Maria Bloch Christensen) - Revisors opklaring af besvigelser - Læren af praksis

2. Personlige fejl kan for nogle være svært at indrømme og erkende. Personer, som enten er ledere eller erfarende medarbejdere, kan i særlig grad have svært ved at erkende begået fejl overfor virksomheden. Dette skyldes at deres position og status i virksomheden, gør at virksomhedens øvrige medarbejdere ser op til dem. Ledere og erfarende medarbejder frygter ofte at deres kollegaer vil miste respekten for dem, hvis de går til bekendelse med deres begået fejl. Dette kan for nogen mennesker være incitament nok. Til at de begår besvigelser for at dække over evt. begået fejl. Det samme gør sig gældende i forhold til personlige problemer, herunder et evt. misbrug, ludomani, overdrevent penge forbrug, osv. Her vælger nogen at begå besvigelser fremfor at søge hjælp, igen pga. skamfølelsen over, at skulle erkende et privat problem overfor sin arbejdsgiver.
3. Status og ambitioner kan også ifølge Donald Cressey være et incitament til at begå besvigelser. For nogle mennesker er det vigtigt, at de har en vis status i samfundet og at de når deres ambitionsmål. Følger virksomhedens succes eller lønnen derfor ikke deres egen forestilling om, hvem de er som person og det liv de ønsker at leve. Kan det føre til at disse personer begår besvigelser i stedet for at leve et liv, som ligger under det status- og ambitionsniveau som de har.
4. Manglende anerkendelse kan også fører til personer begår besvigelser. For virksomhedsejere og ledelse kan manglende anerkendelse bevirke, at de begår regnskabsmanipulation som besvigelserform. Virksomheden kommer via regnskabsmanipulation til, at fremstå større og økonomisk stærkere end den i virkeligheden er. Virksomhedens ejer/e og ledelse vil til gengæld for den begået regnskabsmanipulation, i erhvervslivet få større anerkendelse, fordi anerkendelse i erhvervslivet typisk er eksponentiel med størrelsen og rentabiliteten af den virksomhed man ejer eller leder. For virksomhedens medarbejder og ledelse kan det også være misbrug af aktiver, der begås som besvigelse i forbindelse med manglende anerkendelse. Typisk i forbindelse med manglende anerkendelse føler medarbejderen eller lederen at deres kompetencer og deres arbejde ikke bliver tilstrækkelig værdsat af virksomheden og de dermed typisk ikke mener, at de får nok i løn. Dette medfører i nogle tilfælde tilstrækkeligt incitament til at foretage misbrug af virksomhedens aktiver.
5. Mennesker kan også finde på at begå besvigelser, hvis de bliver isoleret fra personer som de stoler på. Isolering kan også fører til besvigelser, fordi personer ikke føler sig som en del af virksomheden og dets fællesskab, men derimod føler sig udenfor. Personer der bliver isoleret og holdt udenfor virksomhedens fællesskab, har ofte et større incitament til at begå besvigelser, fordi vedkommende ikke føler sig inkluderet i virksomheden og dermed ikke føler ansvar overfor virksomheden i samme grad, som hvis personen følte sig inkluderet i virksomheden.
6. Fejlslagende forretningsmæssige beslutninger som incitament til besvigelser forekommer typisk på ledelsesniveau. En forkert forretningsmæssig beslutning, kan have store omkostninger for virksomheden. Her er det igen skammen og frygten for at tabe ansigt overfor kollegaer og endda frygten for at blive fyret, som kan lede til regnskabsmanipulation, for at dække over det økonomiske tab som følger af en forkert forretningsmæssig beslutning.⁴⁰

⁴⁰ Maria Bloch Christensen) - Revisors opklaring af besvigelser - Læren af praksis

3.6.1.1.1. Incitament og pres i forhold til regnskabsmanipulation jf. ISA 240 bilag 1

ISA 240, bilag 1 nævner ydermere som incitament og pres i henhold til risikofaktorer for at fejlinformation i regnskabet opstår som følge af regnskabsmanipulation, at virksomhedens finansielle stabilitet eller indtjening trues af enten økonomiske, driftsmæssige eller branchemæssige forhold såsom eks.

- *Intens konkurrence på markedet eller mætning af markedet ledsaget af faldende marginer*
- *Stor sårbarhed over for hurtige ændringer, såsom ændringer i teknologi, forældelse af produkter eller rentesatser*
- *Betydelige fald i kundeefterspørgsel og et stigende antal virksomhedslukninger i enten branchen eller generelt⁴¹*

Incitamentet og presset til regnskabsmanipulation kan også skyldes et usædvanligt stort pres på ledelsen fra kreditorerne og deres krav samt forventninger til virksomheden pga. af bl.a. følgende:

- *Analytikeres, institutionelle investors, betydelige kreditors eller andre eksterne parter forventninger til indtjening eller udviklingstrend (især forventninger, som er urimeligt aggressive eller urealistiske), herunder forventninger opstillet af den daglige ledelse i eksempelvis overdrevent optimistiske pressemeddelelser eller årsregnskabsmeddelelser*
- *Behov for at opnå yderligere finansiering i form af gæld eller egenkapital for at forblive konkurrencedygtig, herunder til finansiering af større forsknings- og udviklingsinvesteringer eller kapitalinvesteringer⁴²*

Incitamentet til regnskabsmanipulation kan også bl.a. være pga. ledelsens privat økonomiske situation er sammenhængende med virksomhedens og er dermed influeret, af virksomhedens økonomiske situation. Dette giver incitament til regnskabsmanipulation pga. f.eks. følgende forhold:

- *Betydelige økonomiske interesser i virksomheden*
- *En betydelig del af deres aflønning (f.eks. bonusordninger, aktieoptioner og aftaler om overskudsdeling) er afhængig af, at aggressive målsætninger for aktiekurser, driftsresultater, den økonomiske stilling eller pengestrømme opfyldes*
- *Private garantistillelser for virksomhedens gæld.⁴³*

3.6.1.1.2 Incitament og pres i forhold til misbrug af aktiver jf. ISA 240 bilag 1

- Privat økonomiske forpligtelser både for virksomhedens ansatte og for personer i ledelsen.

Modsætningsforhold imellem virksomheden og ansatte med adgang til likvide midler kan føre til misbrug af virksomhedens aktiver. Modsætningsforhold kan fremkaldes af:

- *Kendte eller forudsete fremtidige afskedigelser*
- *Nyligt stedfundne eller forudsete ændringer i strukturen af lønninger og personalegoder*
- *Manglende konsistens mellem forfremmelser, aflønning eller andre belønninger og forventningerne herom⁴⁴*

⁴¹ Citat fra ISA 240, Bilag 1

⁴² Citat fra ISA 240, Bilag 1

⁴³ Citat fra ISA 240, Bilag 1

⁴⁴ Citat fra ISA 240, Bilag 1

3.6.1.2 Mulighed.

Besvigelsestrekkantens anden risikofaktor er muligheden for at begå besvigelser. Før en besvigelse kan begås, skal der naturligvis foreligge en teknisk mulighed for det. Ofte er det muligt pga. enten en eller flere manglende interne kontroller i virksomheden, som besvigeren har kendskab til. Muligheden kan også opstå, fordi besvigeren kan omgå en eller flere af virksomhedens kontroller.⁴⁵

3.6.1.2.1 Mulighed i forhold til regnskabsmanipulation jf. ISA 240 bilag 1

Virksomhedens art og dens aktiviteter er medvirkende til at afgøre mulighederne for at begå regnskabsmanipulation:

- *Betydelige transaktioner med nærtstående parter uden for virksomhedens normale forretningsområde eller med nærtstående virksomheder, der ikke revideres eller revideres af et andet revisionsfirma*
- *En stærk finansiel tilstedeværelse i eller evne til at dominere en bestemt industrisektor, således at leverandører og kunder kan påtvinges betingelser, der kan resultere i urimelige transaktioner eller transaktioner, der ikke foregår på markedsvilkår*
- *Aktiver, forpligtelser, indtægter eller omkostninger bygger på betydelige skøn, som involverer subjektive vurderinger eller usikkerheder, som er vanskelige at underbygge⁴⁶*

Mulighed for regnskabsmanipulation kan også opstå, hvis virksomhedens overvågning af dens ledelse er utilstrækkelig, hvilket kan medføre at:

- *Den daglige ledelse er domineret af en enkelt person eller af en lille gruppe (i en ikke ejerledet virksomhed) uden kompenserende kontroller*
- *Den øverste ledelses tilsyn med regnskabsaflæggelsen og intern kontrol er ineffektiv.⁴⁷*

En enten ustabil eller kompleks organisationsstruktur kan resultere i øget regnskabsmanipulations muligheder pga. bl.a. følgende:

- *Det er vanskeligt at afgøre, hvilken organisation eller hvilke personer der har bestemmende indflydelse i virksomheden*
- *Alt for kompleks organisationsstruktur med usædvanlige juridiske enheder eller usædvanlig ledelsesstruktur⁴⁸*

En anden afgørende faktor for mulighed for regnskabsmanipulation er virksomhedens interne kontrolkomponenter, som kan være mangelfulde som konsekvens af bl.a.:

- *Utilstrækkelig overvågning af kontroller, herunder af programmerede kontroller og kontroller med perioderegnskabsaflæggelse, når der kræves ekstern rapportering*
- *Ineffektive regnskabs- og informationssystemer, herunder betydelige mangler i intern kontrol*

⁴⁵ Maria Bloch Christensen) - Revisors opklaring af besvigelser - Læren af praksis

⁴⁶ Citat fra ISA 240, Bilag 1

⁴⁷ Citat fra ISA 240, Bilag 1

⁴⁸ Citat fra ISA 240, Bilag 1

3.6.1.2.1 Mulighed i forhold til misbrug af aktiver jf. ISA 240 bilag 1

Omstændighederne som omhandler virksomhedens aktiver, kan øge risikoen for misbrug af virksomhedens aktiver. Disse omstændigheder kan bl.a. være:

- *Tilstedeværelse eller håndtering af store kontantbeløb*
- *Lagervarer af høj værdi, der fysisk er små eller meget efterspurgt*⁴⁹

Utilstrækkelige kontroller øger aktivernes risiko for misbrug og kan bl.a. forekomme under følgende omstændigheder:

- *Utilstrækkelig funktionsadskillelse eller uafhængig verifikation*
- *Utilstrækkelig registrering af aktiver*
- *Utilstrækkelige fysiske sikkerhedsforanstaltninger ved likvide midler, investeringer, lager og materielle aktiver*⁵⁰

3.6.1.3 Retfærdiggørelse.

Den tredje og sidste risikofaktor, der skal være til stede for at en person kan finde på at begå en besvigelser, er retfærdiggørelse overfor sig selv. Retfærdiggørelse handler om, at personen i sidste ende overfor sig selv, kan retfærdiggøre den tiltænkte besvigelser handling. Argumentet for retfærdiggørelsen varierer fra besviger til besviger, men det er typisk begrundelser som:

- Utilfredshed med lønnen, hvor besviger mener at han eller hun fortjener mere i løn for det arbejde personen udfører.
- "Det er så lidt for virksomheden, men vil gøre en kæmpe forskel for mig personligt".
- "Det går til et godt formål." Eks. en ansat som hjælper en pårørende med at komme ud af et misbrug.⁵¹
- "Det går udover for mange mennesker, hvis jeg ikke gør det" Dette statement anvendes bl.a. i regnskabsmanipulations sammenhæng, hvor besviger begår regnskabsmanipulation for at undgå at skulle afskedige medarbejdere.

3.6.1.3.1 Retfærdiggørelse i forhold til regnskabsmanipulation jf. ISA 240 bilag 1

Eks. på retfærdiggørelse og situationer, hvor der er øget risiko for regnskabsmanipulation, kan være:

- *Lav moral hos seniorledelsen*
- *Den daglige ledelses gentagne forsøg på at retfærdiggøre benyttelse af perifere eller upassende regnskabsmetoder under henvisning til væsentlighed*
- *Medlemmer af ledelsen uden for regnskabsfunktionen med overdreven deltagelse i eller optagethed af valg af regnskabspraksis eller udøvelse af betydelige skøn*
- *Kendt historik af overtrædelser af børsregler eller af anden lovgivning og øvrig regulering eller rejste krav mod virksomheden, dens daglige ledelse eller øverste ledelse med baggrund i påståede besvigelser eller overtrædelser af lovgivning og øvrig regulering*⁵²

⁴⁹ Citat fra ISA 240, Bilag 1

⁵⁰ Citat fra ISA 240, Bilag 1

⁵¹ Maria Bloch Christensen) - Revisors opklaring af besvigelser - Læren af praksis

⁵² Citat fra ISA 240, Bilag 1

3.6.1.3.2 Retfærdiggørelse i forhold til misbrug af aktiver jf. ISA 240 bilag 1

Jf. ISA 240 bilag 1 bør man holde øje med følgende adfærd og situationer blandt virksomhedens ansatte og ledere, eftersom nedenstående bullets indikere risikofaktorer for retfærdiggørelse.

- *Adfærd, der tyder på ubehag ved eller utilfredshed med virksomheden eller dens behandling af medarbejderne*
- *Ændringer i adfærd eller livsstil, der kan være tegn på, at aktiver er blevet misbrugt*
- *Tolerance over for småtyveri*⁵³.

3.6.2 Den almene besviger, predatoren og psykopaten.

På baggrund af opgavens foregående afsnit kan det udledes, at den almene besviger typisk er en intern person, som er ansat i virksomheden. Besviger er desuden ofte en mand i alderen 36 til 55 år og er de fleste tilfælde en velanset medarbejder eller leder i virksomheden. Når en besviger opdages, har han eller hun typisk en eller flere medsammensvorne og besvigeren/erne er statistisk set oftest ansat i virksomhedens økonomi og regnskabsafdeling. Derudover er det et kendetegn ved den almene besviger, at det er første gang personen begår besvigelser. Den almene besviger har altså typisk ikke begået besvigelser i tidligere ansættelsesforhold.

Predatoren har modsat den almene besviger begået besvigelser før i tidligere ansættelses forhold. Predatoren starter typisk, hvis muligheden byder sig, med at begå besvigelser umiddelbart kort tid efter sin ansættelse. Predatoren har ofte ikke almindelige karaktertræk, i den forstand at predatoren næsten altid er psykopat.⁵⁴

I det foregående afsnit blev Donald Cressey's besvigelsestrekant gennemgået. Ifølge Donald Cressey så skal alle tre besvigelsesrisikoforhold være til stede for, at "almindelige" personer bliver drevet til at begå besvigelser. Donald Cressey's besvigelsestrekant omfatter derfor ikke personer med psykopati. Dette gør predatoren yderst farlig for virksomhederne, da personen hverken er drevet af et motiv eller behøver retfærdiggørelse, men blot muligheden for at begå besvigelser.

Karaktertrækkene ved en psykopat er ofte, at de har et stort behov for, at blive set og få opmærksomhed og er som regel ude af stand til, at sætte sig ind i andre menneskers følelsesliv og behov. Psykopater har derfor en tendens til, at overskride folks grænser, har manglende situationsfornemmelse og har en generel opførelse, som normale mennesker finder uacceptabel. Nogle psykopater kan dog udadtil være meget charmerende, hvilket gør dem vanskeligere at afsløre end den almindelige besviger. På grund af psykopatens ofte dominerende og charmerende adfærd, er personen ofte en velanset leder eller medarbejder i virksomheden, hvilket minimerer risikoen for at personen mistænkes internt i virksomheden for, at begå besvigelser. Psykopater er desuden tit en person, som er god til at overbevise andre mennesker, om det som psykopaten siger er sandt. Psykopater kan også ofte på almindelige mennesker virke uforklarlig dragende, hvilket ofte skyldes psykopatens manipulerende adfærd. Psykopater er desuden nærmest umulige at gennemskue for almindelige mennesker, fordi psykopatens adfærd og reaktionsmønster er utilregneligt. F.eks. kan psykopaten i presset situationer være helt rolig uden at føle nervøsitet eller frygt. Omvendt kan psykopater også typisk, hvis de er under anklage finde på, at reagere ekstremt voldsomt og helt ude af proportioner. Dette kan på mange have en afskrækkende effekt, som tillader at psykopaten kan fortsætte sine besvigelser i længere tid end normalt, på grund af omgivelsernes

⁵³ Citat fra ISA 240, Bilag 1

⁵⁴ The Evolution of Fraud Theory, Issues in Accounting Education, Vol. 27

frygt for at konfrontere psykopaten. Psykopatens reaktionsmønster afhænger i høj grad af, hvem personen er sammen med. Psykopaten fremstår på en arbejdsplads, typisk ekstremt sympatisk overfor personer, som er ansat højere i hierarkiet end dem selv. Personer som er på samme hierarkiske niveau i organisationen som psykopaten, skaber psykopaten typiske splid imellem via rygtedannelse og manipulation. Kollegaer som er under psykopaten, har ofte ingen interesse og psykopatens adfærd overfor disse kollegaer er afhængig af, om psykopaten kan lide den enkelte person eller ej.^{55, 56}

De typiske tegn på personer med psykopati er:

- Vil gerne dominere og kontrollere situationer og mennesker
- Har ofte urealistisk høje tanker om sig selv og sine evner
- Føler ingen empati over for andre mennesker
- Skaber ofte splid, bagtaler og lyver
- Har ingen respekt for sociale normer
- Har en svækket evne til at fastholde forbindelser med andre mennesker
- Har en lav frustrations- og aggressionstærskel og kan blive voldelig
- Mangler evne til at lade sig påvirke af erfaringer, inklusiv straf
- Tendens til at bortforklare, fralægge sig skyld og projicere dette ud i omgivelserne
- Mangler ansvarsfølelse og respekt for sociale normer eller forpligtelser
- Er ude af stand til at føle skyld eller til at lære af erfaringer eller straf
- Kriminel adfærd
- Tendens til at misbruge alkohol og euforiserende stoffer
- Udbredt promiskuitet
- Overfladisk charme
- Overdrevent stort ego og urealistiske fremtidsplaner
- Spændingssøgende adfærd, tendens til let at kede sig samt risikosøgende adfærd⁵⁷

Når man observere de ovenstående personlighedstræk, som en psykopat har, er det nemt at forstille sig den fare man som virksomhed er i, hvis en leder eller ansat er psykopat. På grund af psykopatens ovenstående karaktertræk er det overvejende sandsynligt, at personer med psykopati vil begå besvigelser, hvis muligheden byder sig. Ofte vil besvigelserne være vanskelige at opdage på grund af psykopatens unormale personlighed.⁵⁸

3.7 Del konklusion.

På verdensplan er der fra år 2000 til 2018 sket en stigning i besvigelseshændelser. Særligt er der sket en stigning fra år 2016 til 2018, hvilket betyder at der med stor sandsynlighed i dag foretages flere besvigelser på verdensplan end tidligere. Den stigende økonomiske kriminalitet er ikke begrænset til en eller flere verdensdele, men er steget på globalt plan. Misbrug af aktiver er den hyppigst registreret besvigelser form på tværs af de forskellige industrier, med undtagelse af den finansielle sektor.

Besvigeren er i 79% af tilfældene en mand og besviger er derfor hyppigst en mand. Antallet af kvinder som begår besvigelser er dog steget siden 2010. I år 2015 var det i 17% af besvigelsestilfældene en kvinde,

⁵⁵ Sanne Udsen-Psykopater i jakkesæt

⁵⁶ Daily mail, "How to spot a psychopath"

⁵⁷ Netdoktor

⁵⁸ Politikken, arbejdspladsens psykopater kan koste dyt.

hvilket er en fremgang på 4% siden år 2013. Uagtet besvigerens køn så er besvigeren i 68% af tilfældene mellem 36 og 55 år gammel og besvigeren findes derfor hyppigst i denne aldersgruppe.

Besviger er desuden ofte en intern person. I 65% af tilfældene bliver besvigelser foretaget af en intern person i virksomheden og i 38% af tilfældene har personen været ansat i mere end seks år. I 62% af besvigelsetilfældene er der tale om et samarbejde, hvor minimum to personer har samarbejdet om at begå besvigelser. Mænd samarbejder i højere grad end kvinder som kun i 45% af tilfældene samarbejder, hvorimod for mænd er det i 66% af tilfældene. Statistikken viser desuden, at geografien spiller en afgørende rolle for, om besviger typisk begår den økonomiske kriminalitet alene eller i samarbejde med andre. I Sydamerika begås besvigelser i 76% af tilfældene gennem et samarbejde, hvorimod i Oceanien begås besvigelser i 65% af tilfældene individuelt.

Internt i virksomheden bliver besvigelser i 42% af tilfældene begået af en medarbejder og i 36% af tilfældene er det en mellemlider, som er besvigeren. I 19% af tilfældene er det en person fra den daglige eller øverste ledelse som er besvigeren. Besvigeren er desuden i 38% af tilfældene en velanset medarbejder og kun i 10% af tilfældene har besviger allerede et dårligt internt omdømme, før besvigelsen/erne opdages.

Besviger er typisk ansat i økonomi og regnskabsafdelingen, hvor det medianmæssige tab er estimeret til typisk at være 197.000\$. Det medianmæssige tab er størst, når besviger er en person fra ledelsen, her er det medianmæssige tab 850.000\$. Dog er risikoen for at besviger er en person fra ledelsen mindre. Uanset om besviger er en almindelig medarbejder eller leder er virksomhedens svage interne kontroller i 61% af tilfældene en af hovedårsagerne til, at besvigeren vælger at begå økonomisk kriminalitet.

Ifølge Donald Cressey så begår almindelige mennesker kun besvigelser, når følgende risikofaktorer er til stede. 1. Incitament og pres 2. Mulighed 3. Retfærdiggørelse. Disse tre risikofaktorer danner tilsammen Donald Cressey's besvigelsestrekanter.

Incitament = Besvigerens motiv for at begå en eller flere besvigelser.

Mulighed = Der skal foreligge en mulighed for at begå den kriminelle handling.

Retfærdiggørelse = Besviger skal kunne retfærdiggøre sin kriminelle beslutning overfor sig selv.

Regnskabsmanipulation begås næsten udelukkende kun af personer blandt virksomhedens ledelse. Den almene medarbejder har nemlig ikke jf. besvigelsestrekanter tilstrækkeligt incitament til at begå denne type af besvigelser. Ledelsens privatøkonomi er ofte i højere grad forbundet til virksomhedens økonomi. Virksomhedens økonomiske situation har derfor ofte stor indflydelse på ledelsesmedlemmernes privatøkonomi og jobsikkerhed. Er virksomheden økonomisk presset f.eks. på grund af hård konkurrence på markedet. Kan det være incitament grundlag for at en eller flere ledelsesmedlemmer begår regnskabsmanipulation.

Misbrug af aktiver bliver modsat regnskabsmanipulation begået på alle ansættelsesniveauer i virksomheden. Dette skyldes, at alle interne såvel som eksterne personer i og omkring virksomheden potentielt set kan opfylde besvigelsestrekanterens tre risikofaktorer, hvilket gør at besviger kan være hvem som helst.

Donald Cressey's besvigelsestrekanter kan kun anvendes på den almene besviger og det normale menneske. Donald Cressey's teori, er at almindelige mennesker kun kan få dem selv til, at begå økonomisk kriminalitet, hvis de kan retfærdiggøre deres handling over for dem selv. Retfærdiggørelsen bunder typisk i incitamentet til deres beslutning. Besvigelsestrekanter tager derfor ikke højde for predatoren, som ofte er psykopat.

Psykopater behøver, hverken for at begå besvigelser, incitament eller retfærdiggørelse, men blot muligheden. Dette skyldes, at psykopater bl.a. ikke føler empati eller ansvar overfor andre og kan derfor helt uden skrupler, kan finde på at begå besvigelser, blot fordi muligheden byder sig. Dette gør psykopaten særligt farlig og risikoen for besvigelser nærmest uundgåelig. Virksomhederne og revisor skal derfor særligt overfor personer, som de har mistanke til kunne være psykopater tage sig særligt i agt.

Kapitel 4. ledelsens forpligtelser i forhold til at forebygge og opdage besvigelser.

Opgavens foregående kapitel 2 og kapitel 3 har fokuseret på, at redegøre for besvigelserne, regnskabsmanipulation og misbrug af aktiver. Derudover har opgaven adresseret, hvem besvigeren typisk er, hvilke besvigelsefsfaktorer som skal være til stede før mennesker, begår besvigelser og om virksomheder på global plan i dag, oplever flere eller færre besvigelsetilfælde.

På baggrund af de foregående afsnit vil opgaven i dette kapitel, flytte fokuset væk fra kun at omhandle besvigelser til at omhandle, hvad virksomhedens ledelses forpligtelser er, i forhold til at forebygge og opdage besvigelser.

4.1 Ledelsens forpligtelser i forhold til forebyggelse af besvigelser.

Det er den øverste og daglige ledelse som har ansvar for, at forhindre at besvigelser opstår via tilstrækkelige interne kontroller jf. ISA 240, 4. ISA standarderne er retningslinjer, som er gældende for revisor og er derfor ikke gældende for en virksomheds ledelse. Ledelsen er dermed ikke forpligtet til at følge ISA standarderne. ISA 240, 4 understøttes dog af selskabsloven som de danske virksomheder derimod skal følge. Selskabsloven §115 bestemmer at:

*"kapitalselskaber, der har en bestyrelse, skal denne ud over at varetage den overordnede og strategiske ledelse og sikre en forsvarlig organisation af kapitalelskabets virksomhed"*⁵⁹

Selskabsloven §118 bestemmer desuden at virksomhedens daglige ledelse skal:

*"Direktionen skal herudover sikre, at kapitalelskabets kapitalberedskab til enhver tid er forsvarligt, herunder at der er tilstrækkelig likviditet til at opfylde kapitalelskabets nuværende og fremtidige forpligtelser, efterhånden som de forfalder. Direktionen er således til enhver tid forpligtet til at vurdere den økonomiske situation og sikre, at det tilstedeværende kapitalberedskab er forsvarligt."*⁶⁰

ISA 240, 4 regulativet understøttes altså af selskabslovens §115 og §118. Det er altså den pågældende virksomheds ledelse, som har ansvaret for at besvigelser ikke opstår.

Jf. ÅRL så har ledelsen i en given virksomhed også ansvaret for at virksomhedens årsrapport bliver udarbejdet korrekt og i overensstemmelse med de gældende love og regler, som er gældende for den enkelte virksomheds begrebsramme jf. ÅRL § 11-16. Den pågældende virksomheds ledelse skriver i deres konklusion under på, at virksomhedens aktiver, passiver, finansielle stilling samt resultat er retvisende og ikke indeholder væsentlig fejlinformation eller væsentlige besvigelserforhold. ISA 240, 4 bekræftes dermed både af ÅRL og selskabsloven at det er ledelsens ansvar, at forhindre at besvigelser opstår.

Virksomhedens daglige ledelse har ansvaret for at sikre, at væsentlig fejlinformation som følger af besvigelser, ikke opstår ved at opstille tilstrækkelige interne kontroller, som eliminere muligheden for at

⁵⁹ Citat Selskabsloven §115

⁶⁰ Citat Selskabsloven §118

medarbejdere såvel som virksomhedens ledelses medlemmer kan begå besvigelser. Derudover er det den daglige ledelses ansvar, at sikre at de opstillet kontroller og procedure følges af alle i virksomhedens. Det er også den daglige ledelses ansvar, at "vedligeholde" virksomhedens interne kontroller således, at virksomhedens kontroller hele tiden er tilstrækkelige i forhold til, at forhindre de relevante besvigelserisikoer. Det øverste ledelsesorgan som er bestyrelsen, har ansvaret for at føre kontrol med den daglige ledelse og sikre at de prioritere, at virksomheden har tilstrækkelige interne kontroller, som forhindre besvigelser i at opstå. Desuden skal bestyrelsen holde opsyn med, at den daglige ledelse ikke omgår eller tilsidesætter de opstillet kontroller.⁶¹ På den måde sikres det via den hierarkiske ledelsesmæssige orden i virksomheden, at alle overholder virksomhedens opstillet interne kontroller.

4.2 Interne kontroller.

En virksomhed kan have mange besvigelserisikofaktorer og skal derfor have kontrol over dem. Dette opnår virksomheden ved, at oprette interne kontroller. Kontrollerne hjælper den øverste ledelse med, at føre tilsyn med at der ikke opstår fejlinformation, som følger af besvigelser. Til at opbygge stærke interne kontroller kan virksomheden anvende COSO, som er standarden for effektiv risikostyring. Ved anvendelse af COSO opnår den daglige ledelse kvalitet og sikring af deres drift og aktiviteter samt pålidelighed ved aflæggelse af deres regnskab.⁶²

Virksomhedens kontrollers effektivitet vurderes efterfølgende af revisor. Til at vurdere virksomhedens kontroller, tager revisor udgangspunkt i COSO. På baggrund af virksomhedens kontroller vurderer revisor, hvorvidt der for revisionen vælges en stole på strategi eller ej. Stoler revisor ikke på virksomhedens interne kontroller, vil revisors revisions strategi være substans baseret, hvor revisor næsten udelukkende vil indsamle sit revisionsbevis som følger af test i virksomhedens substans. I dette tilfælde vil revisor informere ledelsen om, at virksomhedens kontroller er ineffektive og komme med forslag til, hvordan kontrollerne bør forbedres. Selvom revisor stoler på virksomhedens kontroller, kan nogle af virksomhedens kontroller dog godt være mindre gode, som revisor overfor den daglige ledelse kan påpege. Det er dog efterfølgende ledelsens beslutning om den eller de mindre gode kontroller skal forbedres.^{63, 64}

Som nævnt kan virksomhedens ledelse med fordel tag udgangs i COSO i forhold til effektiv risikostyring. COSO indeholder fem hovedelementer, som er:

- 1) Kontrolmiljøet.
- 2) Ledelsens risikovurdering.
- 3) Kontrol aktiviteter.
- 4) Information og kommunikation.
- 5) Overvågning.

COSO's fem hovedelementer dikterer, hvad ledelsen bør gøre for, at sikre at virksomheden har effektive interne kontroller, der tilsammen minimere risikoen for, at besvigelser opstår eller ikke opdages. Revisor tager i sin vurdering af virksomhedens interne kontroller også udgangspunkt i COSO. Understående afsnit fra 4.2.1 til 4.2.5 er dog udarbejdet med udgangspunkt i ledelsens anvendelse af COSO.⁶⁵

⁶¹ Selskabsloven § 115

⁶² Aasmund Eilifsen - Auditing & Assurance Services, Third International Edition side. 173-186

⁶³ ISA 265 A12-A30

⁶⁴ Aasmund Eilifsen - Auditing & Assurance Services, Third International Edition side 173-186

⁶⁵ Aasmund Eilifsen - Auditing & Assurance Services, Third International Edition side 173-186

4.2.1 Kontrolmiljøet.

Kontrolmiljøet omfatter ledelsens generelle holdning, opmærksomhed og tiltag i relation til etablering af effektiv intern kontrol.

Kontrolmiljøet danner grundlaget for virksomhedens interne kontroller. Det er altså i kontrolmiljøet, hvor virksomheden udtrykker sine holdninger og politikker i forhold til virksomhedens interne kontroller. Virksomhedens kontrolmiljø er dermed en direkte afspejling af ledelsens holdninger til virksomhedens interne kontroller og det er vigtigt at ledelsen formår, at videreformidle holdningen til virksomhedens øvrige medarbejdere. Det er i den forbindelse vigtigt, at ledelsens holdning og udstedet regler forklares og fremgår tydeligt således, at der ikke opstår tvivl blandt virksomhedens øvrige medarbejdere om, hvilken adfærd der anses som korrekt af ledelsen. Kommunikerer ledelsen ikke klart, hvad virksomhedens holdninger og politikker er, kan det medføre besvigelserisiko. Et svagt kontrolmiljø åbner specielt op for besvigelserisikofaktorerne mulighed og retfærdiggørelse.⁶⁶

Eks. En tømmer i et entreprenørselskab er ikke blevet informeret om, at hans arbejdes bil kun må bruges til arbejdsopgaver, som er relateret til hans arbejdsgiver. Fordi arbejdsgiveren ikke har kommunikeret dette klart, kan det i dette tilfælde føre til, at tømmeren potentielt set kan opfylde Donald Cressey's besvigelser trekant.

Incitament.

Den ansatte tømmer skal f.eks. have lavet noget privat, hvor brugen af hans firmabil/arbejdes bil ville være til stor hjælp.

Mulighed.

Bilen har tømmeren derhjemme og kan dermed frit bruge den, uden det blev opdaget.

Retfærdiggørelse.

Tømmeren er i tvivl, om han må bruge hans arbejdes bil til hans private anliggende. Tømmeren vælger at gøre det, fordi han aldrig er blevet gjort opmærksom på, at han ikke må.

I dette eksempel begår den ansatte tømmer en besvigelse i form af misbrug af virksomhedens aktiver, uden egentlig at være helt klar over det, på grund af at hans arbejdsgiver har et svagt internt kontrolmiljø, hvor det ikke er blevet kommunikeret klart ud til de ansatte, hvornår og hvad de må bruge deres arbejdes bil til. Havde arbejdsgiveren et bedre kontrolmiljø, ville denne beskrevet besvigelse være blevet undgået, eftersom tømmeren ville have vidst, at han ikke måtte bruge hans arbejdes bil til hans private ærinde. Retfærdiggørelsen i det ovenstående eksempel ville dermed, ikke kunne bruges og eftersom Donald Cressy teori bygger på, at almene mennesker kun begår besvigelser, hvis alle tre besvigelserisikofaktorer er til stede. Det kan dermed konkluderes, at arbejdsgiveren i den ovenstående beskrevet situation havde undgået misbruget af virksomhedens aktiver, hvis de havde haft et bedre kontrolmiljø.

4.2.1.1 Ansættelse.

Ansættelse er et andet vigtigt punkt, som hører under virksomhedens kontrolmiljø. Det er vigtigt, at virksomheden har nogle politikker og holdninger, som sikre at alle nyansattes baggrund grundigt undersøges. På den måde sikre virksomheden sig, at kun de personer med den ønskede baggrund og profil

⁶⁶ Aasmund Eilifsen - Auditing & Assurance Services, Third International Edition side 173-186

ansættes. Manglende baggrundstjek kan medføre ansættelse af de "forkerte" personer, hvilket kan øge besvigelsesrisikoen. I forbindelse med ny ansættelse bør virksomhedens ledelse udstede nogle retningslinjer i forhold til verificering af ansøgernes baggrund. Såsom eksterne bekræftelser eksempelvis fra tidligere arbejdsgivere, indhentelse af uddannelsesbeviser osv. På den måde kan virksomheden verificere ansøgers kompetencer og på den baggrund i højere grad sikre sig, at den ansøger, som udvælges er den bedst mulige kandidat til jobbet.⁶⁷

4.2.1.2 Whistleblower.

Som et led i et stærkt kontrolmiljø, kan ledelsen også etablere et anonymt whistleblowerprogram, hvor alle i virksomheden har mulighed for, at informere den daglig ledelse, hvis en ansat eller mellemlider oplever noget mistænkeligt. Ved etablering af et whistleblowerprogram, bliver hele virksomheden involveret og alle er dermed aktivt med til, at forhindre at besvigelser opstår. Fordelen ved et anonymt program er, at almene ansatte i højere grad tør stå frem med deres mistanke, specielt i de tilfælde hvor mistanken er rettet mod en person fra ledelsen i virksomheden. Var programmet ikke anonymt, ville den almene medarbejder i mindre grad være villig til at stå frem med sin mistanke, hvis den var rettet mod en fra virksomhedens ledelse. Det skyldes medarbejderens frygt for efterfølgende repressalier, hvis mistanken skulle vise sig at være uberettiget. Omvendt så kan et anonymt whistleblowerprogram også potentielt set lede til mange falske anklager og ledelsen kan risikere at skulle bruge mange ressourcer på at behandle indberetningerne. Det må dog anses som værne tidsbesværet værd, hvis det medføre at en besviger i virksomheden opdages.⁶⁸

4.2.1.3 Code of conduct /korrekt adfærd.

I virksomhedens kontrolmiljø er det også vigtigt, at virksomhedens ledelse fastlægger og kommunikere ud til samtlige af virksomhedens medarbejdere, hvad virksomhedens "code of conduct" regler er. Code of conduct skal ses, som ledelsens ønskede adfærds kodeks for dem selv og for virksomhedens øvrige medarbejdere. Typisk indeholder adfærds kodekset nogle retningslinjer udstedt af ledelsen, om f.eks. den daglige omgangstone samt måden man gebærder sig på, når man er på arbejde. Adfærds kodekset kan dog også være mere specifikt f.eks. i forhold til, hvordan ledelsen helst ser forskellige situationer, problematikker og konflikter bliver løst. Et meget specifikt code of conduct kan være med til at minimere risikoen for besvigelser, da de ansatte ikke er i tvivl om, hvad der anses som korrekt adfærd.⁶⁹

4.2.2 Ledelsens risikovurdering.

Ledelsens risikovurdering skal omfatte:

- Procedurer for identifikation af forretningsrisici.
- Skøn over væsentlighed af risiciene.
- Vurdering af sandsynlighed for at risiciene forekommer, og tiltag til håndtering af risiciene.

Ledelsen skal med jævne mellemrum, foretage en risikovurdering af virksomheden internt samt branchens indflydelse på besvigelsesrisiko faren for virksomheden. En øget risikovurdering kan føre til at ledelsen opstiller flere interne kontroller, for at imødegå den øget risikovurdering.⁷⁰

⁶⁷ Aasmund Eilifsen - Auditing & Assurance Services, Third International Edition side 176-186

⁶⁸ Aasmund Eilifsen - Auditing & Assurance Services, Third International Edition side 176-186

⁶⁹ Aasmund Eilifsen - Auditing & Assurance Services, Third International Edition side 176-186

⁷⁰ Aasmund Eilifsen - Auditing & Assurance Services, Third International Edition side 176-186

Et internt eksempel kunne være en guldsmed, hvor ledelsen har observeret en stigning i deres indkøb af råvaremateriale, men salget af færdigvarer er uændret. Den indkøbte mængde af virksomhedens råvaremateriale rækker altså kortere end tidligere, i forhold til antallet af færdigvare produkter, som bliver produceret. Tages der desuden udgangspunkt i at produktporteføljen er uændret. Kan årsagen til det stigende indkøbsbehov være, at virksomhedens guldsmede laver flere fejl end tidligere i deres behandlingsproces af råvarer materialet til det færdige produkt, hvilket resulterer i et øget spild. Omvendt kan det også betyde, at en eller flere medarbejdere, begår misbrug af aktiver i form af tyveri. Denne observation kan føre til en øget risikovurdering og at ledelsen dermed etablere flere kontroller for, at sikre sig at der ikke er tale om besvigelser.

Et eksternt eksempel på samme type virksomhed kunne være, at priserne på guld pludselig steg signifikant. De branchemæssige forhold ville i den sammenhæng, medfører at ledelsen formentlig ville have en øget risikovurdering i forhold til besvigelser forekomst. Som reaktion på dette bør ledelsen revurdere virksomhedens eksisterende kontroller og evt. forbedre de eksisterende kontroller og eller om nødvendigt etablere nogle flere kontroller for at imødegå den øget risikovurdering.

4.2.3 Kontrolaktiviteter.

Kontrolaktiviteter er de forretningsgange og procedurer der sikrer, at den daglige ledelses direktiver bliver udført. Kontrolaktiviteterne omfatter blandt andet:

- Godkendelse
- Fysisk kontrol
- Funktionsadskillelse

De udstedte retningslinjer og kontrolaktiviteter, som er udarbejdet af virksomhedens ledelse skal overholdes af alle i virksomheden.

Kontrolaktiviteter er ledelsens manuelle og automatiske kontroller, som er etableret både med henblik på forebyggelse af besvigelser, men også til at opdage besvigelser. Den typiske problemstilling er implementeringen af ledelsens teoretiske udarbejdede kontroller, om end de er elektronisk eller manuelle i praksis kan være en udfordring at implementere. F.eks. hvis en kontrol kræver adskillelse mellem to afdelinger, som på nuværende tidspunkt sidder sammen. Eller omvendt en teoretisk kontrol der medfører to afdelinger skal tale meget sammen, men i praksis sidder de ikke sammen. Begge scenarier har logistikmæssige udfordringer forbundet til sig samt omkostninger og kan medføre at nogle virksomheder, hvis ikke kontrollerne er væsentlige vælger, at leve med mindre gode kontrolaktiviteter.⁷¹

Ledelsen skal også løbende revurdere sine kontroller og ikke mindst antallet af dem. Har en virksomhed unødigt mange kontroller, kan det gå udover virksomhedens effektivitet, hvilket ikke er meningen.

Som kontrolaktivitet er sikring af funktionsadskillelse en rigtig god kontrolaktivitet. Funktionsadskillelse sikre at ingen i virksomheden bestrider flere positioner i virksomheden, som tilsammen kan lede til at en person kan begå besvigelser. For større virksomheder er funktionsadskillelse en effektiv og simpel løsning på forebyggelse af besvigelser. For mindre virksomheder med f.eks. kun fem ansatte er funktionsadskillelse dog ikke i samme grad en mulighed. Der skal dog være funktionsadskillelse på elementære områder, såsom udbetaling og godkendelse. Funktionsadskillelse er for store virksomheder et godt udgangspunkt til forebyggelse af besvigelser, men kan dog omgås hvis flere personer i virksomheden på tværs af afdelinger

⁷¹ Aasmund Eilifsen - Auditing & Assurance Services, Third International Edition side 176-186

samarbejder. Derfor er funktionsadskillelse i sig selv ikke nok, og større virksomhed skal derfor have yderligere kontrolaktiviteter.⁷²

4.2.4 Information og kommunikation.

Ved information forstås der de processer, der er etableret af ledelsen til at initiere, bogføre, behandle og rapportere virksomhedens transaktioner og for at opretholde ansvar for de relaterede aktiver, forpligtelser og egenkapital.

Ved kommunikation forstås der, at ledelsen skal sørge for at der i virksomheden er en klar kommunikationskanal mellem ledelsen og medarbejderne og omvendt.

Ledelsen skal klart kommunikere til den enkelte i virksomheden, hvad hans eller hendes arbejdsopgave er. På den måde bliver alle i virksomheden klar over, hvad deres ansvarsområde er og hvad deres kollegaers ansvarsområder er. Ved at alle medarbejdere er bevidste om deres jobfunktion og ansvar øges sandsynligheden for, at en besviger opdages af en kollega i det tilfælde, at besviger er nødt til at handle udover sit ansvarsområde for, at begå sine besvigelser.

Alle ansatte i virksomheden skal desuden informeres grundigt om ledelsens politikker og holdning til ansatte, som begår besvigelser og ikke mindst konsekvenserne.⁷³

4.2.5 Overvågning.

Ledelsens overvågning af kontroller omfatter ledelsens løbende vurdering af interne kontroller samt nødvendige reaktioner ved tilpasning/indførelse af interne kontroller. Ledelsen skal altså løbende overvåge virksomhedens interne kontroller for, at teste de implementerede kontroller effektivt imødegår de risikoer, som de er etableret for at imødegå. Hvis en eller flere af virksomhedens kontroller ikke i væsentlig grad imødegår de risikoer, som de er implementeret for at skulle forhindre. Så skal kontrollen enten suppleres med flere kontroller således kontrollerne tilsammen imødegår risikoerne, eller også skal ledelsen forbedre kontrollen, således den imødegår de relevante risici.

Ved overvågning forstås desuden også, ledelsen arbejde med løbende at kontrollere at de interne kontroller bliver overholdt af alle i virksomheden.⁷⁴

4.3 Del konklusion.

Det er ledelsen, som har ansvaret for, at virksomhedens årsrapport bliver udarbejdet korrekt, er retvisende og i overensstemmelse med de gældende love og regler, som er gældende for den enkelte virksomheds begrebsramme.

Det er også ledelsens ansvar, at forebygge samt opdage væsentlig fejlinformation som følger af besvigelser. Virksomhedens ledelse har i den sammenhæng dermed ansvaret for, at opstille tilstrækkelige effektive kontroller, som sikre at fejlinformation som følge af besvigelser ikke opstår. Virksomhedens øverste ledelse som er bestyrelsen har ansvaret for, at overvåge den daglige ledelse og sikre sig at den daglige ledelse prioritere stærke interne kontroller og at tilstrækkelige kontroller bliver implementeret. Den daglige ledelse har efter implementeringen af relevante interne kontroller dernæst ansvaret for, at kontrollerne bliver overholdt af alle i virksomheden. Den almene medarbejder har umiddelbart ikke noget ansvar i forbindelse

⁷² Aasmund Eilifsen - Auditing & Assurance Services, Third International Edition side 176-186

⁷³ Aasmund Eilifsen - Auditing & Assurance Services, Third International Edition side 176-186

⁷⁴ Aasmund Eilifsen - Auditing & Assurance Services, Third International Edition side 176-186

med selv implementeringsdelen af virksomhedens kontroller. Medarbejdere skal dog informere den daglige ledelse, hvis medarbejderen finder fejl eller mangler i de implementeret kontroller. Revisors forpligtelser er via sin revisionsmæssige gennemgang, at kontrollere om virksomhedens kontroller er effektive og i tilstrækkelige grad imødegår de risikoer, som de er implementeret for at skulle forhindre. Efterfølgende er det revisors forpligtelse at meddele ledelsen, hvis nogle af virksomhedens kontroller er svage, og dernæst komme med forbedringsforslag til styrkelse af de identificeret svage interne kontroller.

Virksomhedens ledelse kan til udarbejdelse af effektive kontroller tage udgangspunkt i COSO. COSO indeholder fem hovedelementer, som er:

- 1) Kontrolmiljøet.
- 2) Ledelsens risikovurdering.
- 3) Kontrol aktiviteter.
- 4) Information og kommunikation.
- 5) Overvågning.

Kontrolmiljøet omfatter ledelsens generelle holdning, opmærksomhed og tiltag i relation til etablering af effektiv interne kontrol. Kontrolmiljøet danner altså grundlaget for virksomhedens interne kontroller. Det er i kontrolmiljøet, hvor virksomheden udtrykker sine holdninger og politikker i forhold til virksomhedens interne kontroller.

Ledelsens risikovurdering. Det er vigtigt, at ledelsen med jævne mellemrum foretager en risikovurdering af virksomheden internt og branchens indflydelse på besvigelserisiko faren for virksomheden. En øget risikovurdering kan føre til, at ledelsen finder det nødvendigt, at opstiller flere interne kontroller for at imødegå den øget risikovurdering.

Ledelsens risikovurdering skal omfatte:

- Procedurer for identifikation af forretningsrisici
- Skøn over væsentlighed af risiciene
- Vurdering af sandsynlighed for at risiciene forekommer, og tiltag til håndtering af risiciene.

Kontrolaktiviteter er virksomhedens forretningsgange og procedurer og fungere som den daglige ledelses forsikring for, at deres udstede direktiver bliver udført og overholdt. Ledelsens kontrolaktiviteter bør blandt andet omfatte:

- Godkendelse
- Fysisk kontrol
- Funktionsadskillelse

Retningslinjer og kontrolaktiviteter som er udarbejdet af virksomhedens ledelse skal overholdes af alle i virksomheden. Ledelsens kontrolaktiviteter er ledelsens manuelle og automatiske kontroller, som er etableret både med henblik på forebyggelse af besvigelser og opdagelse af besvigelser.

Ved information forstås der ledelsens processer, som er etableret til at initiere, bogføre, behandle samt både rapportere virksomhedens transaktioner og opretholde ansvar for de relaterede forpligtelser, aktiver og egenkapital. Ved kommunikation forstås der, at ledelsen skal sørge for, at der i virksomheden er en klar kommunikationskanal mellem ledelsen og medarbejderne og omvendt.

Overvågning af virksomhedens kontroller er den daglige ledelses ansvar. Den daglige ledelse skal løbende vurdere virksomhedens kontroller samt foretage nødvendige reaktioner, såsom tilpasning af eksisterende kontroller eller implementering af nye interne kontroller. Ledelsen har dermed ansvaret for løbende, at overvåge virksomhedens interne kontroller, for at teste at de implementeret kontroller effektivt imødegår de risikoer, som de er etableret for at imødegå.

Kapitel 5. Revisors forpligtelser i forhold til at afdække besvigelser.

I kapitel 4 har opgaven adresseret ledelsens ansvar og forpligtelser i forhold til afdækning af besvigelser. Opgaven konkluderede i kapitel 4 på baggrund af gældende lovgivning, at det er virksomhedens ledelse, som omfatter den øverste og den daglige ledelses ansvar, at opdage og forhindre at fejlinformation som følge af besvigelser opstår. Det dermed ledelsens ansvar, at opstille effektive interne kontroller således besvigelser forhindres i at forekomme.

I dette kapitel vil opgaven fokusere på, hvad revisors forpligtelser er i forhold til afdækning af besvigelser. Kapitlet vil dog først indlede med forventningskløften, hvorfor revisor er forpligtet til at følge ISA standarderne, fastsættelse af væsentlighedsniveauet, revisor som offentlighedens tillidsrepræsentant og hvad der forstås ved god revisorskik.

5.1 Forventningskløften.

Brenda Porter's fortolkning af forventningskløften omhandler de arbejdsopgaver som omverdenen forventer og forestiller sig, at revisor foretager sig under sin revisionsmæssige gennemgang, men som revisor mod omverdenens forventninger ikke foretager, da revisor ikke er forpligtet til at udføre disse arbejds handlinger.

Brenda Porter opdeler forventningskløften i to hoveddele, præstationskløften og rimelighedskløften. Præstationskløften opdeles dernæst i to mindre dele.⁷⁵

Præstationskløften omfatter offentlighedens forventninger til det arbejde revisor udfører under sin revision, og dermed har udført ved revisions afslutning.

Præstationskløften del 1. omhandler, at utilstrækkelig regulering forekommer når regnskabsbrugerne anklager revisor for ikke, at have levet op til sine forpligtelser under sin revision, på trods af at revisor i forbindelse med sin revision har fulgt gældende lovgivning og standarder. Gældende lovgivning og standarder som er uhensigtsmæssige i forhold til revisors arbejde, kan revisor ikke gøres ansvarlig for.

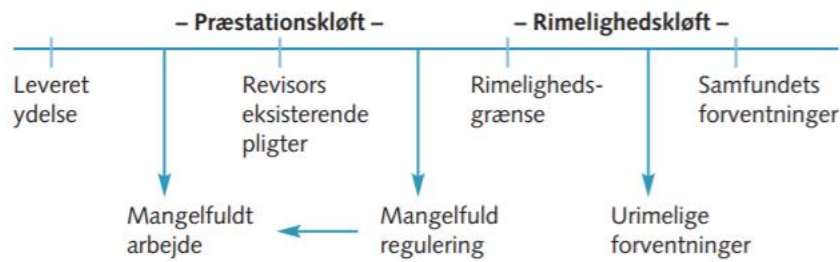
Præstationskløften del 2. omhandler hvornår utilstrækkelig præstation foreligger og i hvilke tilfælde revisor ikke lever op til sine forpligtelser. Revisor lever ikke op til sine forpligtelser, når revisor under sin revision ikke opnår den kvalitet, som den pågældende opgave kræver. Revisors arbejde er altså mangelfuldt, hvilket ofte vil betyde, at revisor har tilsidesat et eller flere etiske principper.

Rimelighedskløften beskriver omverdenens forventninger til revisors revisionsmæssige arbejde og den uoverensstemmelse, som eksisterer i den forbindelse i forhold til, hvad der kan opfattes som rimeligt.⁷⁶

Nedenstående ses en model udarbejdet af FSR, som illustrere forventningskløften. FSR's Illustration er baseret på Brenda Porters fortolkning og opdeling af forventningskløften.

⁷⁵ Brenda Porter, Jon Simon, David Hatherly "Principles of external auditing"

⁷⁶ Brenda Porter, Jon Simon, David Hatherly "Principles of external auditing"

Brenda Porters forventningskløft omhandler altså forventningsforskellen til revisors arbejde mellem offentligheden og revisor. Regnskabsbrugerne har ifølge Brenda Porters undersøgelse ofte urimelige høje forventninger til revisor og de forventede arbejdsopgaver som regnskabsbrugerne forventer, at revisor varetager. Regnskabsbrugernes opfattelse af revisors forpligtigelser er dermed ofte ikke i tråd, med revisors egentlige forpligtelser. Ifølge Brenda Porter er regnskabsbrugernes opfattelse ofte, at revisor fungerer som en slags politimand, hvilket ikke er tilfældet. Revisor skal via sin revision sikre høj grad af troværdighed og sikkerhed for, at virksomhedens aflagte regnskab er retvisende, men indenfor rimelighedernes grænser.⁷⁸

I forbindelse med revisors revision er det derfor vigtigt, at revisor giver regnskabsbrugerne og specielt de mest relevante interessenter såsom virksomhedens aktionærer, kreditorer og virksomhedens ledelse indblik i, hvad revisors arbejde og forpligtelser i forbindelse med revisionen er. På den måde formindskes forventningskløften mellem revisor og regnskabsbrugerne. Regnskabsbrugerne får dermed også en bedre forståelse for, hvad revisors revisionsmæssige forpligtelser omfatter og ikke omfatter. I forhold til at kommunikere revisors forpligtelser til virksomhedens ledelse anvendes revisionsprotokollatet. I revisionsprotokollatet skal revisor uddybe sine revisionsmæssige forpligtelser, under udførelse af revisionen overfor ledelsen. Revisors kommunikation med regnskabsbrugerne sker via revisionspåtegningen, men kommunikere ikke som i protokollatet til ledelsen en udførlig beskrivelse af, hvad revisors revisionsmæssige forpligtelser er.

Revisor skal f.eks. ikke gennemgå alle virksomhedens transaktioner, fordi revisor bl.a. skal tag højde for sit væsentlighedsniveau og det faktum, at revisor skal udføre sit arbejde effektivt uden unødige omkostninger. En typisk urimelig forventning er, at regnskabsbrugerne forventer 100% sikkerhed for, at regnskabet efter det er blevet revideret af revisor er 100% retvisende. Dette er et urimeligt krav, som revisor ikke kan garantere. Fejlinformation væsentlige eller ej som følge af besvigelser kan være umulige at opdage specielt, hvis der er tale om en besvigelssammensværgelse på ledelsesniveau. Personer på ledelsesniveau, kan nemmere end den almene medarbejder, skjule sine besvigelser bl.a. via forfalskninger og omgåelse af virksomhedens kontroller osv. Dette er en af årsagerne til at revisor, i forbindelse med sin revision afslutningsvis afgiver sin konklusion med ca. 95% sikkerhed⁷⁹ og ikke 100% sikker, da revisor ikke kan love, at virksomhedens regnskab er retvisende, men kun med overvejende sandsynlighed er det.

5.2 Hvorfor skal revisor overholde ISA standarderne.

Opgaven har indtil nu flere gange nævnt ISA standarderne i forbindelse med de revisionsmæssige overvejelser og handlinger, som revisor er forpligtet til at gøre sig under sin revision. Opgaven vil i dette

⁷⁷Figur. 8 taget fra FSR's. Etik_bog_A4, s. 16 FSR's oversættelse af Brenda porters model.

⁷⁸ Brenda Porter, Jon Simon, David Hatherly "Principles of external auditing"

⁷⁹ I branchen er 95% kendt som det sikkerhedsniveau revisor stiller for, at regnskabet er retvisende og ikke indeholder væsentlig fejlinformation.

afsnit belyse, hvad ISA standarderne er, hvorfor revisor skal følge dem og hvad revisor bruger ISA standarderne til.

For at revisor kan revidere en given virksomhed, kræver det først og fremmest, at revisor er viden om årsregnskabsloven, eftersom de danske virksomheder aflægger deres årsregnskaber på baggrund af bestemmelserne i årsregnskabsloven.

Selve revisionen som revisor udfører, er underlagt revisorloven. Revisorloven omfatter bl.a.

- Krav til revisor i forbindelse med revisionen.
- Regulerings krav.
- Krav til den pågældende revisionsvirksomhed og dens
- Kvalitetskontrol.
- Tavshedspligt.
- Uafhængighed.
- Dokumentationskrav.
- Uddannelseskrav.

De internationale standarder om kvalitetsstyring (ISQC) og revision (ISA) blev oversat og udsendt på dansk første gang i april 2011. ISQC og ISA standarderne afløste de tidligere revisionsstandarder (RS 1 - RS 810) den 15. december 2010 med virkning for revision af regnskaber. De forhenværende danske revisionsstandarder var inden ISA standarderne blev udgivet på dansk, danske oversættelser og fortolkning af de internationale revisionstandarder.

Ligesom de forhenværende danske revisionstandarder var det, er ISA 'standarderne også et fortolkningsbidrag til revisorloven. ISA'erne er blot de internationale standarder for kvalitetsstyring og revision og danner sammen med revisorloven grundlaget for revisors forpligtelser under revisors revisionsmæssige arbejde. Udover revisorloven er revisors arbejde altså ligeledes styret af ISA'erne, som anvendes som fortolkningsbidrag til revisorloven. God revisorskik indbefatter, at revisor overholder ISA standarderne under udførelse af sin revision, hvilket er årsagen til, at revisor skal følge ISA standarderne. Desuden kan det tilføjes, at revisor er forpligtet til i sin erklæringsbekendtgørelse, at nævne hvilke standarder revisor har brugt under udførelsen af sin revision. Disse standarder vil være ISA standarderne.

ISA 200, er en overordnet ISA standard. ISA 200 beskriver, hvordan de enkelte ISA standarder skal anvendes i henhold til revisors revisionsmæssige arbejde. De forskellige ISA'er indeholder alle, hver især mål, krav og vejledning samt yderligere information om den enkelte standard. ISA'erne har sammenlagt til formål, at støtte revisor, således revisor opnår en høj grad af sikkerhed i forbindelse med sin revision. "ISA'erne er struktureret og opbygget omkring revisionsprocessen. Der er altså en ISA standard for planlægning, besvigelser, væsentlighed osv. I forbindelse med revisors revision går revisor dermed igennem alle de forskellige ISA'er, inden revisor til sidst afgiver sin konklusion og dermed afslutter sin revision."^{80, 81}

5.3 God revisorskik og revisor som offentlighedens tillidsrepræsentant.

Revisor er forpligtet til under sin udførelse af sin revision, at overholde reglerne for god revisionsskik. God revisorskik indbefatter bl.a., at revisor udfører sin revision så hurtigt og nøjagtigt, som den enkelte opgaves beskaffenhed måtte tillade det. God revisionsskik indbefatter derudover også, at revisor udviser objektivitet, fortrolighed, professionel adfærd, integritet samt omhu i forbindelse med sin revision. Ved god

⁸⁰ Revisorloven

⁸¹ ISA 200

revisorskik forstås der desuden, at den pågældende revisor skal udføre sit arbejde, som en hvilken som helst anden kompetent revisor ville gøre det.^{82 83}

Nøjagtighed og hurtighed.

Revisor skal fokusere sin revision på de pågældende områder i virksomheden, som indeholder de største risici for væsentlig fejlinformation. Ved hurtighed forstås, at revisor skal udføre sit arbejde så hurtigt som muligt, dog uden det går ud over kvaliteten af revisors arbejde.

Integritet og objektivitet.

Revisor skal være ærlig og redelig uden upassende hensyntagen til nogen eller noget. Revisor skal altså bevare sin objektivitet og må derfor ikke lade sig påvirke af en given part, således opretholder revisor sin professionelle dømmekræft.

Fortrolighed og professionel adfærd.

Revisor må kun, hvis der foreligger en juridisk pligt eller juridisk ret dele informationer om revisors klient med en tredje part. Har revisor ikke en juridisk pligt eller ret til, at dele klient informationer har revisor tavshedspligt overfor tredjemand. Ved professionel adfærd forstås det endvidere også, at revisor er forpligtet til at overholde gældende reguleringer og lovgivning.

Omhu og kompetencer.

Revisor skal vedligeholde sine faglige kompetencer således det sikres at revisors klienter og arbejdsgiver får en kvalificeret ydelse. Revisors arbejde og viden skal være opdateret således revisor sikre tilstrækkelig viden om de relevante reguleringer.

Selve begrebet "god revisorskik" er ikke et fastlåst begreb med fastlåste reguleringer for, hvad der anses som god revisorskik. Begrebet er fleksibelt og det som forstås ved god revisorskik udvikler sig derfor over tid. Udviklingen i begrebet er baseret på revisionstandarder, revisornævnskendelser og praksis. Revisor skal jf. revisorloven § 16 stk. 1 opretholde god revisorskik under opgaver, som er underlagt revisorlovens § 1 stk. 2. Det vil sige at under udførelse af alle erklæringsopgaver med sikkerhed, skal revisor overholde god revisorskik. Overholder revisor ikke sin pligt til at udføre sit arbejde i overensstemmelse med god revisorskik, kan revisor straffes i form af bøder. Revisor kan straffes med bøder i det tilfælde, hvor revisor flere gange har tilsidesat god revisorskik eller groft en gang har tilsidesat sin pligt til, at overholde god revisorskik.

Jf. RL § 16 stk.1 og RL § 1, stk. 2 så gælder det desuden at:

"Revisor er offentlighedens tillidsrepræsentant under udførelse af opgaver." ⁸⁴

Revisor er offentlighedens tillidsrepræsentant, når revisor afgiver sin revisionspåtegning ved udtalelser om ledelsesberetninger og ved afgivelse af andre erklæringer med sikkerhed, som ikke udelukkende er til klientens eget brug.⁸⁵

⁸² RL § 16

⁸³ RL § 16 pkt. 2

⁸⁴ RL § 16 stk. 1. Citat

⁸⁵ RL § 1 stk. 2

Revisor er altså offentlighedens tillidsrepræsentant og bærer derfor overfor offentligheden et ansvar i forhold til, at sikre at revideret regnskaber er retvisende. Revisor skal på baggrund af sin revision udtrykke en konklusion, som er retvisende i forhold til den enkelte virksomheds aflagte regnskab. Revisors konklusion skal desuden udtrykkes på en forståelig måde, således regnskabsbrugernes ikke er i tvivle om, hvad revisor har konkluderet på baggrund af sin revision.

5.4 Revisors fastsættelse af væsentlighedsniveau.

Begrebet "væsentlig fejlinformation" er nævnt i nogle af de foregående afsnit og vil i høj grad blive det i de kommende afsnit. Dette afsnit vil derfor belyse revisors fastsættelse af væsentlighedsniveauet.

Revisors mål ved fastsættelse af væsentlighedsniveauet er:

"Revisors mål er en passende anvendelse af begrebet væsentlighed ved planlægning og udførelse af revisionen."⁸⁶

Revisor skal både i sin planlægningsfase og i sin udførelsesfase vurdere det fastsatte væsentlighedsniveau i forhold til, at reducere revisionsrisikoen til et acceptabelt niveau. Revisor overvejer og revurderer dermed gennem hele revisionsprocessen sit fastsatte væsentlighedsniveau. Revisor fastsætter første gang væsentlighedsbeløbet i planlægningsfasen i forbindelse med fastlæggelsen af revisionsstrategien. I planlægningsfasen fastsættes niveauet dog kun foreløbigt. Viser det sig gennem revisionsprocessen f.eks. i udførelsesfasen, at de kriterier væsentlighedsbeløbet er baseret på, har ændret sig eller på anden vis ikke lever op til de forventninger revisor havde i planlægningsfasen, skal revisor ændre i sit væsentlighedsniveau. Ændre revisor i sit væsentlighedsniveau, skal revisor i den sammenhæng overveje om arten, omfanget og den tidsmæssige placering af revisors revisionshandling fortsat er passende, i forhold til at sikre, at der ikke forekommer væsentlig fejlinformation i regnskabet.⁸⁷

Revisor fastsætter både et væsentlighedsniveau for regnskabet som helhed og et væsentlighedsniveau for balanceposter, transaktioner og oplysninger. Det væsentlighedsniveau som fastlægges for regnskabet som helhed, repræsenterer det maksimale fejlbeløb, som revisor skønner regnskabet kan indeholde uden, at det væsentligt påvirker regnskabsbrugernes beslutninger. Væsentlighedsniveauet som revisor fastsætter for balanceposter, transaktioner og oplysninger indikerer den maksimale mængde af fejlinformation, den aktuelle regnskabspost kan indeholde og stadig anses for at være retvisende. Ved revisionens afslutning, vurderer revisor så om identificerede ukorrigeret fejlinformation individuelt eller samlet er væsentlige for regnskabet.⁸⁸

Er der pga. af virksomhedens forhold en eller flere grupper af balanceposter, transaktioner eller oplysninger, som vil kunne påvirke regnskabsbrugernes opfattelse af virksomhedens regnskab væsentligt. Skal revisor, selvom disse poster ligger under revisors væsentlighedsniveau fastsætte et specielt lavt væsentlighedsniveau for disse grupper af balanceposter, transaktioner og oplysninger. Dette kunne revisor finde relevant f.eks. ved oplysninger angående transaktioner med nærtstående parter.⁸⁹

Det fremgår af ISA 320 standarden, måder hvorpå man kan finde frem til det beløbsmæssige væsentlighedsniveau. Det overordnet væsentlighedsniveau kan bl.a. fastsættes på en af følgende tre måder.

⁸⁶ ISA 320, 8

⁸⁷ ISA 320,10-12

⁸⁸ ISA 320, 10 og 12

⁸⁹ ISA 320, 10 og 13

1. 5% - 10% af ordinært overskud før skat.
2. 1% - 5% af egenkapitalen.
3. 0,5% - 1,0% af omsætningen.⁹⁰

Revisor anvender altså ofte en procentsats for en af de tre ovennævnte metoder. Faktorer som kan påvirke revisors valg af metode til fastsættelse af væsentlighedsniveauet er:

- Regnskabs elementer f.eks. aktiver, forpligtelser, egenkapital, omsætning og omkostninger.
- Forhold som regnskabsbrugerne ofte fokuserer på. Fokuserer regnskabsbrugeren ofte primært på overskud, omsætning eller egenkapital til, at vurdere virksomhedens finansielle præstationer. Det regnskabsbrugerne fokuserer mest på, bør revisor anvende til fastlæggelse af sit væsentlighedsniveau.
- Virksomhedens art, branche og virksomhedens økonomiske miljø, influere også revisors metodevalg til fastlæggelse af virksomhedens væsentlighedsniveau.
- Virksomhedens ejerforhold. Er virksomheden f.eks. finansieret via gæld i stedet for egenkapital, har det typisk den betydning, at regnskabsbrugerne vil være fokuseret på virksomhedens aktiver og sikkerheden i aktiverne end på virksomhedens indtjening.⁹¹

I nedenstående eksempel illustreres et tænkt eksempel på, hvordan en ændring af det overordnet væsentlighedsniveau, kan påvirke revisors revision.

Eksempel på en situation, hvor ændring af væsentlighedsniveauet er påkrævet.

Revisor vælger at fastsætte det overordnet væsentlighedsniveau ved hjælp af ovenstående omsætnings metode. På baggrund af det overordnet væsentlighedsniveau sættes der efterfølgende et væsentlighedsniveau på regnskabspost niveau. Der er ikke krav til, hvad væsentlighedsniveauet på regnskabspostniveau skal være, men i praksis ligger niveauet typisk på omkring 75% af det overordnet niveau. Derudover fastsætter revisor også i forbindelse med sit væsentlighedsniveau en bagatel grænse, som i dette tilfælde er fastsat til 5%.

Virksomheden oplyser i dette eksempel, at de har en omsætning på 10 mio. kr. I planlægningsfasen fastlægger revisor sit væsentlighedsniveau og reviderer efterfølgende i udførelsesfasen ud fra den betragtning. Således at revisors overordnet væsentlighedsniveau er 100.000kr.

Virksomhedens oplyste omsætning =	kr. 10.000.000,0
Overordnet væsentlighedsniveau = 1% af omsætningen	kr. 100.000,0
Allokeret væsentlighedsniveau på regnskabspost niveau =	kr. 75.000,0
75% af det overordnet væsentlighedsniveau	
Bagatel grænse 5% af det overordnet væsentlighedsniveau	kr. 5.000,0

92

5.5 Revisors forpligtelser.

Det er revisors ansvar og forpligtelse via sin revision, at opnå en tilstrækkelig sikkerhedsgrad for at virksomhedens aflagte regnskab, ikke indeholder væsentlig fejlinformation uanset om fejlinformationen

⁹⁰ ISA 320, A4-A7

⁹¹ ISA 320, A3

⁹² Figur 9, (egen figur)

skyldes fejl eller besvigelser.⁹³ Revisor er derfor ikke ansvarlig for at finde frem til besvigelser, som sammen med hændelige fejl ligger under væsentlighedsniveauet.

Revisors mål i henhold til at finde frem til besvigelser er jf. ISA 240, 10

- a. *at identificere og vurdere risici for væsentlig fejlinformation i regnskabet som følge af besvigelser*
- b. *at opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis om de vurderede risici for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser ved at udforme og gennemføre passende reaktioner og*
- c. *på passende vis at reagere på besvigelser eller mistanker herom, som er konstateret under revisionen.*⁹⁴

Det dermed ikke revisors forpligtigelse, at finde frem til besvigelser eller forebygge at besvigelser opstår, hvis besvigelsen eller besvigelserne som er foretaget, ligger under revisors væsentlighedsniveau.

For at revisor kan opnå en tilstrækkelig grad af sikkerhed, skal revisor udvise professionel skepsis gennem hele sin revision. Revisor skal bl.a. overveje muligheden og risikoen for, at ledelsen tilsidesætter virksomhedens interne kontroller.⁹⁵ Revisors professionelle skepsis betyder desuden, at revisor uanset tidligere gode erfaringer med den pågældende virksomheds ledelse, skal forholde sig professionelt skeptisk til den information og dokumentation revisor modtager fra ledelsen.⁹⁶ På den måde sikres det via ISA 240, 12, at revisor altid har den korrekte indstilling under sin revision, hvilket er med til at minimere risikoen for, at revisor ikke finder frem til væsentlig fejl eller besvigelser. Revisor skal som udgangspunkt jf. ISA 240, 13 betragte information, dokumenter og registreringer som sandfærdige og kun udvise mistillid, hvis revisor har begrundet årsag til det.

Selvom revisor skal udvise professionel skepsis, er revisor i sit arbejde også begrænset i forhold til sine kompetencer. Et eksempel på dette kunne være, i forhold til revisors skepsis overfor virksomhedens dokumenter. Revisor har ikke undergået uddannelse i at kontrollere, om dokumenter er falske eller ej. Jf. ISA 240, a9 foretager revisor derfor sjældent revisionsmæssige handlinger i forhold til at konkludere virksomhedens dokumenters ægthed. Revisor skal dog ved begrundet mistanke inddrage tredjemand i form af en ekspert til at vurdere om et eller flere dokumenter, som revisor har mistanke til er ægte eller ej.

Revisor har i forbindelse med besvigelser jf. ISA 240, A60 pligt til, at indberette det til virksomhedens ledelse. Er det en medarbejder eller en mellemlider, som har begået besvigelsen, skal revisor indberette det til virksomhedens daglige ledelse. Er besvigeren en eller flere personer på direktionsniveau og er revisor i tvivl om der kunne være flere fra den daglige ledelse involveret, skal revisor indberette det til virksomhedens bestyrelse. Har revisor begrundet mistanke til at tro, at både medlemmer fra den daglige ledelse og øverste ledelse er involveret i en besvigelsessammensværgelse, skal revisor enten følge revisorlovens §22 stk. 1 eller stk. 2.

Ved anvendelse af stk. 1 skal revisor omgående informere virksomhedens øverste ledelse om revisors mistanke. Revisor skal desuden anføre det i sin revisionsprotokol. Virksomhedens ledelse skal efter underretningen senest fjorten dage herefter kunne dokumentere overfor revisor, at ledelsen har taget de fornødne skridt i forhold til, at standse den økonomiske kriminalitet som revisor har påpeget.

⁹³ ISA 240, 5

⁹⁴ Citat fra ISA 240, 10

⁹⁵ ISA 240, 8

⁹⁶ ISA 240, 12

Virksomheden skal også inden de fjorten dages udløb kunne dokumentere over for revisor, at der er rettet op på skaderne som følge af den økonomiske kriminalitet. Formår virksomhedens ledelse ikke dette inden fjorten dage, skal revisor straks indberette det til statsadvokaten for særlig økonomisk kriminalitet.

Stk. 2 Er det revisors opfattelse at en underretning til virksomhedens ledelse ville være uegnet i forhold til at forhindre den fortsatte kriminalitet. Skal revisor undlade dette og i stedet med det samme anmelde det til statsadvokaten for særlig økonomisk kriminalitet. Revisor skal underrette SØIK med det samme og ikke først virksomhedens ledelse, hvis revisor erfarer gennem sin revision, at flere medlemmer af virksomhedens ledelse begår eller har begået økonomisk kriminalitet af særlig grov karakter i forbindelse med udførelsen af deres erhverv. Revisor skal heller ikke underrette ledelsen, hvis revisor på baggrund af sine revision kan konkludere, at virksomhedens ledelse har kendt til den grove økonomiske kriminalitet begået af flere af virksomhedens ledelsens medlemmer, men ikke har reageret.

5.5.1 Revisionsrisikoen / Revisionsrisikomodellen.

Det er som tidligere nævnt revisors forpligtigelse at opnå en tilstrækkelig høj grad af sikkerhed, i forbindelse med sin revision. Revisor har dog ikke mulighed for at opnå hundred procent sikkerhed for, at det revideret regnskab ikke indeholder væsentlig fejlinformation, som følge af enten fejl eller besvigelser. Årsagen til dette er, at revisors revision altid vil have iboende begrænsninger. F.eks. skal revisor udføre sin revision indenfor en rimelig tid og pris og er derfor begrænset.⁹⁷

Revisors risiko for ikke at opdage væsentlig fejlinformation som følge af fejl, er mindre end revisors risiko for ikke at opdage væsentlige besvigelser. Årsagen til det er, at fejl er utilsigtet og besvigelser er tilsigtet. Personen eller personerne som har begået fejl, har ikke gjort det med vilje og har derfor heller ikke forsøgt at dække over deres handling, hvilket gør det nemmere for revisor, at finde frem til fejlen. Besvigelser derimod er tilsigtet ulovlige handlinger, personen eller personerne vil derfor altid forsøge at slører deres kriminelle handlinger, hvilket gør det vanskeligere for revisor at finde frem til besvigelser. Måder hvorpå besvigelser kan sløres er f.eks. ved forfalskning, bevidst undladelse af registreringer og transaktioner eller bevidst afgivelse af fejlagtige oplysninger til revisor. Det bliver typisk endnu svære for revisor at finde frem til de væsentlige besvigelser, hvis der er tale om en besvigelssammensværgelse. Revisors mulighed for at opdage en eller flere besviger, som begår besvigelser afhænger i høj grad af:

- Hvor dygtige besvigeren/ne er.
- Hyppigheden af besvigelserne.
- Besvigelsernes omfang.
- Sammensværgelsens omfang.
- Størrelsen af det enkelte beløb, der manipuleres med.
- De involverede personers anciennitet.

Selv hvis revisor identificerer det, som kunne være potentielle besvigelser, er det en vanskelig opgave for revisor at afgøre, om den identificeret fejlinformation skyldes enten hændelige fejl eller besvigelser.⁹⁸

jf. ISA 240 ,7 har revisor desuden større risiko for ikke at opdage væsentlig fejlinformation, som følge af besvigelser begået af ledelsen. Risikoen er større end revisors risiko for ikke at opdage besvigelser begået af medarbejdere, fordi den daglige ledelse er i en position, hvor den direkte eller indirekte kan manipulere med regnskabsmaterialet. Ledelsen kan f.eks. fremlægge finansielle oplysninger, der er påvirket af

⁹⁷ ISA 200, A45

⁹⁸ ISA 240, 6

besvigelser. Ledelsen kan også tilsidesætte interne kontroller, som er udformet med det formål, at forebygge at andre medarbejdere begår tilsvarende besvigelser.

I forbindelse med revisors revision vil der dermed altid uanset hvad, være en eksisterende risiko for at væsentlig fejlinformation, som følge af besvigelser ikke bliver opdaget. At der altid vil være en risiko for væsentlig fejlinformation, forekommer i regnskabet og ikke bliver opdaget af revisor adresseres i revisionsrisikomodelen.

Revisionsrisikomodelen=Risici for væsentlig fejlinformation.

$$\text{RR} = \text{IR} \times \text{KR} \times \text{OR}$$

99

- RR = Revisionsrisikoen.
Risikoen for der forekommer væsentlig fejl i regnskabet som revisor ikke finder frem til og dermed afgiver en forkert konklusion.
IR=Iboende risiko.
Den aktuelle risiko, som et revisionsmål vedrørende en gruppe af transaktioner, balancepost eller en oplysning har for at indeholde fejlinformation, som enten enkeltvis eller sammenlagt med øvrig identificeret fejlinformation, kan være væsentlig inden eventuelle tilknyttede kontroller overvejes.
- KR = Kontrolrisikoen.
Udtrykker risikoen for fejlinformation, som enkeltvis eller sammenlagt med anden funden fejlinformation er væsentlig for et revisionsmål vedrørende en gruppe transaktioner, balancepost eller en oplysning, som ikke forebygges eller opdages og rettes af virksomhedens kontroller.
- OP = Opdagelsesrisikoen.
Risikoen for at revisors handlinger og procedure ikke finde frem til fejlinformation, som enten enkeltvis eller sammenlagt med anden fejlinformation er væsentlig¹⁰⁰

5.6 Revisors forpligtigelser i forhold til besvigelser gennem revisionsprocessen.

Dette afsnit vil fokusere udelukkende på, hvilke arbejdshandlinger revisor skal foretage gennem revisionsprocessen målrettet specifikt at afdække besvigelser.

Revisionsprocessen er inddelt i følgende tre hoved faser:

1. Planlægningsfasen.
2. Udførelsesfasen.
3. Konklusion og rapporteringsfasen.

I de tre hovedfaser skal revisor foretage følgende arbejdshandlinger for, hver fase i forhold til at kunne afdække besvigelserisikoen.

5.6.1 Planlægningsfasen.

Revisor skal planlægge sin revision rigtigt. Er revisors revisions planlægning forkert planlagt, øger det risikoen for at revisor foretager en ineffektiv revision.

Revisor skal i sin planlægning opnå en forståelse for:

⁹⁹ Figur 10, (egen figur)

¹⁰⁰ ISA 200, 13, n

- Virksomheden og dens omgivelser.
- Den relevante regnskabsmæssige begrebsramme.
- Områder i regnskabet hvor væsentlige fejlinformation kan forekomme.
- Relevante branche forhold.
- Virksomhedens aktiviteter.
- Ejerforhold og ledelsesstruktur.
- Foretagne og planlagte investeringer.
- Struktur og finansiering.
- Virksomhedens mål og strategier.

Ved forståelse af ovenstående kan revisor stille de relevante forespørgsler og tilrettelægge passende arbejdshandlinger samt vurdere og analysere de svar og informationer, som revisor finder frem til og modtager fra virksomheden.¹⁰¹

5.6.1.1 Revisors forpligtigelser i forhold til arbejdshandlinger i planlægningsfasen.

Revisors forpligtigelser i forhold til sine arbejdshandlinger målrettet efter afdækning af besvigelser i planlægningsfasen, er drøftelse i opgaveteamet. Opgaveteamet skal sammen komme frem til en vurdering af, hvor stor risiko de mener, det pågældende regnskab har for, at indeholde væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser. Besvigelserisikovurderingen som teamet træffer, vurderes typisk på et egentligt planlægningsmøde. Drøftelsen af væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser, skal foretages uanset hvad opgaveteamets medlemmers holdning er til både den øverste og daglige ledelses ærlighed og integritet.

Planlægning af revisionen er muligvis den mest centrale fase i revisionsprocessen, eftersom det er i planlægningsfasen hvor:

- Revisionsstrategien fastlægges.
- Teamet vurderer risici ved revisionen.
- Vurdere besvigelserisikoen.
- Fastlæggelse af revisionsstrategien og revisionsplanen, samt hvilke revisionsmæssige handlinger der skal udføres således besvigelserisici formindskes.

Disse planlægningshandlinger er revisor forpligtet til at foretage for, at revisor kan komme i mål med sine ISA 240 mål som også tidligere nævnt er:

- a. at identificere og vurdere risici for væsentlig fejlinformation i regnskabet som følge af besvigelser*
- b. at opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis om de vurderede risici for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser ved at udforme og gennemføre passende reaktioner og*
- c. på passende vis at reagere på besvigelser eller mistanker herom, som er konstateret under revisionen.*¹⁰²

¹⁰¹ ISA 300

¹⁰² Citat fra ISA 240, 10

5.6.1.2 Revisors forpligtigelser i forhold til risikovurderingshandling.

5.6.1.2.1 ISA 315.

Revisor skal ved udførelse af sine risikovurderingshandling og tilknyttede aktiviteter i henhold til risikoen for væsentlig besvigelser forekomst, foretage disse handlinger på baggrund af sin forståelse for virksomheden og dens interne kontroller jf. ISA 315. Til at opnå tilstrækkelig forståelse for den pågældende virksomhed og dens interne kontroller, skal revisor tag udgangspunkt i ISA 315.

ISA 315 regulere, at revisor skal opnå en forståelse for virksomheden og dens omgivelser herunder:

- a) *Relevante brancheforhold, regulering og andre eksterne forhold, herunder den relevante regnskabsmæssige begrebsramme*
- b) *Virksomhedens art, herunder:*
 - *Dens drift*
 - *Dens ejerforhold og ledelsesstruktur*
 - *De typer af investeringer, den foretager og planlægger at foretage, herunder investeringer i virksomheder med særligt formål, og virksomhedens struktur og finansiering med henblik på at sætte revisor i stand til at forstå grupperne af transaktioner, balanceposter og oplysninger, som regnskabet forventes at indeholde*
- c) *Virksomhedens valg og anvendelse af regnskabspraksis, herunder begrundelser for ændringer heri. Revisor skal vurdere, om virksomhedens regnskabspraksis er passende for dens forretningsområde og i overensstemmelse med den relevante regnskabsmæssige begrebsramme og den regnskabspraksis, der anvendes i branchen.*
- d) *Virksomhedens mål og strategier samt de hermed forbundne forretningsrisici, der kan medføre risici for væsentlig fejlinformation.*
- e) *Målingen og gennemgangen af virksomhedens regnskabsmæssige præstation.*¹⁰³

Revisor skal også opnå forståelse for de enkelte af virksomhedens interne kontroller, som omhandler virksomhedens regnskabsaflæggelse og dermed er relevante for revisionen. Revisor skal derfor ikke fokusere på, at opnå en forståelse for de af virksomhedens interne kontroller, som ikke er relevante for virksomhedens regnskabsaflæggelse og dermed revisors revision.¹⁰⁴

Ved de kontroller som er relevante for revisionen, skal revisor gennem sin forståelse for virksomhedens kontroller, vurdere kontrollernes udformning og om de er implementeret ved, at udføre revisionshandling udover at rette forespørgsler til virksomhedens medarbejdere.¹⁰⁵

Kontrolmiljøet.

Revisor skal som led i sin revision af virksomhedens kontrolmiljø, opnå en forståelse for samt vurdere om:

- a) *den daglige ledelse under opsyn af den øverste ledelse har udviklet og vedligeholdt en kultur af hæderlighed og etisk adfærd, og*

¹⁰³ Citat ISA 315 , 11

¹⁰⁴ ISA 315 , 12

¹⁰⁵ ISA 315, 13

b) den samlede styrke af elementerne i kontrolmiljøet giver et passende grundlag for de øvrige interne kontrolelementer, og om disse øvrige elementer undermineres af mangler i kontrolmiljøet.¹⁰⁶

Virksomhedens risikovurderingsproces.

Under virksomhedens risikovurderingsproces skal revisor, vurdere om den pågældende virksomhed har en proces til at:

- a) identificere forretningsrisici, der er relevante for målene for regnskabsaflæggelse*
- b) skønne over betydeligheden af risiciene*
- c) vurdere sandsynligheden for, at de indtræder, og*
- d) beslutte, hvilke foranstaltninger der skal træffes for at håndtere disse risici¹⁰⁷*

Informationssystemet.

Revisor er forpligtet til at opnå en forståelse for virksomhedens informationssystem og forretningsprocesser, som er relevante for virksomhedens regnskabsaflæggelse. Revisor skal herunder opnå en forståelse for:

- a) de grupper af transaktioner i virksomhedens drift, der er betydelige for regnskabet*
- b) de procedurer i både it-systemer og manuelle systemer, der anvendes til at igangsætte, registrere og behandle disse transaktioner samt rette dem efter behov, overføre dem til finansbogholderiet og rapportere dem i regnskabet*
- c) den tilhørende bogføring, den underliggende information og de specifikke konti i regnskabet, der bruges til at igangsætte, registrere, behandle og rapportere transaktioner, herunder rettelse af fejlinformation, og hvordan information overføres til finansbogholderiet. Bogføringen kan være i enten manuel eller elektronisk form*
- d) hvordan informationssystemet opfanger andre begivenheder og forhold end transaktioner, der er betydelige for regnskabet*
- e) den regnskabsaflæggelsesproces, der anvendes ved udarbejdelsen af virksomhedens regnskab, herunder betydelige regnskabsmæssige skøn og oplysninger, og*
- f) kontroller med posteringer, herunder ikke-rutinemæssige posteringer, der benyttes til at registrere ikke-tilbagevendende, usædvanlige transaktioner eller justeringer¹⁰⁸*

Kommunikation.

Det er revisors pligt at opnå en tilstrækkelig forståelse for, hvordan virksomheden internt kommunikere ansvar og opgaver i forbindelse med regnskabsaflæggelse og andre betydelige forhold vedrørende regnskabsaflæggelsen. Revisor skal derfor opnå en forståelse for:

- a) kommunikation mellem den daglige ledelse og den øverste ledelse, og*

¹⁰⁶ ISA 315, 14 Citat

¹⁰⁷ ISA 315, 15 Citat

¹⁰⁸ ISA 315, 18 Citat

b) ekstern kommunikation, såsom kommunikation med de regulerende myndigheder.¹⁰⁹

Kontrolaktiviteter.

Det er revisors pligt at opnå en forståelse for de relevante kontrolaktiviteter, som er relevante for revisionen og som derudover ifølge revisor er nødvendige at forstå, i forhold til at kunne vurdere risiciene for væsentlig fejlinformation på revisionsmålsniveau, således revisor kan foretage yderligere revisionshandlinger som reaktion på de vurderede risici. Revisor skal ikke i sin revision opnå en forståelse for alle virksomhedens kontrolleraktiviteter, som vedkommer enhver betydelig gruppe af transaktioner, balanceposter og oplysninger i regnskabet, eller som vedrører et hvert revisionsmål som måtte være relevant for dem.¹¹⁰

Overvågning af kontroller.

Revisor er forpligtet til at opnå en forståelse for de aktiviteter virksomheden anvender til overvågning af virksomhedens interne kontroller, som er relevant for virksomhedens regnskabsaflæggelse. Herunder de kontrolaktiviteter som er relevante for revisionen. Derudover skal revisor opnå en forståelse for, hvordan virksomheden iværksætter tiltag til udbedringer af eventuelle mangler i virksomhedens kontroller. Revisor skal derudover også opnå en forståelse for de informationskilder, som virksomheden anvender i dens overvågningsaktiviteter og det informationsgrundlag som accepteres af den daglige ledelse, i forhold til at betragtet informationen som pålidelig til formålet.¹¹¹

5.6.1.2.2 Risikovurderingshandlinger jf. ISA 240.

Når revisor har opnået en forståelse for virksomheden, dens omgivelser og interne kontroller som beskrevet i det foregående afsnit. Jf. ISA 315. Er revisor forpligtet til at foretage en risikovurdering af risikoen for væsentlig fejlinformation, som følge af besvigelser. Revisors revisionsmæssige handlinger er i denne sammenhæng med til at fastlægge revisors revisionsstrategi og planlægning.

Revisor er forpligtet til at foretage følgende risikovurderingshandlinger jf. ISA 240. og forespørge den daglige ledelse om:

a) Den daglige ledelses vurdering af risikoen for, at regnskabet kan indeholde væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser, herunder arten, omfanget og hyppigheden af sådanne vurderinger

b) Den daglige ledelses proces til identifikation af og reaktion på risiciene for besvigelser i virksomheden, herunder alle specifikke risici for at besvigelser forekommer, som den daglige ledelse har identificeret, eller som den er blevet underrettet om, eller grupper af transaktioner, balanceposter eller oplysninger, som sandsynligvis er forbundet med en risiko for besvigelser

c) den daglige ledelses eventuelle kommunikation med den øverste ledelse om dens processer til identifikation af og reaktion på risiciene for besvigelser i virksomheden, og

d) den daglige ledelses eventuelle kommunikation til medarbejdere af dens holdninger til forretningsmæssig og etisk adfærd¹¹²

De ovenstående handlinger er med til at give revisor en forståelse for virksomhedens kontroller.

¹⁰⁹ ISA 315, 19 Citat

¹¹⁰ ISA 315, 20

¹¹¹ ISA 315, 22 og 24

¹¹² ISA 240, 17 Citat

Revisor skal også direkte spørge ledelsen og andre relevante personer, om de har kendskab til at en eller flere personer har begået besvigelser i virksomheden.¹¹³

Hvis alle medlemmer af den øverste ledelse, ikke også er involveret i den daglige ledelse af virksomheden. Er det revisors pligt at opnå en forståelse for, hvordan virksomhedens øverste ledelse fører tilsyn med den daglige ledelses processer i forhold til identifikation og reaktion på besvigelser risici samt de interne kontroller, som den daglige ledelse har implementeret til at imødegå risiciene. En måde hvorpå revisor kan kontrollere, om den øverste ledelse fører tilsyn med den daglige ledelse, er ved at læse bestyrelses referater. Er alle medlemmerne af den øverste ledelse ikke involveret i den daglige drift, skal revisor også spørge medlemmerne af den øverste ledelse om, de har kendskab eller mistanke til begået besvigelser. Revisors forespørgsel til den øverste ledelse, skal revisor sammenholde med den daglige ledelses svar. Til at få belyst eventuelle ledelsesbesvigelser, kan revisor også henvende sig til andre f.eks. almene medarbejdere i virksomheden, for at høre om de har kendskab til, at ledelsen har begået besvigelser og om de har kendskab til begået besvigelser generelt.

Revisor skal ved udførelse af sine risikovurderingshandlinger være opmærksom på besvigelserfaktorer. En besvigelserfaktor kunne f.eks. være manglende funktionsadskillelse. Revisor er også forpligtet til at foretage analytiske handlinger i forbindelse med sin risikovurdering. I revisors analytiske handlinger skal revisor overveje, om der forekommer uventede eller usædvanlige relationer i forhold til virksomhedens nøgletal og udvikling. Vurderer revisor f.eks. at en virksomhed har unormal udvikling i virksomhedens nøgletal, skal revisor vurdere om det udløser en øget risiko opfattelse for, at væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser er forekommet.

5.6.2 Udførelsesfasen.

I udførelsesfasen skal revisor udføre test af virksomhedens kontrollers funktionalitet samt foretage substanshandlinger, som fastlagt i revisionsstrategien i planlægningsfasen for særligt, at imødegå risici for væsentlig fejlinformation forekommer i årsrapporten. Revisionsprocessen er iterativ, det betyder at viden, som revisor opnår i forbindelse med udførelsesfasen, vil kunne medføre tilpasninger af revisionsstrategien.

I planlægningsfasen skal revisor opnå en forståelse af virksomhedens interne kontroller. I udførelsesfasen skal revisor foretage test af de interne kontrollers funktionalitet. Revisors risikovurderingshandlinger er rettet mod alle virksomhedens kontroller, som har relevans for revisionen, mens test af kontrollers funktionalitet er rettet mod de af revisors udvalgte kontroller. Revisor skal udvælge og teste kontrollernes funktionalitet, på de områder, hvor kontrolrisikoen er højest samt i de tilfælde, hvor revisor har vurderet, at der ikke kan opnås tilstrækkelig sikkerhed fra substanshandlinger alene.

Revisor skal udføre test af kontroller, når revisors risikovurdering inkluderer en forventning om kontrollernes funktionalitet, eller når substanshandlinger alene ikke giver tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis på revisionsmålsniveau.

5.6.2.1 Revisors forpligtelser i henhold til identificerede risici for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser.

I overensstemmelse med ISA 315, fremgår det af ISA 240, 25 bestemmelserne, at revisor er forpligtet til at identificere og vurdere risiciene, for at væsentlig fejlinformation forekommer som følge af besvigelser både på regnskabsniveau og revisionsmålsniveau for balanceposter, transaktioner og oplysninger.

¹¹³ ISA 240, 18

Vurdere og identificere revisor, at der er risiko for væsentlige fejlinformation som følge af besvigelser, skal revisor på baggrund af sin forhåndsantagelse om, at der er besvigelserisici forbundet med virksomhedens indregning af indtægter vurdere hvilke indtægtskategorier, indtægtstransaktioner eller revisionsmål, som revisor mener, der er besvigelserisici forbundet med. Revisor er forpligtet til i sin behandling af de vurderet risici for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser at betragte disse som betydelige risici. Som reaktion på dette skal revisor opnå en tilstrækkelig forståelse for virksomhedens tilknyttede kontroller, specielt for de kontrolaktiviteter som har relevans for de identificerede risici.^{114, 115}

Det er vigtigt, at revisor gør sig nogle overvejelser i forhold til den enkelte virksomhed som revisor reviderer. Risikoen for at væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser varierer nemlig alt efter, hvilken type af virksomhed revisor reviderer. Virksomheder med en høj iboende risiko, skal revisor være særlig opmærksom på besvigelserisikoen.

5.6.2.2 Revisors reaktioner på identificerede risici.

5.6.2.2.1 Generelle reaktioner på regnskabsniveau.

Revisor skal jf. ISA 330 afsnit A33 fastlægge sine generelle, reaktioner til behandling af de vurderet risici for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser på regnskabsniveau. Revisor skal i forbindelse med sin fastlæggelse af sine generelle reaktioner, på vurderet risici for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser på regnskabsniveau.

- Føre tilsyn, samt udvælge personale på baggrund af de enkelte personers faglige kompetencer og viden. Desuden skal revisor udvælge personale på baggrund af den enkeltes evner, i forhold til at kunne blive pålagt ansvar for opgaven og til revisors specifikke vurdering af opgavens risici for væsentlig fejlinformation.
- Revisor skal også vurdere den pågældende virksomheds valg samt anvendelse af regnskabspraksis, specielt på de områder med relation til subjektive skøn og komplekse transaktioner. Disse områder kan indikere regnskabsmanipulation som følge af, at virksomhedens daglige ledelse forsøger at styre indtjeningen. Revisor skal derfor indarbejde uforudsigelighed i den tidsmæssige placering af sin revision, samt omfanget af revisors revisionsmæssige handlinger.¹¹⁶ Eksempler på uforudsigelighed, kunne være ændring af stikprøvemetode, uanmeldte beholdningseftersyn og test i substansen af regnskabsposter, som revisor måske ikke tidligere har testet.

5.6.2.2.2 Revisors revisionshandling som reaktion på risici for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser på revisionsmålsniveau.

Jf. ISA 330, A37-A40 skal revisor foretage yderligere revisionsmæssige handlinger, hvis arten og den tidsmæssig placering samt omfang er reaktioner på revisors vurderet risici for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser på revisionsmålsniveau.

Arten kan ændres således at selve revisionshandlingen i højere og mere effektiv grad, imødegår den forbundne risiko. Dette kunne f.eks. være ved at ændre stikprøvemetoden fra en tilfældig udvælgelses metode til en statistisk udvælgelsesmetode. Omfanget kan revisor ændre ved f.eks. at øge størrelsen af sin stikprøver for en eller flere regnskabsposter. I forhold til ændring af den tidsmæssige placering, kan revisor for at mindske risikoen for, at virksomhedens ledelse manipulere med deres lagerbeholdning i perioden mellem selve lageroptællingen og status, foretage lageroptælling så tæt som muligt på statusdagen.

¹¹⁴ ISA 240, 26

¹¹⁵ ISA 240, 27

¹¹⁶ ISA 240, 29

5.6.2.2.3 Revisors revisionshandlinger som reaktion på risici for den daglige ledelses tilsidesættelse af virksomhedens kontroller.

Virksomhedens daglige ledelse giver særlige revisionsrisikomæssige overvejelser for revisor. Dette skyldes at den daglige ledelse er i en position, hvor de kan manipulere med regnskabsmaterialet og dermed aflægge et regnskab, som indeholder besvigelser. Dette kan den daglige ledelse gøre ved at tilsidesætte virksomhedens interne kontroller. Risikoniveauet som er forbundet med ledelsens tilsidesættelse af de implementerede kontroller varierer, der vil dog altid foreligge en risiko. Dette skyldes at den daglige ledelses tilsidesættelse af virksomhedens kontroller, kan ske helt uventet og det dermed umuligt at forudse. Derfor skal revisor uagtet sin umiddelbare vurdering af risikoen for den daglige ledelses tilsidesættelse af interne kontroller, udføre følgende revisionshandlinger.¹¹⁷

- a) Revisor skal teste posterings i finansbogholderiet, samt andre justeringer som er blevet foretaget, under udarbejdelse af virksomhedens regnskab. For at sikre at disse posterings er foretaget behørigt. Revisor skal desuden ved udførelse af disse revisionshandlinger:
 - Komme med forespørgsler til personer i virksomheden, som er involveret i selve regnskabsaflæggelsesprocessen, om de har observeret upassende eller usædvanlig aktivitet under behandlingen af posterings eller andre justeringer.
 - Revisor skal også udvælge posterings og andre eventuelle justeringer, som der måtte være foretaget ved periodens afslutning.
 - Revisor skal også overveje behovet for at teste aktuelle justeringer og posterings i løbet af regnskabsperioden.
- b) Revisor er også forpligtet til at skulle gennemgå regnskabsmæssige skøn, som virksomhedens daglige ledelse har foretaget. Dette er revisor forpligtet til for at sikre, at den daglige ledelse har foretaget disse skøn tilstrækkelig neutralt. Revisor skal i den forbindelse vurdere om aktuelle forhold, som revisor mener fører til manglende neutralitet, er en risiko for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser eller ej. I henhold til revisors gennemgang af test for tilstrækkelig neutralitet skal revisor.
 - Vurdere hvorvidt den daglige ledelses vurderinger og beslutninger under selve udøvelsen af de regnskabsmæssige skøn i regnskabet, indikerer en eksisterende risiko for manglende neutralitet for den daglige ledelse og om den eventuelle manglende neutralitet, kan udgøre en risiko for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser. Er dette tilfældet, så er revisor forpligtet til at revurdere de regnskabsmæssige skøn og dernæst udføre en bagudrettet gennemgang af den daglige ledelses tidligere (foregående regnskabsperiode) vurderinger og forudsætninger i forhold regnskabsmæssige skøn.
- c) Revisor skal også vurdere ledelsens forretningsmæssige begrundelse for de af virksomhedens betydelige transaktioner, som er udenfor den pågældende virksomheds normale drift. Det samme gør sig gældende for transaktioner, som revisor opfatter som usædvanlige i forhold til revisors forståelse for virksomheden og dens omgivelser. Disse transaktioner kan være blevet iværksat af virksomhedens ledelse, for at manipulere med virksomhedens regnskab eller for at skjule misbrug af virksomhedens aktiver.¹¹⁸

¹¹⁷ ISA 240, 31

¹¹⁸ ISA 240, 32

Udover de ovenstående handlinger skal revisor også tag stilling til, om der eksistere et yderligere behov for udførelse af andre revisionsmæssige handlinger i forhold til, at reagere på identificerede risici for den daglige ledelses tilsidesættelse af virksomhedens kontroller.¹¹⁹

5.6.3 Afslutningsfasen.

Revisor skal i afslutningsfasen på baggrund af sit indsamlet revisionsbevis og fortaget revisionsmæssige handlinger, i planlægning og udførelsesfasen, vurderer om der er indsamlet tilstrækkeligt revisionsbevis, således revisor kan udforme en retvisende konklusion, om den pågældende virksomheds årsrapport.¹²⁰

Revisor skal inden sin afslutning genoverveje sin vurdering af, hvad risikoen er for at regnskabet indeholder væsentlig fejlinformation. Revisors risikovurdering skal være rimelig i forhold til sine udførte handlinger samt det opnået revisionsbevis. Tilstrækkeligheden og egnetheden af revisors indhentet revisionsbevis skal revisor desuden også overveje i henhold til, at kunne vurdere sin revisionsmæssige risiko, i forhold til om risikoen for væsentlig fejlinformation i årsrapporten, er på et acceptabelt lavt niveau. Revisor skal udvise professionel dømmekraft i sin vurdering af tilstrækkeligheden og egnetheden af sit indsamlet revisionsbevis.¹²¹

Konkludere revisor, at der er opnået egnet samt tilstrækkeligt revisionsbevis til, at kunne afgive en konklusion med sikkerhed. Så afslutter revisor sin revision, ved at afgive sin konklusion. Omvendt hvis revisor som led i sine genovervejelser af det indsamlet revisionsbevis ikke vurderer, at have indsamlet tilstrækkeligt med revisionsbevis for et væsentligt revisionsmål, balancepost, transaktionstype eller oplysning i årsrapporten. Så er revisor forpligtiget til at indhente yderligere revisionsbevis, således revisionsmålet bliver afdækket. Foreligger der ikke en mulighed for, at revisor kan indsamle tilstrækkelig med revisions bevis til at kunne afgive en konklusion med sikkerhed, skal revisor afgive en konklusion med forbehold eller afvise at konkludere.¹²²

5.6.3.1 Revisors forpligtelser i forhold til vurdering af revisionsbevis.

Revisor skal enten ved afslutning eller tæt på afslutningen af sin revision, gennem analytiske handlinger vurdere om der er identifikationer for væsentlig fejlinformation, som følge af besvigelser som ikke er blevet opdaget. Finder revisor frem til fejlinformation, skal revisor foretage en vurdering af om fejlinformationen kan skyldes begået besvigelser eller ej. Finder revisor frem til fejlinformation som indikerer, at fejlinformationen er forekommet som følge af besvigelser, skal revisor vurdere, hvad fejlinformationen har af betydning for revisionens forskellige aspekter. Et aspekt som revisor særligt skal overveje, er den daglige ledelses troværdighed i forhold til de udtalelser, som de er kommet med. Revisor skal i den sammenhæng tage højde for, at en opdaget besvigelshændelse højst sandsynlig ikke er begrænset til en hændelse, men at der muligvis foreligger flere besvigelshændelser, som revisor endnu ikke har fundet frem til.^{123, 124}

Opdager revisor en væsentlig eller uvæsentlig fejlinformation, som revisor mistænker kan være som følge af besvigelser begået af den daglige ledelse. Er det revisors pligt at revurdere sin vurdering af risici for væsentlig fejlinformation, som følge af besvigelser og i den sammenhæng afledte virkning af arten, den

¹¹⁹ ISA 240, 33

¹²⁰ ISA 330, 25

¹²¹ ISA 330, 25-26

¹²² ISA 330, 27

¹²³ ISA 240, 34

¹²⁴ ISA 240, 35

tidsmæssige placering og omfanget af revisors revisionshandlinger, som reaktion på de vurderet risici. Tidligere indsamlet revisionsbevis skal efterfølgende, genovervejes i forhold til pålideligheden af det indsamlet revisionsbevis. Revisor skal overveje om der foreligger særlige omstændigheder eller forhold, som kunne indikere besvigelssammensværgelse, blandt ledelsen, medarbejdere eller tredjemand.¹²⁵

Hvis revisor enten finder frem til at virksomhedens aflagte regnskab, med sikkerhed er behæftet med væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser eller i sidste ende ikke, kan afgøre om virksomhedens regnskab er behæftet med væsentlig fejlinformation, som følge af besvigelser. Skal revisor vurdere konsekvenserne af dette i forhold til sin revision.¹²⁶

5.6.3.2 Revisors mulige afståelse for opgaven.

Er revisor stødt på udsædvandlige forhold i sin revision eller har revisor mistanke til, at opdaget væsentlig fejlinformation er opstået som følge af besvigelser, kan det rejse tvivl om revisor skal fortsætte sin revision. Jf. ISA 240, 38 skal revisor gøre sig følgende overvejelser i henhold til, om revisor skal fortsætte sin revision eller ej:

- Revisor skal fastslå det juridiske og faglige ansvar. Revisor skal som led i sit juridiske og faglige ansvar fastslå, om der foreligger et krav til revisor om at skulle underrette de personer som valgte revisor.
- Revisor skal også overveje, om det ville være passende at fratræde opgaven.
- I det tilfælde revisor vælger at fratræde opgaven skal revisor:
 - Angive årsagen til sin fratrædelse til den pågældende virksomheds daglige og øverste ledelse.¹²⁷

De afledte konkrete årsager til, at revisor i nogle tilfælde vælger at afstå for opgaven, kan være:

- Den pågældende virksomhed foretager ingen af de anbefalede handlinger, som revisor anser som nødvendige i forhold til forebyggelse af besvigelser.
- Revisor konkluderer at der på baggrund af de udførte revisionstest, foreligger en betydelig risiko for omfattende besvigelser, langt over væsentlighedsniveauet.
- Revisor har betydelige bekymringer i forhold til ledelsens integritet og kompetencer.

Omstændighederne til at revisor vælger at afstå sin revisionsmæssige opgave kan altså variere og det kan ikke fastslås, hvornår det er mest hensigtsmæssigt for revisor at fratræde. Det "rigtige" fratrædelsestidspunkt er revisors vurdering, hvornår dette måtte være. Forhold som typisk influerer revisors beslutning om at fratræde er, hvis et eller flere af virksomhedens medlemmer af den daglige eller øverste ledelse er indblandet i besvigelser. Erfarer revisor at enten en eller flere medlemmer af den daglige eller øverste ledelse er involveret i besvigelser, påvirker det i høj grad revisors troværdighed til ledelsen og kan i visse tilfælde resultere i, at revisor vælger at afstå opgaven.¹²⁸

Jf. revisorloven §18, stk. 2 så har revisor ret til at afstå opgaven så længe det ikke strider mod god revisorskik. Fratræder revisor, skal tiltrædende revisor henvender sig til den fratrædende revisor. Fratrædende revisor har i den sammenhæng pligt til at forklare tiltrædende revisor, hvorfor revisor valgte at afstå opgaven. I praksis ser man dog helst, at revisor bliver på sagen, "*bliv og skriv*" og i det tilfælde det er nødvendigt anvender revisorlovens §22 stk. 1 eller stk. 2 afhængig af den enkelte opgave.

¹²⁵ ISA 240, 36

¹²⁶ ISA 240, 37

¹²⁷ ISA 240, 38

¹²⁸ ISA 240, A54-A55

5.6.3.3 Revisors skriftlige udtalelse.

Revisor skal indhente en skriftlig udtalelse fra den daglige ledelse, hvor ledelsen:

- Erkender deres ansvar i relation til udformning, implementering og vedligeholdelse af interne kontroller, til forebyggelse af og opdagelse af væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser.
- I den skriftlige udtalelse som revisor modtager, skal ledelsen anføre resultaterne af deres vurdering af risikoen for, at regnskabet indeholder væsentlig fejlinformation, som følge af besvigelser.
- I udtalelsen skal ledelsen også angive, at revisor er blevet oplyst om ledelsens viden angående aktuelle besvigelser eller mistanke herom, som påvirker virksomheden og som angår virksomhedens:
 - Daglige ledelse.
 - Medarbejdere.
 - Eller andre, hvor besvigelsen kunne have en væsentlig indvirkning på regnskabet.
- Ledelsen skal ligeledes angive i deres skriftlige udtalelse, at de har videregivet deres nuværende medarbejdere, tidligere medarbejdere, analytikere og lovgivende myndigheders påstand eller mistanke om eksisterende besvigelser videre til revisor.¹²⁹

Det er vigtigt, at revisor indhenter den skriftlige udtalelse fra virksomhedens daglige ledelse og hvis relevant øverste ledelse. Eftersom det er vanskeligt for revisor at opdage væsentlig fejlinformation i regnskabet, som følge af besvigelser. Ved at få en udtalelse for virksomhedens ledelse, får revisor den daglige ledelses bekræftelse på, at regnskabet ikke indeholder væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser.¹³⁰

5.6.3.4 Revisors kommunikation med virksomhedens daglig og øverste ledelse.

I det tilfælde at revisor identificere en besvigelse eller opnår information, som indikerer en risiko for at der kan foreligge en besvigelse, er revisor forpligtet til hurtigst muligt at meddele dette til det rette ledelsesniveau. Dette er revisor forpligtet til uanset besvigelssforholdets størrelse. Revisors afgørelse af, hvilket ledelsesniveau revisor skal rette sin henvendelse til, er en faglig vurdering revisor træffer i den enkelte situation. Revisor skal i sin vurdering tag højde for risikoen for besvigelssammensværgelse, arten af den begået besvigelse og besvigelssens størrelse. Typisk skal revisor rette sin henvendelse til det ledelsesniveau, som er niveauet over den eller de personer, som revisor har mistanke til der har begået besvigelser.¹³¹

Har revisor begrundet mistanke eller identificere revisor en eller flere besvigelser, skal revisor straks informere dette til virksomhedens øverste ledelse. Revisor skal dog ikke informere den øverste ledelse, hvis alle medlemmerne af den øverste ledelse også er en del af den daglige drift af virksomheden og besvigelssforholdet revisor har opdaget omhandler enten:

- Virksomhedens daglige ledelse
- Medarbejdere i virksomheden der bestrider nøglepositioner i forhold til virksomhedens interne kontroller.

¹²⁹ ISA 39

¹³⁰ ISA 59A

¹³¹ ISA 240, 40

Selve kommunikationsformen revisor anvender til at informere ledelsen, kan være både skriftlig eller mundtlig. Jf. ISA 260 skal revisor dog gøre sig nogle overvejelser, om revisors valg af enten en skriftlig eller mundtlig kommunikation. Har revisor identificeret væsentlige besvigelser, eller mistænker revisor den daglige ledelse for at have begået besvigelser, skal revisor rapportere det hurtigst muligt og bør derfor i disse situationer, tag verbal kontakt.

Har revisor begrundet mistanke til, at den daglige ledelse har foretaget besvigelser, skal revisor informere virksomhedens øverste ledelses niveau. Som reaktion på revisors begrundet mistanke, skal revisor sammen med den øverste ledelse drøfte det nødvendige omfang af revisors revisionsmæssige handlinger og den tidsmæssige placering for revisors handlinger, i forhold til at revisor kan afslutte sin revision.¹³²

5.6.3.5 Revisors kommunikation med lovgivende og kontrollerende myndigheder.

Revisors kommunikation med lovgivende og kontrollerende myndigheder er jf. revisorlovens §22 tidligere i opgaven blevet belyst. Jf. ISA 240, 43 er revisor forpligtet til, hvis revisor har begrundet mistanke eller konstatere besvigelser at overveje besvigelserforholdet i forhold til sin pligt til, at rapportere dette til myndighederne. Revisor har som udgangspunkt tavshedspligt, men revisors juridiske ansvar kan tilsidesætte revisors tavshedspligt.

Hvornår revisor har rapporteringspligt varierer fra land til land. Den gældende lov for danske revisors rapporteringspligt til myndighederne er beskrevet i revisorlovens §22. Uddybning af §22 ses i afsnit "5.4 revisors forpligtelser".

Som supplement til revisors kommunikationsmæssige forpligtelser kan også nævnes loven om "godkendte revisorerers erklæringer". Af denne lov fremgår det af §7 stk. 2, at revisor altid skal oplyse om det, hvis revisor erfarer at bogføringsloven og opbevaring af regnskabsmateriale væsentligt ikke er overholdt. Desuden er revisor forpligtet til særskilt at oplyse om ikke uvæsentlige forhold, som revisor er blevet gjort bekendt med gennem sit revisionsmæssige arbejde, som giver en begrundet formodning om, at medlemmer af virksomhedens ledelse kan idømmes strafansvar for begået handlinger. Revisor er desuden også forpligtet til at oplyse om det, hvis revisor formoder at ledelsens undladelse af informationer vil influere virksomheden, tilknyttede virksomheder, kreditorer eller medarbejdere.

Loven om godkendte revisor erklæringer jf. §7 stk. 1 og stk. 2 må revisor ikke bruge, i stedet for at modificere sin revisionspåtegning efter bestemmelserne i §6 dette bestemmes af §7 stk. 3

Jf. ovenstående lovreguleringer skal revisor altså i det tilfælde, at virksomhedens ledelse kan idømmes straf ansvar modificere sin konklusion passende og endvidere udtrykke oplysninger herom.

5.6.3.6 Revisors dokumentation.

Revisor har pligt til i sin revisionsdokumentation at kunne dokumentere, at revisor har opnået en tilstrækkelig forståelse for den pågældende virksomhed og dens omgivelser og på baggrund af sin forståelse har vurderet risici for væsentlig fejlinformation.¹³³

Revisor er forpligtet til i sin dokumentation at kunne dokumentere:

- De væsentlige forhold som revisionsteamet har lagt til grund, for deres vurdering af, hvor udsat den pågældende virksomheds regnskaber for, at indeholde væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser.

¹³² ISA 240, 41

¹³³ ISA 315, 32

- Revisor skal også kunne dokumentere revisors identificerede og vurderede risici for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser.^{134, 135}

I sin revisionsdokumentation skal revisor også angive revisors reaktioner, på de vurderet risici for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser jf. ISA 330, 28.

Revisor skal dokumentere:

- Sine generelle reaktioner på vurderet risici for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser på regnskabsniveau. Herunder skal revisor i sin dokumentation anfører arten, omfanget, den tidsmæssige placering af sine revisionshandlinger. Revisor skal i henhold til sine revisionshandlinger dokumentere, deres sammenhæng til de vurderet risici for væsentlig fejlinformation, som følge af besvigelser på revisionsmålsniveau.
- Revisor skal derudover i sin dokumentation kunne dokumentere sine resultater på baggrund af sine revisionshandlinger, herunder de opnået resultater udformet til at håndtere risikoen for, at den daglige ledelse tilsidesætter virksomhedens interne kontroller.^{136, 137}

Ydermere så skal revisor, hvis revisor konkludere, at der på grund af opgavens omstændigheder ikke forligger en antagelse om risiko for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser, i henhold til indregning af virksomhedens indtægter. Så skal revisors revisionsdokumentation indeholde en begrundet redegørelse for, hvorfor denne antagelse ikke foreligger.¹³⁸

5.7 Del konklusion.

På baggrund af opgavens kapitel fem kan følgende konkluderes.

Ved Brenda Porters forventningskløft forstås der forventningskløften mellem offentlighedens forventninger til revisors revisionsmæssige forpligtelser og revisors egentlige forpligtelser. Brenda porters forventningskløft omhandler de opgaver samfundet forstiller sig og dermed forventer at revisor varetager, men som revisor reelt set ikke er forpligtet til at varetage. Regnskabsbrugerne har ofte den forventning, at revisor er forpligtet til, at finde frem til alle fejl og besvigelser, når revisor foretager sin revision, hvilket ikke er korrekt. Revisor skal via sin revision sikre en høj grad af sikkerhed for, at regnskabet er retvisende og ikke indeholder væsentlig fejlinformation. Revisor har dermed ikke pligt til at finde frem til fejlinformation og besvigelser, som ligger under det fastsatte væsentlighedsniveau.

ISA standarderne er de internationale standarder om kvalitetsstyring (ISQC) og revision (ISA). Standarderne afløste de tidligere danske revisionstandards og fungerer som fortolkningsbidrag til revisorloven. Derfor skal revisor overholde de gældende ISA standarder under udførelse af sin revision.

Revisor fungerer under sin revision som offentlighedens tillidsrepræsentant. Revisor har dermed ansvaret for at aflægge den korrekte konklusion, for den enkelte revideret klient. Konklusionen skal revisor desuden udtrykke på en sådan måde, at den er forståelig for regnskabsbrugerne, således regnskabsbrugerne ikke er i tvivl om, hvad revisors konklusion er. Selve revisionen er revisor forpligtet til at udføre i overensstemmelse med god revisorskik. God revisorskik indbefatter, at revisor udføre sin revision så hurtigt og nøjagtigt som muligt dog uden, at det påvirker revisionens kvalitet. Derudover omfatter god revisorskik

¹³⁴ ISA 240

¹³⁵ ISA 230, 8-11

¹³⁶ ISA 240, 45

¹³⁷ ISA 330, 28

¹³⁸ ISA 240, 47

også, at revisor udviser objektivitet, fortrolighed, professionel adfærd, integritet og omhu i forbindelse med sin revision. Selve begrebet god revisorskik er ikke et låst begreb, forstået på den måde at forståelsen for begrebet og hvad det indbefatter er påvirket af fremtidige revisornævnskendelser, praksis og revisionsstandarder.

Revisor skal i sin planlægningsfase og i sin udførelsesfase vurdere sit væsentlighedsniveau i forhold revisionsrisikoen. Revisor er dermed forpligtet til at overveje sit væsentlighedsniveau og revurdere det gennem revisionsprocessen. Viser det sig f.eks. i udførelsesfasen, at de kriterier som revisor har baseret sit væsentlighedsbeløb på har ændret sig eller på anden vis ikke lever op til de forventninger, som revisor havde i planlægningsfasen, skal revisor ændre i sit væsentlighedsniveau. Revisor skal fastsætte et overordnet væsentlighedsniveau for regnskabet som helhed, som indikere den maksimale fejlinformation regnskabet kan indeholde og stadig være retvisende. Revisor skal også fastsætte et væsentlighedsniveau for transaktioner, balanceposter og oplysninger, som indikere den maksimale mængde af fejlinformation den aktuelle regnskabspost kan indeholde og stadig anses for at være retvisende. Måder man i praksis fastsætter det overordnet væsentlighedsniveau, er på en af de tre nedenstående måder:

1. 5% - 10% af ordinært overskud før skat.
2. 1% - 5% af egenkapitalen.
3. 0,5% - 1,0% af omsætningen.

Konklusionen på afsnit 5.4. er at revisor er forpligtet til via sin revision at opnå en tilstrækkelig sikkerhedsgrad for, at virksomhedens aflagte regnskab er retvisende og ikke indeholder væsentlig fejlinformation, uanset om fejlinformationen måtte skyldes hændelige fejl eller besvigelser. Det derfor ikke revisors forpligtelse at finde frem til, hverken besvigelser eller fejl som ligger under væsentlighedsniveauet. Revisors mål er i henhold til at finde frem til besvigelser:

- d. at identificere og vurdere risici for væsentlig fejlinformation i regnskabet som følge af besvigelser*
- e. at opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis om de vurderede risici for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser ved at udforme og gennemføre passende reaktioner og*
- f. på passende vis at reagere på besvigelser eller mistanker herom, som er konstateret under revisionen.¹³⁹*

Finder revisor frem til mindre besvigelser, skal revisor indberette dette til det korrekte ledelsesniveau, som typisk er besvigerens nærmeste fortsatte. Under særlige omstændigheder f.eks. i de tilfælde, hvor revisor mistænker virksomhedens daglige og øverste ledelse for, at have begået besvigelserne, skal revisor anvende bestemmelserne i revisorloven § 22 stk. 1 eller stk. 2. Mistænker revisor virksomhedens ledelse for at være involveret i væsentlige besvigelser og det ikke lykkes ledelsen, at overbevise revisor om at dette ikke er tilfældet, skal revisor modificere sin påtegning passende jf. loven om godkendte revisors erklæringer § 6 og oplyse om begrundelsen jf. §7

Revisionsrisikomodellen er et redskab, som revisor bruger i forhold til at vurdere sin revisionsrisiko. Revisionsrisikoen er styret af den iboende risiko, kontrolrisikoen og opdagelsesrisikoen. Ved revisionsrisikoen forstås der, risikoen for der forekommer væsentlig fejlinformation som følge af enten fejl eller besvigelser i regnskabet, som revisor ikke finder frem til og dermed ender med at afgive en forkert konklusion. Den iboende risiko er den aktuelle risiko som et revisionsmål har og kan ikke påvirkes af revisor.

¹³⁹ Citat fra ISA 240, 10 Afsnit 5.4 i opgaven.

Kontrolrisikoen udtrykker risikoen for fejlinformation på revisionsmålsniveau, som ikke opdages eller rettes af virksomhedens interne kontroller. Kontrolrisikoen kan delvis påvirkes af revisor, men det er ledelsens ansvar at sikre tilstrækkelige kontroller. Opdagelsesrisikoen er revisors risiko for, at de udførte revisionsmæssige handlinger ikke finder frem til den aktuelle væsentlig fejlinformation. Revisor kan dog minimere sin opdagelsesrisiko ved at øge omfanget af sine revisionshandling. I forhold til at finde frem til hændelig væsentlig fejlinformation, så er det nemmere for revisor at finde frem til fejl end besvigelser. Dette skyldes at hændelig fejlinformation ikke bliver forsøgt skjult, modsat besvigelser hvor en eller flere besviger slører deres kriminelle handling. Særligt besvigelser som begås i en sammensværgelse blandt virksomhedens ledere, er særligt vanskelige at opdage.

Revisionsprocessen er inddelt i tre hoved faser planlægningsfasen, udførelsesfasen og afslutningsfasen. Det er vigtigt at revisor planlægger sin revision korrekt, således revisors risiko for ikke at finde frem til væsentlig fejlinformation formindskes. Revisor skal i sin planlægning opnå en forståelse for virksomheden og dens omgivelser og alt hvad det indebære. Gennem sin forståelse af virksomheden, er revisor i stand til at komme med relevante forespørgsler, tilrettelægge passende arbejds handlinger samt vurdere og analysere de informationer revisor finder frem til og som revisor modtager fra virksomheden.

Revisors arbejds handlinger som er målrettet til at finde frem til besvigelser i planlægningsfasen er drøftelse af besvigelserisikoen i opgaveteamet. Opgaveteamet skal sammen komme frem til en konklusion af, hvor stor risikoen for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser vurderes til at være. På baggrund af teamets vurdering fastlægges bl.a. revisionsstrategien og revisionsplanen.

Revisors risikovurderings handlinger som revisor ligger til grund for sin revisionsstrategi og revisionsplan, skal revisor foretage på baggrund af ISA 315. Ved at følge ISA 315 reguleringerne opnår revisor en forståelse for virksomhedens:

- Brancheforhold, regulering og andre eksterne forhold.
- Virksomhedens art.
- Virksomhedens valg af regnskabspraksis.
- Virksomhedens mål og strategier.
- Virksomhedens regnskabsmæssige præstation.

Revisors risikovurderings handlinger, skal revisor også vurdere på baggrund af virksomhedens interne kontroller. Har virksomheden stærke interne kontroller, vil det være med til at minimere revisors risikovurdering. Til at vurdere de forbundne risici for virksomhedens interne kontroller, skal revisor igen forholde sig til ISA 315, som regulere at revisor skal opnå en forståelse for virksomhedens:

Kontrolmiljø, risikovurderingsproces, informationssystem, kommunikation, kontrolaktiviteter og overvågning af kontroller

På baggrund af disse seks punkter kan revisor, foretage sin risikovurdering af virksomhedens interne kontroller.

Efter revisor har opnået forståelse for virksomheden og dens omgivelser jf. ISA 315 er revisor forpligtet til at foretage en risikovurdering af risikoen for, at der i regnskabet forekommer væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser jf. ISA 240. I forhold til at vurdere og afdække besvigelserisikoen, skal revisor komme med forespørgsler til den daglige ledelse, om de har kendskab til begået besvigelser og hvad deres besvigelserisikovurdering er. Revisor skal også forespørge den daglige ledelse om:

- Den daglige ledelses proces til identifikation af og reaktion på risiciene for besvigelser i virksomheden.
- Den daglige ledelses eventuelle kommunikation med den øverste ledelse, om dens processer til identifikation af og reaktion på risiciene for besvigelser i virksomheden.
- Den daglige ledelses kommunikation til medarbejderne om virksomhedens holdninger til forretningsmæssig og etisk adfærd.

I revisionsprocessens udførelsesfase, skal revisor på baggrund af sin forståelse for virksomheden i planlægningsfasen. Udføre test af virksomhedens kontrollers funktionalitet, samt udføre test i substansen som fastlagt i revisionsstrategien, for at imødegå risici for væsentlig fejlinformation forekommer.

Revisionsprocessen er en iterativ proces på baggrund af revisors udførte handlinger i udførelsesfasen, kan revisor godt gå tilbage i processen og ændre sin revisionsstrategi, hvis revisor finder det passende.

Revisor er forpligtet til at identificere og vurdere risiciene for at væsentlig fejlinformation forekommer som følge af besvigelser, på regnskabsniveau såvel som på revisionsmålsniveau. Vurdere revisor at der foreligger en væsentlig besvigelserisiko, skal revisor angive hvilke indtægtskategorier, indtægtstransaktioner eller revisionsmål, som revisor mener der er besvigelserisiko forbundet med.

Revisors reaktioner på identificerede risici skal revisor foretage på regnskabsniveau, revisionsmålsniveau og for ledelsens risiko for tilsidesættelse af virksomhedens interne kontroller. På regnskabsniveau skal revisor overveje de forbundne risici i forbindelse med den pågældende virksomheds valg samt anvendelse af regnskabspraksis, specielt på de områder med relation til subjektive skøn og komplekse transaktioner, da disse områder kan indikere regnskabsmanipulation, som følger af at virksomhedens daglige ledelse forsøger at styre indtjeningen. På revisionsmålsniveau skal revisor overveje på baggrund af de identificerede risici at ændre, arten, omfanget og/eller den tidsmæssige placering. Revisors reaktioner på identificerede risici for ledelsens tilsidesættelse af interne kontroller skal omfatte. Test af posterings i finansbogholderiet, samt andre justeringer, gennemgå regnskabsmæssige skøn, gennemgå eventuelle betydelige transaktioner, som ligger udenfor virksomhedens normale drift og om der forligger et yderligere behov for udførelse af andre revisionsmæssige handlinger.

I revisionsprocessens afslutnings fase skal revisor på baggrund af sit indsamlet revisionsbevis vurdere, om der er indsamlet tilstrækkeligt revisionsbevis, til at revisor kan udtrykke en konklusion med sikkerhed. Er der ikke indsamlet tilstrækkeligt revisionsbevis, skal revisor fortsætte sin indsamling af revisionsbevis således revisionsmålet bliver afdækket. Er dette ikke muligt for revisor, skal revisor modificere sin konklusion passende.

Revisor skal enten ved eller tæt på revisions afslutning foretage analytiske handlinger for at vurdere, om der er identifikationer for væsentlig fejlinformation som følger af besvigelser, som ikke er blevet opdaget. Opdager revisor en væsentlig eller uvæsentlig fejlinformation, som revisor mistænker ledelsen for at have begået, skal revisor revurdere sin vurdering af risici for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser. Opdager revisor begået besvigelser, men disse ikke formodes at være begået af ledelsen, skal revisor overveje de opdaget besvigelseres indvirkning på revisors revision.

Revisor har ret til at afstå fra sin revisions opgave jf. RL §18 stk. 2 så længe det ikke strider mod god revisorskik. De konkrete årsager til at revisor vælger at afstå fra en given opgave varierer, men kan være fordi:

- Den pågældende virksomhed foretager ingen af de anbefalede handlinger vedrørende besvigelser, som revisor anser som nødvendige i forhold til forebyggelse af besvigelser.

- Revisors konkluderer at der på baggrund af de udførte revisionstest foreligger en betydelig risiko, for omfattende besvigelser, langt over væsentlighedsniveauet.
- Revisor har betydelige bekymringer i forhold til ledelsens integritet og kompetencer.

Det er svært for revisor at opdage væsentlig fejlinformation i regnskabet, som følge af besvigelser. Det derfor vigtigt, at revisor indhenter en skriftlig udtalelse fra ledelsen, hvori ledelsen erkender deres ansvar i relation til udformning, implementering og vedligeholdelse af virksomhedens interne kontroller til forebyggelse af væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser.

Identificere eller har revisor begrundet mistanke til, at der er foretaget besvigelser, skal revisor meddele dette til det passende ledelsesniveau i virksomheden. Kommunikationsmåden revisor anvender kan både være skriftlig eller mundtlig, jf. ISA 260 bør revisor dog overveje kommunikationsformen i det enkelte tilfælde. Er der tale om identificerede væsentlige besvigelser, begået af den daglige ledelse, skal dette meddeles hurtigst muligt til den øverste ledelse og det ville nok i sådan situation kræve en verbal kontakt.

Revisors kommunikation med myndighederne. Revisor har som udgangspunkt tavshedspligt og må derfor ikke dele klientoplysninger med tredje mand. Revisor er dog forpligtet til det, hvis revisor mistænker eller har identificeret begået besvigelser. Revisors juridiske ansvar tilsidesætter nemlig, revisors forbundne forpligtelser i forhold til tavshedspligt.

Revisor er forpligtet til i sin dokumentation at kunne dokumentere, at revisor har opnået en tilstrækkelig forståelse for virksomheden og på baggrund af sin forståelse, vurderet de forbundne risici for væsentlig fejlinformation. Revisors dokumentation skal indeholde:

- Revisionsteamets risikovurdering i forhold til, hvor udsat den pågældende virksomheds regnskab er for at indeholde væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser.
- Revisors identificerede og vurderede risici for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser.
- Revisors generelle reaktioner på vurderet risici, for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser på regnskabsniveau.
- Revisors resultater på baggrund af sine revisionshandlinger.

Kapitel 6. Er revisors forpligtelser tilstrækkelige i forhold til at opdage besvigelserforhold i virksomhederne.

På baggrund af det foregående kapitel fem. Vil opgaven i dette kapitel på baggrund af revisors nuværende forpligtelser, som er blevet belyst i det foregående kapitel diskutere og til sidst vurdere, hvorvidt revisors nuværende forpligtelser kan anses som tilstrækkelige i forhold til at kunne forsikre regnskabsbrugerne, at revideret regnskaber ikke er behæftet med væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser.

6.1 Hvad forstås der ved "tilstrækkelige."

På baggrund af revisors nuværende forpligtelser som indbefatter, at revisor skal finde frem til væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser, kan det diskuteres om revisors nuværende forpligtelser er tilstrækkelige eller ej. Tilstrækkeligheden af revisors forpligtelser afhænger meget af, hvordan ordret "tilstrækkelige" tolkes. Tolkes ordret "tilstrækkelige" som:

"Er revisors nuværende forpligtelser tilstrækkelige i forhold til at kunne garantere regnskabsbrugerne for, at der ikke forekommer fejlinformation i regnskabet som følge af besvigelser på noget plan."

Så må det klart vurderes, at revisors forpligtelser ikke er tilstrækkelige i forhold til at kunne garantere dette overfor regnskabsbrugerne. Jf. opgavens afsnit 5.5 er revisor på nuværende tidspunkt dog heller ikke forpligtet til at skulle garantere dette. Revisor skal i sin revision finde frem til de besvigelser, som der væsentligt vil kunne påvirke virksomhedens regnskab. Revisors revision er derfor ikke rettet mod fejlinformation som følge af besvigelser, der ikke er væsentlige.

Er opfattelsen og tolkningen af ordet "tilstrækkelig" at revisor i sin revision skal kunne finde frem til alle besvigelser, som måtte være blevet begået, er revisors nuværende forpligtelser altså ikke tilstrækkelige i forhold til at kunne imødekomme en sådan forventning. Det er dog opgavens holdning at, hvis man ved ordet "tilstrækkelig" forstår det som at revisor skal sikre, at der i de revideret regnskaber ikke forekommer væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser, at revisors nuværende forpligtelser kan diskuteres om, hvorvidt de er tilstrækkelige eller ej.

Om revisors forpligtelser er tilstrækkelige eller ej i forhold til at kunne afdække besvigelser. Vil opgaven vurderer på baggrund af opgavens kapitel fem og dette kapitel. Revisors nuværende forpligtelser i forhold til afdækning af besvigelser, er på nuværende tidspunkt at finde frem til væsentlige besvigelserforhold. Væsentlige fejl og besvigelser kan påvirke regnskabsbrugernes vurdering af regnskabet, hvorimod ikke væsentlige fejl og besvigelser ikke kan det.

På nuværende tidspunkt forsikrer revisor i sin konklusion regnskabsbrugerne for, at regnskabet med ca.95% sandsynlighed¹⁴⁰ er retvisende. Revisors nuværende forpligtelse kan derfor umiddelbart virke tilstrækkelige, eftersom revisor med overvejende sandsynlighed forsikre regnskabsbrugerne for, at revideret regnskaber er retvisende, hvilket må anses som værende det vigtigste. Dog rejser det spørgsmålet, om det kan anses som værende tilstrækkeligt? Burde revisor i højere grad, udover at forsikre regnskabsbrugerne og virksomhedens ledelse om, hvorvidt regnskabet er retvisende eller ej, også i højere grad end på nuværende tidspunkt, kunne stille sikkerhed for at regnskabet ikke er behæftet med væsentlige såvel som uvæsentlige fejlinformation som følge af besvigelser? Dette spørgsmål vil opgavens kapitel udtrykke sin mening om.

6.2 Regnskabsbrugernes og ledelsens forventninger til revisor.

Som led i opgavens vurdering af, om revisors forpligtelser skal anses som tilstrækkelige eller ej i forhold til afdækning af besvigelser, tager opgaven regnskabsbrugernes forventning til revisor med i overvejelserne.

Afsnittet er baseret på opgavens tidligere afsnit om forventningskløften, som adresserer de forventning regnskabsbrugerne og virksomhedens ledelse typisk har, til revisors revision med henblik på at finde frem til besvigelser.

På trods af at det som belyst i opgavens kapitel fire er ledelsens ansvar jf. selskabsloven og årsregnskabsloven, at sikre virksomhedens regnskab ikke indeholder fejlinformation eller besvigelser. Så har virksomhedens ledelse ofte den forventning, at revisor via sin revision skal finder frem til alle besvigelserforhold væsentlige såvel som uvæsentlige. Virksomhedens ledelse langer derfor ofte ud efter revisor, når besvigelser opdages og ledelsen efterfølgende kan konstatere, at besvigelserne har stået på i

¹⁴⁰ I branchen er 95% kendt som det sikkerhedsniveau revisor stiller for, at regnskabet er retvisende og ikke indeholder væsentlig fejlinformation.

årevis. Ledelsens holdning er ofte ved afsløring af besvigelser, at revisor ikke har overholdt god revisorskik i forbindelse med sine revisionsmæssige forpligtelser, i forhold til at finde frem besvigelserne.

I de tilfælde hvor der er tale om besvigelser sammensværgelser eller besvigelser begået på ledelsesniveau, kan det dog som forklaret i opgavens kapitel fem være særdeles svært og nærmest umuligt for revisor, at finde frem til disse besvigelser. Er besvigeren ansat på ledelsesniveau kan denne person imod sætning til den almene medarbejdere foretage dokumentfalsk og omgå virksomhedens interne kontroller. Dette gør det vanskeligt for revisor, at finde frem til begået væsentlige besvigelser og nærmest umuligt at finde frem til begået besvigelser, som ligger under væsentlighedsniveauet.

Forventningskløften mellem ledelsen og revisor kan man umiddelbart undre sig over, fordi at revisor i sit protokollat nemlig uddyber, hvad revisors revisionsmæssige forpligtelser er over for ledelsen. Det til trods er ledelsens forventninger til revisors revision ofte, at revisor skal finde frem til alle de besvigelserforhold som virksomhedens kontroller, ikke har kunne forhindre eller opdage.

Regnskabsbrugernes forventninger til revisors forpligtelser, er som nævnt i afsnittet om forventningskløften meget ens med de forventninger, som virksomhedens ledelse også har. Regnskabsbrugerne har ligesom ledelsen ofte også den forventning, at revisor under sin revision opdager både fejlinformation og fejlinformation som følge af besvigelser. Forventningskløften mellem regnskabsbrugernes forventninger til revisor og revisors egentlige forpligtelser, er mere logisk i forhold til forventningskløften mellem ledelsen og revisor. Dette skyldes, at revisor ikke overfor regnskabsbrugerne konkretiserer, hvad der er revisors revisionsmæssige forpligtelser, i forhold til at finde frem til fejlinformation og besvigelser, ligesom revisor gør det for ledelsen i protokollatet. Forventningskløften mellem regnskabsbrugerne og revisor giver derfor mere mening, eftersom revisor ikke angiver overfor regnskabsbrugerne, hvad revisors forpligtelser i forhold til at finde frem til fejlinformation og besvigelser er. Medmindre regnskabsbrugerne er oplyste om revisors forpligtelser, har den enkelte regnskabsbruger derfor ofte sin egen forestilling om, hvad revisors forpligtelser er i forhold til afdækning af besvigelser er.

Ifølge forventningskløften er regnskabsbrugernes og ledelsens forventninger til revisors revisionsmæssige forpligtelser meget identiske. Ledelsens forventninger til revisor er dog ofte højere end regnskabsbrugernes. Årsagen til dette kan skyldes, at det virksomheden som betaler revisors revisions honorar. I besvigelser situationer hvor det ikke er revisor, som har opdaget besvigelserne, kan nogle virksomheders ledelse have den opfattelse, at virksomheden ikke får "value for money" i forhold til det betalte revisionshonorar, uanset om fejlinformationen som følge er besvigelserne, overskrider væsentlighedsniveauet eller ej. Ledelsens forventninger vil i besvigelser sammenhæng ofte være, at revisor burde have opdaget besvigelserne næsten uagtet besvigelsernes størrelse. Regnskabsbrugerne har nogenlunde samme forventning, men i sidste ende er det vigtigste for både de primære og sekundære regnskabsbrugere, at regnskabet er retvisende. Regnskabets overordnet troværdighed er det centrale specielt for de primære regnskabsbruger, eftersom de på hver deres måde bliver influeret af virksomhedens årsregnskab. Så længe årsregnskabet er retvisende, så kan de primære regnskabsbrugere vurdere hvorvidt de fortsat vil låne, samarbejde eller handle med virksomheden. Indeholder årsregnskabet væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser, vil regnskabsbrugerne træffe deres beslutninger angående virksomheden på et falsk grundlag, hvilket vil kunne medføre et tab for de primære regnskabsbrugere. Derfor er det isoleret set vigtigst for regnskabsbrugerne, at det aflagte årsregnskab er retvisende og ikke indeholder væsentlige fejl eller besvigelser, således regnskabsbrugerne kan disponere ud fra et retvisende regnskabsgrundlag.

Rets følelsen fylder dog meget hos regnskabsbrugerne, hvilket er årsagen til at regnskabsbrugerne, ligesom ledelsen i overvejende grad anser revisor som en slags politimand ved udførelse af sin revision. Selv mindre besvigelser har regnskabsbrugerne svært ved at acceptere, at revisor ikke finder frem til. Det vigtigste er dog, at revisor finder frem til de væsentlige besvigelser. De væsentlige besvigelser kan nemlig influere de primære regnskabsbrugere økonomisk. Det vigtigste for de primære regnskabsbrugere er derfor, at revisor finder frem til de væsentlige besvigelser.

Forventningskløften mellem regnskabsbrugerne og revisors egentlige forpligtelser i forhold til afdækning af besvigelser, så man f.eks. i "Britta Nielsen" sagen.

6.2.1 "Britta Nielsen" sagen.

I Britta Nielsen sagen pegede socialministeriet ikke på revisor, som den ansvarshavende i forhold til at skulle have opdaget besvigelserne. Det var i højere grad regnskabsbrugerne som gjorde dette.

Det skabte i offentligheden stor forargelse, da det kom frem at Britta Nielsen havde formået under sin 41 år lange ansættelsesperiode i socialministeriet at begå misbrug af ministeriets aktiver uden, at det blev opdaget. PwC har indtil videre ikke kunne oplyse om, hvornår besvigelserne præcist er startet. Det vurderes dog af PwC at Britta Nielsens besvigelser sandsynligvis, allerede kunne være begyndt kort tid efter sin ansættelse i tilskudsadministrationen i år 1977. Ifølge PwC har Britta Nielsen på de 41 år været i stand til at begå misbrug af socialministeriets aktiver for ca. 120,6 mio. kr.

Britta Nielsens ansættelse i socialministeriets tilskudsadministration betød, at Britta Nielsen sad i den afdeling, hvorfra man styrede de offentlige tilskudsmidler. Midlerne blev uddelt til projekter til gavn for, det danske samfunds svageste gennem de såkaldte sats-puljemidler.

Måden hvorpå Britta Nielsen var i stand til at omdirigere pengestrømmene fra ministeriet, var ved oprettelse af fiktive projekter og foreninger. Projekterne og foreningerne eksisterede altså ikke i virkeligheden og pengene blev i stedet overført til Britta Nielsen selv.¹⁴¹ PwC har oplyst, at man under kuglegravningen af Britta Nielsen sagen, har fundet frem til 66 forskellige konti i ni forskellige pengeinstitutter. PwC kunne desuden oplyse, at der var tale om mange overførsler af små beløb til kontiene.¹⁴²

Summer man Britta Nielsen sagen op, er det tydeligt at Britta Nielsen har været kompetent og dygtig i forhold til måden hun har sløre sit misbrug af socialministeriets aktiver på. De små overførelser til de fiktive foreninger og projekter har gjort det nærmest umuligt for revisor, at finde frem til besvigelserne under sin revision og dermed afsløre Britta Nielsens besvigelser.

Selvom det er kommet frem, at Britta Nielsen har været yderst dygtig i forhold til at sløre sine besvigelser, så har offentligheden stadig været efter revisor. Regnskabsbrugerne har udtrykt den sædvanlige holdning, at de syntes det er for dårligt, at revisor ikke i 41 år har kunne opdage besvigelserne. Kammeradvokaten har dog indtil videre fastlagt, at der ikke er nogen, som kan drages til ansvar i forhold til at skulle have forhindret Britta Nielsen i at have begået besvigelserne. Revisor vurderes derfor af kammeradvokaten til på

¹⁴¹ jf. Nyhederne. tv.2.dk "Fem ting vi ikke vidste om Britta Nielsen-sagen før i dag" så tilbageholdes oplysninger om den specifikke måde Britta Nielsen kunne overføre pengene til egen konto på, uden at blive opdaget. Oplysningerne er tilbageholdt af myndighederne på grund af, den aktuelle efterforskning og strafforfølgning.

¹⁴² Nyhederne. tv.2.dk "Fem ting vi ikke vidste om Britta Nielsen-sagen før i dag"

nuværende tidspunkt at have opfyldt sine forpligtelser i forhold til sin afdækning af besvigelser under sin revision.

Forventningskløften mellem regnskabsbrugerne og revisor ses altså tydeligt i Britta Nielsen sagen. Regnskabsbrugerne mener ikke, at revisor har opfyldt sine forpligtelser i forhold til at finde frem til fejlinformation i socialministeriet som følge af besvigelser. Revisor er uenig i den betragtning og har indtil videre fået medhold af kammeradvokaten. Forventningskløften skyldes at regnskabsbrugerne ikke er oplyste om revisors forpligtelser i henhold til at finde frem til besvigelser under udførelsen af revisionen. Hvilket resulterer i, at regnskabsbrugernes forventninger til revisors forpligtelser er i uoverensstemmelse med virkeligheden.

6.3 Hvad kan der med rimelighed, forventes af revisor.

På baggrund af opgavens kapitel fem, hvor revisors forpligtelser i henhold til afdækning af besvigelser er blevet belyst. Vil opgaven i dette afsnit komme med sin vurdering af, hvad der burde være rimeligt at forvente af revisor. Opgavens vurdering vil være påvirket af regnskabsbrugernes og ledelsens sædvanlige forventninger til revisor, i forhold til at finde frem til fejlinformation som følge af besvigelser. Regnskabsbrugernes og ledelsens forventninger til revisor, vil opgaven tag med i overvejelserne, når det vurderes, hvilke forventninger der er rimelige at have til revisors forpligtelser. Ledelsens og regnskabsbrugernes forventninger til revisor i forhold til, at skulle finde frem til fejlinformation som følge af besvigelser. Er de belyste holdninger i det foregående afsnit om tilstrækkelighed og opgavens kapitel fem afsnit om forventningskløften.

6.3.1 Hvad anser ledelsen typisk for at være rimeligt.

Som nævnt i afsnit 6.2 har ledelsen ofte de højeste forventninger til revisor i forhold til at skulle finde frem til aktuelle besvigelser. Ledelsen har som nævnt i afsnit 5.1 og 6.2 ofte den forventning, at revisor skal finde frem til de besvigelser, som virksomhedens kontroller ikke er i stand til at forhindre eller opdage. Revisors forpligtelser ifølge ledelsen er derfor at skulle finde frem til de væsentlige og uvæsentlige besvigelser.

Ledelsens forventninger til revisor ville betyde, at revisor skulle foretage en 100% revision for at kunne imødekomme denne forventning. En 100% revision ville betyde, at revisor skulle revidere og gennemgå samtlige af virksomhedens regnskabsposter, oplysninger samt alle foretaget transaktioner.

For at revisor ville kunne imødekomme et 100% revisionskrav, ville det kræve en markant udvidelse af opgavens tidsmæssige placering. Dette ville være nødvendigt for, at revisor ville kunne nå at revidere alt. En 100% revision ville også medføre en signifikant udvidelse af opgaveteamet. Hvis revisor var forpligtet til at udføre en 100% revision, ville revisors opgave byrde og forpligtelser som konsekvens af dette blive udvidet markant. Et større revisionsteam ville derfor være påkrævet i forhold til at kunne løfte opgaven.

Ledelsens sædvanlige vurdering af, hvad der er rimeligt at forvente af revisors revisionsmæssige forpligtelser i henhold til, at finde frem til fejlinformation som følge af besvigelser jf. afsnit 5.1 og 6.2. Vurdere opgaven til både at være urimelige og urealistiske forventnings krav.

Revisor ville godt rent teknisk godt kunne udføre en 100% revision på SMV-virksomheder og lidt større virksomheder. Børsnoteret virksomheder og specielt C25 virksomhederne ville det for revisor ikke være muligt at gennemgå samtlige transaktioner og kontrollere for begået besvigelser. De ressourcer og timer som teoretisk set skulle afsættes til at løfte en 100% revision af f.eks. Danske banker, er der ingen revisionsfirmaer som besidder og derfor er tanken og en forventning om 100% revision urealistisk og urimelig.

En 100% revision ville desuden have økonomiske konsekvenser for virksomhederne. En 100% revision ville nemlig medføre en:

- Udvidelsen af revisionsopgaveteamet.
- Stigning i antallet af timer som opgaveteamet ville skulle bruge på at komme i mål med revisionen.
- En udvidelse af revisors forpligtelser.

Disse tre forhold ville medføre, en signifikant stigning af revisors revisionshonorar. Honorarets størrelse ville altså hvis revisor skulle udføre en 100% revision, blive en væsentlig udgiftspost for de revideret virksomheder.

Det juridiske ansvar ville desuden også skulle diskuteres, hvorvidt det fortsat alene skulle være virksomhedens ansvar, at sikre at virksomhedens regnskab ikke indeholdte fejlinformation som følge af besvigelser, hvis revisor var forpligtet til at foretage en 100% revision. På nuværende tidspunkt er det ledelsens ansvar jf. selskabslovens §115 og 118 og årsregnskabslovens § 11-16, at sikre virksomhedens regnskab ikke indeholder fejlinformation som følge af besvigelser. Skulle revisor foretage en 100% revision ville revisor skulle kontrollere alt. I besvigelser tilfælde hvor revisor i en årrække ikke havde opdaget besvigelserne, ville revisor i disse tilfælde teoretisk set kunne idømmes hver gang til ikke at have overholdt sine revisionsmæssige forpligtelser, eftersom revisor i forbindelse med sin revision ville skulle afgive en 100% sikkerhed for, at regnskabet ikke var behæftet med fejlinformation som følge af besvigelser. En potentiel ændring af ansvarsfordelingen mellem ledelsen og revisor i forhold til, hvem der har ansvaret for at sikre at virksomhedens aflagte regnskab ikke er behæftet med fejlinformation som følge af besvigelser. Vurdere opgaven til ikke, at være hverken hensigtsmæssig eller rimelig. Det er ledelsen som styre virksomheden og dermed har kontrollen over virksomheden, derfor må det også være ledelsens ansvar gennem stærke interne kontroller, at virksomhedens aflagte regnskaber ikke er behæftet med fejlinformation, som følge af besvigelser og ikke revisors forpligtelse at forsikre om dette.

6.3.2 Hvad anser regnskabsbrugerne typisk for at være rimeligt.

Regnskabsbrugernes forventninger til revisor er som tidligere nævnt i opgavens afsnit 5.1 og 6.2 meget identiske med ledelsens forventninger. Regnskabsbrugernes forventninger til revisor er også, at revisor helst skal finde frem til alle de besvigelserforhold som virksomhedens interne kontroller ikke forhindre eller opdager. Dette skyldes forventningskløften, som gør at regnskabsbrugerne som forklaret i afsnit 5.1 ser revisor som en slags politimand som skal kontrollere, at der i virksomheden er blevet begået økonomisk kriminalitet.

Det vigtigste for regnskabsbrugerne er, at revisor som belyst i afsnit 6.2 finder frem til væsentlige besvigelserforhold, da disse kan påvirke virksomhedens regnskab og dermed de primære regnskabsbrugeres opfattelse af virksomheden.

Regnskabsbrugernes opfattelse af, hvad der med rimelighed kan forventes af revisor i henhold til afdækning af besvigelser, er altså at revisor i sin revision helst skal opdage alle besvigelserforhold. Kan revisor ikke det, skal revisor som minimum kunne finde frem til de væsentlige besvigelserforhold.

Regnskabsbrugernes forventninger til, at revisor finde frem til alle besvigelserforhold ville som nævnt tidligere i dette afsnit kræve en 100% revision, hvilket vurderes til at være urealistisk og en urimelig forventning at have til revisor.

Regnskabsbrugerens minimums forventning om, at revisor skal finde frem til væsentlige besvigelsesforhold, vurderer opgaven omvendt til at være en relativ rimelig forventning at have. For regnskabsbrugerne er det isoleret set også det vigtigste. Regnskabsbrugerne kan nemlig for så vidt være lidt "ligebløde" med, om der bliver begået mindre besvigelser i virksomheden eller ej. Mindre besvigelsesforhold såsom misbrug af aktiver af en medarbejder, vil umiddelbart ikke påvirke regnskabsbrugernes holdning til virksomheden. Mindre besvigelsesforhold på ledelsesniveau vurderes dog til at kunne have en indflydelse på regnskabsbrugernes holdning til virksomhedens ledelse. F.eks. kan kreditorer på grund af mistillid til ledelsen afvise at låne virksomheden penge og samarbejdspartnere kan vælge at stoppe samarbejdet, på grund af mistillid til ledelsen i frygt for at besvigelsesforhold forekommer igen. Mindre besvigelsesforhold på ledelsesniveau vurderer opgaven, derfor godt kan have en relevans for regnskabsbrugerne. Det er derfor forståeligt, at regnskabsbrugerne helst ser, at revisor opdager selv mindre besvigelsesforhold begået på ledelsesniveau. Omvendt skulle revisor dog stille sikkerhed for, at der ikke på ledelsesplan var begået besvigelser. Ville det igen kræve en markant udvidelse af revisionsopgaveteamet, revisors forpligtelser og antallet af arbejdes timer. Det vurderes derfor, at dette heller ikke er et rimeligt krav at have til revisor.

Regnskabsbrugernes forventninger til, at regnskabet som minimum skal være retvisende og ikke indeholde væsentlig fejlinformation eller væsentlige besvigelser vurderes til, at være en relativ rimelig forventning at have til revisor.

6.3.3 Hvilke forventninger til revisor anser opgaven som rimelige.

Med ledelsens og regnskabsbrugerens forventninger taget i betragtning. Er det opgavens vurdering, at revisors nuværende forpligtelser i forhold til afdækning af besvigelsesforhold, på nuværende tidspunkt er rimelige. Det er rimeligt, at revisor som offentlighedens tillidsrepræsentant afgiver en høj grad af sikkerhed for, at revideret regnskaber er retvisende og ikke indeholder hverken væsentlig fejlinformation eller fejlinformation som følge af besvigelser.

Regnskabsbrugernes forventninger til revisor er som minimum, at revisor findere frem til væsentlig fejlinformation og besvigelser. Det opgavens vurdering, at det umiddelbart godt kunne være rimeligt af forvente dette af revisor, set i forhold til revisors arbejdshandlinger, som revisor skal foretage i forbindelse med sin revision jf. kapitel fem. Det er dog opgavens vurdering, at det ikke er rimeligt at forvente, at revisor kan finde frem til besvigelser som er begået i en sammensværgelse specielt på ledelses niveau. Væsentlige besvigelser begået i en sammensværgelse på ledelsesniveau, vurderer opgaven ikke er rimeligt, at revisor skal kunne finde frem til. Personer i ledelsen kan i sammensværgelse omgå virksomhedens kontroller og i samarbejde sløre de begået besvigelser i sådan grad, at opgaven ikke vurderer det som rimeligt at forvente, at revisor skal kunne finde frem til disse besvigelser. Derfor anser opgaven revisors nuværende forpligtelser som rimelige i forhold til, at revisor skal kunne afgive sin konklusion med max 95% sikkerhed for, at regnskabet er retvisende og ikke indeholder væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser. Det ikke opgavens opfattelse, at revisor ville kunne afgive en højere sikkerhedsgrad i forbindelse med sin revision og samtidig holde sig indenfor rimelighederne i forhold til revisors forpligtelser. Afgav revisor desuden en højere sikkerhedsgrad end 95%, er det opgavens opfattelse, at revisors forpligtelser ville have karakter af en form for politi rolle, hvilket er opgavens opfattelse hverken er hensigtsmæssig eller rimelig.

Hvis revisor skulle afgive sin konklusion med et højere sikkerhedsniveau end 95% for at væsentlig fejlinformation ikke forekom i de revideret regnskaber f.eks. 98% eller 99%. Er det opgavens holdning, at det juridiske ansvar i forhold til besvigelsesansvaret skulle deles, således ansvaret for at besvigelser ikke forekom i regnskabet var delt mellem revisor og den pågældende virksomheds ledelse. Revisor skulle i det tilfælde have medbestemmelse i forhold til udarbejdelse af virksomhedens interne kontroller for, at det

ville være rimeligt at pålægge revisor at skulle afgive sin konklusion med så højt et sikkerhedsniveau. En sådan medbestemmelse anser opgaven ikke for hverken hensigtsmæssig eller rimelig.

Opgavens holdning er derfor, at revisors nuværende forpligtelser er, hvad der kan anses som rimelige. Det vurderes derfor som rimeligt, at revisor skal finde frem til væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser og efterfølgende skal udtrykke en konklusion herom med 95% sikkerhed. I den sammenhæng anser opgaven det dermed også som rimeligt, at der i forbindelse revisors konklusion er en 5% risiko for, at revisor ikke finder frem til væsentlige fejlinformation som følge af besvigelser og dermed udtrykker en forkert konklusion.

6.4 Er revisors forpligtelser tilstrækkelige.

Tilstrækkeligheden af revisors forpligtelser i forhold til at finde frem til fejlinformation som følge af besvigelser i sin revision. Vil opgaven vurdere på baggrund af opgavens foregående afsnit 6.1, 6.3 og revisors forpligtelser i forhold til at finde frem til væsentlig fejlinformation jf. kapitel 5.

Opgaven har i det foregående kapitel 6.3 vurderet, at det er en rimelig forventning at revisor på baggrund af sin revision skal finde frem til væsentlige besvigelserforhold. Opgaven har dog vurderet, at det ikke er en rimelig forventning, at revisor med 100% sikkerhed skal garantere for at regnskabet ikke er behæftet med væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser. Revisor skal dog opnå en høj sikkerhed herom. Opgaven har derfor vurderet, at revisors nuværende forpligtelse i forhold til, at revisor skal kunne afgive sin konklusion med et sikkerhedsniveau på 95% som en rimelig forventning at have til revisor. Opgavens vurderet rimelighedsniveau er altså i overensstemmelse med de revisionsmæssige forpligtelser, som revisor på nuværende tidspunkt har i forhold til afdækning af besvigelser.

Det er dog opgavens vurdering, at det kan diskuteres om revisor på nuværende tidspunkt lever op til sin forpligtelser i forhold til at skulle finde frem til væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser. Revisors forpligtelser i forhold til, at skulle finde frem til væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser er beskrevet i kapitel 5. På baggrund af revisors forpligtelser, som er blevet belyst i kapitel 5, er det opgavens vurdering at der er forhold som gør, at det kan diskuteres hvorvidt revisor bl.a. er tilstrækkelig kompetent i forhold til at kunne leve op til sine forpligtelser. Dermed mener opgaven, at det kan diskuteres hvorvidt revisors forpligtelser på nuværende tidspunkt er tilstrækkelige.

6.4.1 Forhold som stiller spørgsmålstejn til revisors tilstrækkelighed.

6.4.1.1 Revisors professionel skepsis.

Revisor er under sin revision forpligtet til at opretholde en professionel skepsis gennem hele sin revision. Det er opgavens vurdering, at dette som udgangspunkt er et glimrende regulativ. I teorien ville det nemlig sikre, at revisor havde den mest hensigtsmæssige indstilling, hver gang revisor foretog sin revision. Det er dog både i teorien og praksis utrolig svært at kunne bevise det, hvis man er af den opfattelse, at revisor har haft en anden indstilling under sin revision.

Revisorer er ikke maskiner, men mennesker ligesom alle andre. Derfor vurderes det, at man som revisor selvfølgelig skal forsøge at opretholde sin professionelle skepsis under sin revision, men at det i praksis ikke er muligt at undlade at lade sig påvirke af sine egne erfaringer og holdninger. Revisorer bliver nemlig bevidst og ubevidst påvirket af de personlige indtryk, som revisor får under sin revision. Selvom revisor i sin bevidsthed ved, at han eller hun skal have en professionel skepsis til den information som revisor modtager og den information revisor selv finder frem til. Så vil revisor ubevidst have en subjektiv holdning til

virksomheden, som vil påvirke revisors holdning til virksomheden under sin revision. Den ubevidste holdning vil altså give udslag under revisors revisionsmæssige arbejde. Det er opgavens vurdering, at revisors ubevidste holdning specielt vil påvirke revisors vurdering af ledelsens troværdighed og integritet. Har man som revisor haft en kunde i mange år, hvor man i alle årene kun har haft gode erfaringer med virksomheden og dens ledelse. Så er det utopi og kun noget der kan eksistere i teorien, at revisor har den samme professionelle skepsis under sin revision af denne virksomhed, som når revisor f.eks. skal revidere en ny kunde. Det derfor opgavens vurdering, at det er et rimeligt krav i teorien, at revisor skal opretholde sin professionelle skepsis under sin revision. Det dog opgavens vurdering, at revisors personlige holdning i nogen grad, vil påvirke revisors professionelle skepsis. Revisor kan derfor ikke leve op til sin nuværende forpligtelse om at skulle opretholde en 100% professionel skepsis, hver gang revisor foretager sin revision. Konsekvensen af det er, at risikoen for at revisor ikke afsløre væsentlige besvigelserforhold er højere for de virksomheder, revisor har en positiv indstilling over for. Dette skyldes, at revisor i højere grad stoler på den information, som revisor får fra ledelsen og foretager derfor ikke i samme grad som ellers, kontrollerende test og undersøgelse af informationen modtaget fra ledelsen. Dette kan resultere i, at revisor ikke opdager væsentlige besvigelserforhold på grund af manglende skepsis.

6.4.1.2 Den tidsmæssige placering.

I forhold til revisionens tidsmæssige placering så fremgår det i opgavens kapitel 5, at revisors revision skal være uforudsigelig eftersom det øger revisors sandsynlighed for at finde frem til væsentlige såvel som uvæsentlige besvigelser. I praksis er der dog en tendens til at revisor ikke markant ændre revisionens tidsmæssige placering. Kunderne ved derfor nogenlunde, hvornår revisor kommer på "uannmeldt" beholdnings eftersyn. Konsekvensen af dette er, at virksomhederne kan forberede sig på beholdningseftersynet. På den måde bliver revisors uannmeldte beholdnings eftersyn som redskab til at finde frem til fejlinformation som følge af besvigelser elimineret.

Dette er igen et eksempel på hvordan teori i praksis ikke hænger sammen. Opgaven vurderer, at det i forhold til revisors forpligtelser er et problem at revisor i praksis markant år for år ikke omlægger revisionens tidsmæssige placering således revisors uannmeldte beholdningseftersyn kommer uventet for virksomhederne. Revisors forpligtelser i forhold til planlægning af revisionens tidsmæssige placering i forhold til, at finde frem til væsentlige besvigelser. Vurderes derfor af opgaven til ikke at være tilstrækkelige.

6.4.1.3 Revisors indsamlingsmetode.

Jf. opgavens kapitel 5 afsnit 5.6 så foreligger der ikke et reguleringskrav som bestemmer, at revisor skal ændre i sin stikprøve metode i forhold til at øge sin chance for, at finde frem til væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser. Revisor kan derfor vælge en tilfældig udvælgelses metode, hver gang revisor foretager test i substansen. Den tilfældige stikprøve udvælgelses metode vurderer opgaven til at være en glimrende stikprøve metode. Det vurderes dog, at revisor ville indarbejde mere uforudsigelighed i sin revision, hvis revisor var tvunget til engang imellem at skulle foretage en ikke tilfældig udvælgelses metode. Det ville som sagt øge uforudsigeligheden, hvilke er opgavens vurdering ville styrke revisors sandsynlighed for at finde frem til både væsentlig og uvæsentlige besvigelserforhold. Revisor er dog ikke forpligtet til dette. Det er derfor opgavens vurdering, at også dette forhold går ud over revisors forpligtelser i forhold til i tilstrækkelig grad at kunne forsikre offentligheden om, at revideret regnskaber ikke er behæftet med væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser.

6.4.1.4 Revisors risikovurdering for dokumentfalsk.

Revisors nuværende forpligtelser omfatter, at revisor skal udvise professionel skepsis under sin revision af virksomhedens dokumenters troværdighed. Revisor er dog kompetencemæssigt yderst begrænset i den sammenhæng. Dette skyldes, at revisor normalt ikke har undergået uddannelse eller modtaget anden form for undervisning i, hvordan revisor kan kontrollere om et dokument er blevet forfalsket eller ej.

Jf. ISA 240, a9 foretager revisor derfor i praksis sjældent revisionsmæssige handlinger i forhold til at konkludere, hvorvidt virksomhedens dokumenter er blevet forfalsket eller ej, fordi revisor ikke er kompetent i forhold til at vurdere dette. Revisor er derfor på nuværende tidspunkt forpligtet til at inddrage ekspertviden i form af tredjemand ved begrundet mistanke om dokumentfalsk. Det opgavens vurdering, at det er en relativt absurd forpligtelse som revisor i den forbindelse pålægges. Revisor har jo ikke de nødvendige kompetencer til, at vurdere om et dokument er blevet forfalsket eller ej. Af den årsag kan revisor jo ikke vurdere, hvornår der forekommer grundlag for begrundet mistanke og dermed inddrage en ekspertvurdering.

Revisors manglende kompetencer i forhold til at kunne vurdere dokumenters ægthed, er efter opgavens vurdering en væsentlig mangel i forhold til revisors faglighed og tilstrækkelighed i forhold til, at kunne leve op til sine forpligtelser. Især i forhold til sin forpligtelse om, at skulle sikre offentligheden om at revideret regnskaber ikke indeholder væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser. Dokumentfalsk har revisor nemlig ingen forudsætning for at kunne vurdere, om det er blevet begået eller ej. Opgaven anser det som en væsentlig mangel, at revisor ikke har kompetencer indenfor området, når nu revisor er forpligtet til at skulle vurdere risikoen for, at dokumenter er blevet forfalsket.

I besvigelser sammenhæng ses dokumentfalsk ofte i sager, hvor der er blevet begået regnskabsmanipulation. Besvigelssager, hvor der er blevet begået regnskabsmanipulation, er oftest de største besvigelssager og er dermed den besvigelserform revisor bør have størst fokus på.

Regnskabsmanipulation udføres jf. kapitel 2 af virksomhedens ledelse og er typisk en oppustning af virksomhedens regnskab. Opdager revisor derfor ikke regnskabsmanipulationen medfører det, at de primære regnskabsbrugere fortager forretningsmæssige beslutninger på et falsk grundlag, hvilket kan have økonomiske konsekvenser for de primære regnskabsbrugere.

Revisors rolle og forpligtelse i forbindelse med sin revision som nævnt i opgavens kapitel 5. Er at forsikre offentligheden om, at revideret regnskaber med op til 95% sikkerhed er retvisende og dermed ikke indeholder uidentificeret væsentlig fejlinformation eller uidentificeret væsentlige besvigelser. Det er dog opgavens vurdering, at revisor ikke kan forsikre offentligheden om dette. Det skyldes, at revisor på grund af sine manglende kompetencer i forhold til, at kunne vurdere risikoen for dokumentfalsk. Ikke har tilstrækkelige færdigheder i forhold til at leve op til sine forpligtelser i forhold til, at kunne identificere væsentlige besvigelserforhold som følge af dokumentfalsk. Konsekvensen af dette er, at opgaven ikke mener at revisor med sine nuværende faglige kompetencer kan forsikre offentligheden om, at regnskaber ikke er blevet manipuleret ved brugen af dokumentfalsk.

6.5 Opgavens vurdering af om revisors forpligtelser kan anses som tilstrækkelige.

På baggrund af opgavens rimelighedsvurdering jf. afsnit 6.3 og de underliggende afsnit. Har opgaven tilkendegivet sin vurdering af, hvad der med rimelighed kan forventes af revisors revision i forhold til, at finde frem til væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser. Opgavens vurdering af om revisor i tilstrækkelig grad lever op til opgavens rimelighedsvurdering, som desuden er i overensstemmelse med revisors nuværende forpligtelser i forhold til afdækning af besvigelser. Er at revisors nuværende

forpligtelser ikke vurderes til at være tilstrækkelige. Vurderingen baserer sig på argumenterne i underafsnittene fra 6.4.1.1 til 6.4.1.4

Det opgavens vurdering, at det er rimeligt at forvente, at revisor med sin revision opnår en høj grad af sikkerhed for at regnskabet ikke er behæftet med væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser. Det er dog opgavens vurdering at sammenholder man denne rimelige forventning med de belyste forhold og mangler i afsnittene 6.4.1.1 til 6.4.1.4., at revisors nuværende forpligtelser i forhold til afdækning af besvigelser ikke er tilstrækkelige.

6.6 Del konklusion.

Opgavens vurdering af om revisors forpligtelser er tilstrækkelige i forhold til at afdække besvigelser. Er blevet vurderet på baggrund af opgavens kapitel 5 og forventningskløften. Jf. opgavens kapitel 5 er revisor på nuværende tidspunkt forpligtet til at finde frem til væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser. Regnskabsbrugerne og ledelsen har dog ofte den forventning, at revisor i sin revision skal finde frem til alle besvigelserforhold som virksomhedens interne kontroller ikke har forhindret eller opdaget. Revisors nuværende forpligtelser er ikke tilstrækkelige i forhold til at kunne imødekomme en sådan forventning. Det er opgavens vurdering, at det heller ikke er en rimelig forventning at have til revisor. Jf. selskabsloven § 115 og 118 er det ledelsens ansvar at forhindre og opdage aktuelle besvigelserforhold. På baggrund af den gældende lovgivning ville det derfor ikke give mening, hvis det kun var ledelsen, som havde ansvaret for at forhindre og opdage besvigelserforhold, hvis revisor var forpligtet til at skulle finde frem til alle besvigelserforhold i sin revision.

Opgavens vurdering af tilstrækkeligheden af revisors forpligtelser i forhold til at afdække besvigelser basere sig derfor på opgavens vurdering af, om revisors forpligtelser og kompetencer er tilstrækkelige i forhold til at forsikre offentligheden om, at regnskabet er retvisende og ikke indeholder væsentlige besvigelserforhold.

Det er altså opgavens vurdering, at revisors nuværende forpligtelser i forhold til afdækning af besvigelserforhold, er hvad der med rimelighed kan forventes. Offentligheden kan dermed kun forvente, at revisor finder frem til væsentlige besvigelserforhold og ikke alle besvigelserforhold.

Desuden er det opgavens vurdering, at det er rimeligt at revisor ikke garantere for at kunne finde frem til samtlige væsentlige besvigelserforhold og dermed kun afgiver sin konklusion med et 95% sikkerhedsniveau. Det er opgavens vurdering, at revisor har svært ved at gardere sig mod besvigelssammensværgelser specielt på ledelsesniveau. Det derfor opgavens vurdering, at det er et urimeligt krav at revisor skal kunne afgive sin konklusion med 100% sikkerhed for, at der ikke forekommer væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser. Det er opgavens holdning, at revisor skal opnå en høj sikkerhed herom og derfor er det opgavens vurdering, at revisors nuværende konklusions sikkerhedsniveau på 95% er passende.

På baggrund af opgavens kapitel 5, hvori opgaven belyser revisors revisionsmæssige forpligtelser i forhold til at finde frem til væsentlige besvigelserforhold. Er det opgavens vurdering, at revisors forpligtelser til dels er tilstrækkelige. Det er dog opgavens holdning, at der er flere af revisors forpligtelser som revisor ikke lever op til. Der burde indføres nogle bestemmelser for revisors stikprøvemetode og revisors tidsmæssige placering af sin revision, for at opgaven ville vurdere revisors forpligtelser som tilstrækkelige i forhold til at afdække besvigelser

Det er opgavens vurdering, at revisor ikke kan leve op sin forpligtelse, om at have en 100% professionel skepsis under sin revision. Det er opgavens opfattelse, at revisor ikke kan undgå at lade sig påvirke af sin

subjektive holdning til den enkelte virksomhed, som revisor reviderer. Revisor er ikke en maskine, men et menneske og vil derfor altid ubevidst være påvirket af sin holdning til den pågældende virksomhed. Opgaven mener, første gang revisor reviderer en virksomhed, at revisor godt kan opretholde en 100% professionel skepsis, eftersom revisor ikke har nogle tidligere erfaringer med virksomheden. Anden gang revisor reviderer virksomheden er det dog opgavens vurdering, at revisor ikke vil kunne opretholde den samme professionelle tilgang til revisionen, da revisor vil være påvirket af sine tidligere erfaringer med virksomheden.

Revisor er forpligtet til at overveje risikoen for dokumentfalsk og skal inddrage ekspertviden, hvis revisor har mistanke herom. Revisor har dog ingen kompetencer på området i forhold til, at kunne vurdere dette og kan af den årsag ikke vide, hvornår der er behov for en ekspertvurdering. Det opgavens opfattelse, at revisors kompetencemæssige mangler på området gør, at revisor ikke kan leve op til sine forpligtelse om at skulle vurdere risikoen for dokumentfalsk. Det er derfor opgavens vurdering, at det er en væsentlig mangel i revisors kompetencer, i forhold til at kunne forsikre offentligheden om, at der ikke forekommer væsentlige fejlinformation som følge af besvigelser. Dokumentfalsk bliver nemlig hyppigt anvendt i forbindelse med regnskabsmanipulation. Regnskabsmanipulations besvigelssager overskrider ofte revisors væsentlighedsniveau og påvirker i høj grad de primære regnskabsbrugere. Revisors manglende kompetencer i forhold til, at kunne vurdere risikoen for dokumentfalsk anses derfor som en væsentlig kompetencemæssig mangel i forhold til, at kunne leve op til sine forpligtelser som revisor.

Det er desuden opgavens vurdering, at der burde være et regulativ i forhold til revisors tidsmæssige placering af revisionen og den stikprøvemetode revisor anvender. Der forligger dog ikke et regulativ herom, revisor kan derfor vælge den samme stikprøvemetode år efter år, hvilket gør det forudsigeligt. I forhold til den tidsmæssige placering af revisionen står det anført i ISA 240 standarden, at revisor bør ændre i sin tidsmæssige placering af revisionen år for år. Fordi det øger sandsynligheden for, at revisor finder frem til aktuelle besvigelssesforhold. Revisor gør dog i praksis sjældent dette. Virksomhederne ved derfor nogenlunde, hvornår revisor kommer på uanmeldt beholdningseftersyn, hvilket eliminerer beholdningseftersynet som et redskab til at finde frem til besvigelssesforhold, da virksomhederne kan forberede sig på eftersynet.

På baggrund af de nævnte forhold og manglende kompetencer, er det opgavens vurdering at revisors forpligtelser ikke anses som tilstrækkelige i forhold til at afdække væsentlige besvigelssesforhold. Både fordi opgaven ikke vurderer revisors forpligtelser som tilstrækkelige, men også fordi revisor kompetencemæssigt på nuværende tidspunkt ikke lever op til enkelte væsentlige forpligtelser.

Kapitel 7. Forbedringsforslag.

I opgavens foregående kapitel 6 vurderede opgaven, at det var rimeligt at revisor som offentlighedens tillidsrepræsentant i sin revision, skulle finde frem til væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser således revisor i sidste ende kan udtrykke en konklusion med op til 95% sikkerhed for, at regnskabet er retvisende og ikke er behæftet med væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser.

På baggrund af revisors nuværende revisionsmæssige forpligtelser i forhold til at afdække aktuelle væsentlige besvigelssesforhold. Vurderede opgaven i kapitel 6, at revisors forpligtelser ikke er tilstrækkelige i forhold til at afdække væsentlige besvigelssesforhold, på grund af manglende kompetencer samt andre forhold.

I dette kapitel vil opgaven komme med forbedrings forslag til revisors forpligtelser. Det er opgavens holdning, at de understående afsnit hvori opgaven udtrykker forskellige forbedringsforslag ville, hvis de

blev implementeret sammen med revisors nuværende forpligtelser medføre, at revisors forpligtelser ville være tilstrækkelige i forhold til at afdække væsentlige besvigelserforhold.

7.1 Risikovurdering for dokumentfalsk.

Som adresseret i opgavens kapitel 6 afsnit 6.4.1.4 så anser opgaven det som et væsentligt problem, at revisor er forpligtiget til at vurdere risikoen for dokumentfalsk, når revisor ikke har kompetencer til at vurdere dette. Dokumentfalsk bliver som nævnt i afsnit 6.4.1.4 hyppigt anvendt i besvigelssager, som omhandler regnskabsmanipulation. Revisor er i sin revision offentlighedens tillidsrepræsentant og skal med sin revision forsikre offentligheden om at revideret regnskaber er retvisende. Regnskabsmanipulation hvor dokumentfalsk er anvendt som den konkrete besvigelserform har revisor meget lav sandsynlighed for at opdage. Revisors manglende kompetencer på området medfører en høj risiko for, at revisor ikke opdager den begået dokumentfalsk, hvilket leder til regnskabsmanipulation som i sidste ende resulterer i at regnskabsbrugerne træffer beslutninger på et falsk grundlag.

Derfor er det opgavens holdning, at revisor skal undergå uddannelse således revisor er kompetent på området. Revisor vil som resultat af uddannelsen i fremtiden være i stand til at leve op til sin forpligtelse om, at skulle kunne vurdere risikoen for dokumentfalsk og inddrag en ekspertvurdering ved mistanke om dokumentfalsk.

Formålet med revisors revision er at forsikre offentligheden om, at revideret regnskaber med op til 95% sikkerhed er retvisende. Revisor stiller altså over for offentligheden en høj sikkerhedsgrad for, at regnskabsbrugerne kan stole på de oplyste tal i det pågældende regnskab. Regnskabsmanipulation er derfor en direkte trussel mod hele formålet med revisors revision, som er at tilføre regnskaberne troværdighed til gavn for regnskabsbrugerne. Det er derfor opgavens holdning, at revisor af alle besvigelserformerne bør have særligt fokus på regnskabsmanipulation eftersom regnskabsmanipulation i højere grad end misbrug af aktiver influere regnskabsbrugerne. Revisor bør derfor være særligt kompetent indenfor de områder som hyppigst anvendes til at begå regnskabsmanipulation herunder dokumentfalsk. Det er derfor opgavens vurdering, at det ikke er nok at revisor blot skal have fornødne kompetencer til at kunne vurdere risikoen for dokumentfalsk. Revisor skal uddannes indtil revisor opnår et kompetencemæssigt niveau, som gør at revisor kan opfattes som ekspert i at vurdere dokumenters ægthed. Kompetencerne skal revisor vedligeholde ved løbende at deltage i kurser og efteruddannelse, således revisor er "up to date" i forhold til at vurdere risikoen for dokumentfalsk. Det vil i fremtiden minimere risikoen for, at dokumentfalsk ikke opdages af revisor til stor gavn for offentligheden. Det vil være til stor gavn for offentligheden, eftersom den samlede risiko for at revideret regnskaber er blevet manipuleret uden at revisor opdager det vil være reduceret.

7.2 Stikprøvemetode og revisionens tidsmæssige placering.

Som nævnt i kapitel 6 afsnit 6.4.1.3 er det opgavens vurdering, at der bør vedtages et regulativ som sikre at revisor ikke kan anvende den samme stikprøve indsamlingsmetode år efter år. Revisor skal altså variere sin stikprøve metode, således der varieres mellem bevidst udvælgelse og simpel tilfældig udvælgelse og om udvælgelsen basere sig på statistisk stikprøve udvælgelse eller ikke statistisk udvælgelse. På nuværende tidspunkt findes der ikke et regulativ, som bestemmer dette. Det er ikke et væsentligt forhold i samme grad, som revisors nuværende manglende kompetencer til at vurdere dokumenters ægthed. Dog er det opgavens holdning, at det ville øge uforudsigeligheden i forhold til udvælgelsen og testen i substansen. Det er derfor opgavens vurdering, at der bør indføres et regulativ som sikre, at revisor varierer sin stikprøve indsamlingsmetode år for år. Regulativet ville i fremtiden være med til at øge sandsynligheden for at finde frem til væsentlige såvel som uvæsentlige besvigelserforhold.

Revisors tidsmæssige placering af revisionen er også et område som opgaven vurdere bør reguleres. I kapitel 6 afsnit 6.4.1.2 belyses det, at revisor sjældent i praksis ændrer tilstrækkeligt meget i den tidsmæssige placering af revisionen. Det har den konsekvens at virksomhederne nogenlunde ved, hvornår revisor kommer på uanmeldt beholdningseftersyn. Konsekvensen af dette er at beholdningseftersynet bliver elimineret som måde, hvorpå revisor kan finde frem til aktuelle besvigelsesforhold. Det er derfor opgavens forbedringsforslag, at der skal implementere et regulativ som bestemmer, at revisor skal tilrettelægge revisionens tidsmæssige placering således, at den for regnskabsperiode til regnskabsperiode kan vurderes som værne tilrettelagt uforudsigeligt for virksomheden. Uforudsigeligheden af den tidsmæssige placering skal revisor kunne dokumentere således, at revisor kan dokumentere at have opfyldt sine forpligtelser herom ved udtagelse til kontrol. Ved at vedtage regulativet sikres det at virksomhederne er uforberedte, når revisor foretager beholdningseftersynet, hvilket øge revisors sandsynlighed for at opdage aktuelle besvigelsesforhold, som i særdeleshed vil være til gavn for offentligheden.

7.3 Dybdegående revision.

Som et radikalt forbedringsforslag. Forslår opgaven, at det vedtages ved lov, at revisor skal være forpligtet til for alle revisors klienter at foretage en dybdegående revision i en af fem regnskabsperioder. I den regnskabsperiode, hvor revisor foretager den dybdegående revision, skal revisor foretage dobbelt så mange test af kontroller og substans handlinger som ved en normal revision. Den valgte regnskabsperiode kan foretages tilfældigt, men har revisor begrundet årsag til at ligge den dybdegående revision i en konkret regnskabsperiode, så skal revisor gøre det. Regnskabsperioden som udvælges til dybdegående revision, skal holdes hemmelig således virksomhederne ikke kan forberede sig. Den dybdegående revision vil på grund af revisions øget omfang og behov for øget arbejdshandlinger. Betyde et større opgaveteam som vil skulle bruge et øget antal timer for at komme i mål med den dybdegående revision. Det er opgavens holdning, at de pågældende virksomheder skal være forpligtet til, at betale det øget revisionshonorar som den dybdegående revision vil medføre. Det kan umiddelbart virke som en relativ stor økonomisk belastning at pålægge virksomhederne. Men ud fra statistikkerne i opgavens kapitel 3 så er årevis lange uopklaret besvigelsesforhold, med overvejende sandsynlighed en større økonomisk omkostning for virksomhederne og regnskabsbrugerne end de økonomiske omkostninger, der vil være forbundet med en dybdegående revision en gang over en femårig periode. Det er nemlig opgavens vurdering, at dette forbedringsforslag vil hvis implementeret resultere i at de virksomheder, hvori der på nuværende tidspunkt bliver begået besvigelser i stigende grad vil blive afsløret af revisor. Desuden er det opgavens vurdering at forslaget i særdeleshed også vil have en præventiv effekt, således at personer som går med overvejelserne om at begå besvigelser i større grad afholder sig fra, at begå de tiltænkte besvigelser i frygt for, at de bliver opdaget af den dybdegående revision.

I de situationer hvor virksomhederne skifter revisor, skal tiltrædende revisor rette henvendelse til fratrædende revisor. I den forbindelse skal fratrædende revisor informere tiltrædende revisor om, hvornår tiltrædende revisor senest skal foretage sin dybdegående revision af virksomheden. På den måde sikres det, at virksomhederne ikke forsøger at undgå den dybdegående revision ved at skifte revisor.

Det er opgavens vurdering, at dette forslag i særdeleshed vil styrke revisors chancer for at finde frem til aktuelle besvigelsesforhold. Det er derfor opgavens holdning, at tilstrækkeligheden af revisors forpligtelser samlet set i forhold til at afdække væsentlige besvigelsesforhold vil øge tilstrækkeligheden af revisors forpligtelser markant ved implementering af dette forslag.

7.4 Besvigelser begået af ledelsen.

Besvigelser som begås af virksomhedens ledelse, er som tidligere nævnt i opgaven særligt alvorlige. Det skyldes, at besvigelser som bliver begået af virksomhedens ledelse ofte, er af væsentlig karakter uanset om besvigelserforholdet er regnskabsmanipulation eller misbrug af aktiver. I de tilfælde hvor det opdages, at et eller flere medlemmer af ledelsen i en given virksomhed har begået besvigelser. Har det fordi besvigelserforholdet ofte er væsentligt indflydelse på regnskabsbrugerne, som i perioden inden ledelsens besvigelser blev opdaget, kan have foretaget handler eller låneaftaler med virksomheden på et falsk grundlag. Besvigelserforhold som er blevet begået af virksomhedens ledelse, varierer i det enkelte tilfælde i forhold til graden af konsekvenser, som det medfører for regnskabsbrugerne. I særligt grove besvigelssager, som f.eks. IT – factory var konsekvensen for investorerne at de fra den ene dag til anden tabte alle deres penge, som følge af Stein Baggers besvigelser.

Foruden de høje økonomiske konsekvenser som ofte er konsekvensen, når en eller flere personer blandt en given virksomheds ledelse begår besvigelser, er der også en stor integritets og troværdigheds problemstilling efterfølgende. Opdages det, at en eller flere personer i ledelsen har begået besvigelser, skaber det i offentligheden mistillid til virksomheden i fremtiden. Revisor vil også i fremtiden være påvirket af virksomhedens historik og vil derfor være mere skepsis end tidligere overfor den information som revisor modtager af ledelsen.

Derfor forslår opgaven både for at virksomheden i offentligheden kan genskabe sit omdømme og for at revisor er sikker på sin aflagte konklusion anført i regnskabet er retvisende og ikke indeholder væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser, at der indføres et regulativ. Reguleringen på området forslår opgaven går ud på, at i virksomheder hvor der opdages besvigelser begået af ledelsen uanset, om disse måtte være væsentlige eller ej. Der skal revisor under revisionen i de efterfølgende fem regnskabsperioder være forpligtet til uagtet, om revisors normale revision giver anledning til det eller ej. Foretage ekstraordinære revisionshandlinger i forhold til, at vurdere risikoen for om ledelsesmedlemmer af virksomheden har begået besvigelser eller ej. Det er opgavens forslag, at revisor i sin ekstraordinære "besvigelss revision" skal inddrage ekspertviden på de relevante områder, til at vurdere risikoen for besvigelser.

I kraft af at revisor i de efterfølgende fem regnskabsperioder gøres forpligtet til at foretage denne ekstraordinære "besvigelss revision" så øges chancen for at ledelsesmedlemmer, som begår eller har begået besvigelser, men som ikke i første omgang er blevet opdaget bliver opdaget. I sidste ende er det med til at minimere revisors nuværende og fremtidige risiko for at aflægge en konklusion, som ikke er retvisende til glæde og gavn for offentligheden.

Den ekstraordinære besvigelssrevision, kan desuden også være med til at genskabe offentlighedens og revisors tillid til virksomheden. Finder revisor i de efterfølgende fem regnskabsperioder ikke frem til noget mistænkeligt, vil revisor og offentligheden være mere tilbøjelige til at tro på, at de tidligere besvigelssforhold kan isoleres til den eller de personer som foretog dem på daværende tidspunkt. De øvrige ledelsesmedlemmer har altså ikke kendt til besvigelserne og er altså ligesom revisor og offentlighed blevet ført bag lyset. Den ekstraordinære besvigelssrevision kan dermed også være med til at genskabe revisors og offentlighedens tillid til ledelsens integritet og troværdighed.

Opgaven er opmærksom på, at SØIK vil indlede en efterforskning når ledelsesmedlemmer af en given virksomhed afsløres i at have begået besvigelser. Det dog kun muligt at blive straffet for noget man har gjort og efterforskninger er derfor ofte bagudrettet fra den dato, hvor sigtelsen af pågældende ledelsesmedlemmer finder sted. Derfor er det opgavens vurdering, at dette forslag om at revisor de

efterfølgende fem år skal være forpligtet til at foretage en ekstraordinær besvigelsesrevision. Både vil være med til at minimere risikoen for, at ledelsesmedlemmer som SØIK ikke har sigtet og afsløret i at have begået besvigelser, men som har begået besvigelser ikke fortsætter.

7.5 Del konklusion.

Opgavens kapitel syv indeholder forskellige forbedringsforslag som opgaven vurderer, at hvis forslagene blev implementeret ville sammen med revisors nuværende forpligtelser, i forhold til at afdække besvigelser medføre at revisors forpligtelser var tilstrækkelige.

Opgaven identificerede og belyste i opgavens foregående kapitel nuværende aktuelle forhold og kompetencemæssige problematikker. Disse forhold og problematikker har opgaven i dette kapitel forsøgt at komme med nogle ideforslag til, hvordan man i fremtiden kunne løse. Eftersom disse problematikker omhandler revisors nuværende forpligtelser, er disse problematikker og forhold nemmere at rette op på, eftersom revisor allerede er forpligtet til at udføre handlingerne. Opgavens forbedrings forslag går blot ud på, at der skal indføres regulativer som sikre, at revisor i tilstrækkelig grad i fremtiden lever op til disse forpligtelser.

Der skal indføres et regulativ som regulere, at revisor for den enkelte kunde skal ændre revisionens tidsmæssige placering fra regnskabsperiode til regnskabsperiode i sådan grad at revisor kan dokumentere, at der er indarbejdet tilstrækkelig uforudsigelighed i revisionen. I praksis ses det nemlig sjældent at revisor ændre i revisionens tidsmæssige placering, hvilket medføre at virksomhederne nogenlunde ved, hvornår revisor foretager sit uanmeldte beholdningseftersyn, hvilket eliminere beholdningseftersynet som måde, hvorpå revisor kan finde frem til aktuelle besvigelser. Ved at regulere på området sikres det, at revisor ændre i revisionens tidsmæssige placering og virksomhederne er derfor uforberedte på, hvornår revisor besøger virksomhederne for at foretage det uanmeldte beholdningseftersyn, hvilket øger revisors chancer for at finde frem til aktuelle besvigelsesforhold.

Det er også opgavens holdning, at der skal indføres et regulativ som regulere, hvilke stikprøvemetode revisor bruger i sin udvælgelse. I praksis ses det nemlig ofte, at revisor ikke anvender statistisk udvælgelse som metode, men i overvejende grad vælger ikke statistisk udvælgelse som metode. På nuværende tidspunkt gælder det, at revisor skal vælge det mest omkostningseffektive og i praksis er det ofte ikke statisk udvælgelse, som revisor vurderer er det mest omkostningseffektive. Det er opgavens holdning, at uanset hvilken stikprøvemetode som måtte være mest omkostningseffektiv, så skal revisor variere i sit valg af stikprøvemetode. Opgaven er opmærksom på, at kunderne ikke på forhånd ved, hvad revisor vælger ud til sin stikprøve og dermed ikke kan forberede sig. På trods af det, er det stadig opgavens holdning, at det skaber en øget uforudsigelighed, hvis revisor gøres forpligtet til at ændre i sin stikprøvemetode. Det er derfor opgavens holdning, at der burde indføres et regulativ som sikret dette.

I forhold til revisors nuværende forpligtelser til at vurdere risikoen for dokumentfalsk. Er det opgavens vurdering, at revisor ikke har de nødvendige kompetencer på området til, at kunne varetage denne forpligtelse. Revisor har ingen uddannelse på området og har derfor ikke tilstrækkelige kompetencer til at kunne leve op til sin forpligtelse i forhold til at vide, hvornår der er behov for at inddrage en ekspert til at vurdere, om der er blevet begået dokumentfalsk eller ej. Dokumentfalsk ses hyppigt i regnskabsmanipulationssager. Uopdaget regnskabsmanipulation vurderer opgaven er en større trussel mod offentligheden end misbrug af aktiver. Det er derfor opgavens holdning, at revisor i fremtiden burde uddannes i sådan grad, at revisor selv er ekspert i at kunne vurdere risikoen for dokumentfalsk. Risikoen for regnskabsmanipulation vil som resultat af det blive minimeret og risikoen for at revisor afgiver en forkert konklusion, vil blive minimeret til glæde for regnskabsbrugerne.

I kapitlet kommer opgaven også med to mere radikale forbedringsforslag til revisors forpligtelser i forhold til at afdække besvigelser. Forslagene er mere radikale eftersom revisor på nuværende tidspunkt ikke er forpligtet herom. Ved implementering af disse to forslag vil det dermed kræve nogle mere omfattende regulerings og lovmæssige ændringer.

I det ene forslag forslår opgaven, at revisor i fremtiden burde gøres forpligtet til at udfører en dybdegående revision, hvor revisor foretager dobbelt så mange revisionshandlinger som ved en normal revision. Den dybdegående revision skal revisor fortage for den enkelt kunde en gang ud af fem år. Dvs. ud af den enkelte kundes fem regnskabsperioder, skal revisor uanmeldt udvælge en af perioderne til at udføre den uanmeldte dybdegående revision. Implementering af dette forslag vil minimere risikoen for, at besvigelser bliver foretaget i mange år uden at det bliver opdaget og vil også have en præventiv effekt, da det er opgavens vurdering, at personer i virksomheden som går med besvigelsesovervejelser, vil være bange for de bliver opdaget af den dybdegående revision og derfor formentlig vil afholde sig fra at begå de ellers tiltænkte besvigelser.

Det andet og sidste radikale forslag går på at i virksomheder, hvor en eller flere af virksomhedens ledelsesmedlemmer opdages i at have begået besvigelser automatisk skal udløse en femårig periode, hvor revisor skal være forpligtet til, at udføre ekstraordinære revisionshandlinger i forhold til at afdække risikoen for besvigelser. Personer i ledelsen som i første omgang ikke er blevet opdaget, men som har begået besvigelser og fortsat begår besvigelser, vil revisor have en øget chance for at finde frem til. Samtidig er forslaget også med til, at hjælpe de aktuelle virksomheder videre og genskabe troværdigheden til virksomheden og dens ledelse i offentligheden ved, at revisor over en femårig periode kan stille yderligere sikkerhed end tidligere for, at der ikke er foretaget besvigelser i de efterfølgende regnskabsperioder.

Kapitel 8. Konklusion.

Speciales emne har været besvigelser, med fokus på at vurdere om revisors nuværende forpligtelser i forhold til at afdække besvigelser kan vurderes som tilstrækkelige eller ej.

Ved besvigelser forstås en tilsigtet handling som medfører fejlinformation i virksomhedens regnskab, begået af enten en eller flere personer i en given virksomhed. Besvigelser defineres af ISA 240 som.

*"En bevidst handling udført af en eller flere personer blandt den daglige ledelse, den øverste ledelse, medarbejdere eller tredjeparter, der benytter vildledning til at opnå en uberettiget eller ulovlig fordel"*¹⁴³

Opgaven har afgrænset sig til at fokusere på, om revisors nuværende forpligtelser kan anses som tilstrækkelige i forhold til at finde frem til besvigelsesformerne misbrug af aktiver og regnskabsmanipulation. Ved misbrug af aktiver forstås der tyveri og uberettiget udnyttelse af virksomhedens aktiver. Misbrug af aktiver bliver i praksis begået på både ledelsesniveau og medarbejderniveau. Ved regnskabsmanipulation forstås der typisk en bevidst oppustning af virksomhedens omsætning samt værdier. Måder hvorpå regnskabsmanipulation f.eks. kan udføres er ved dokumentfalsk, undladelse af aktuelle begivenheder, fiktive registreringer osv. Det er hyppigst virksomhedens ledelse eller tredjemand som begår besvigelsesformen regnskabsmanipulation. Årsagen til det er at disse personers privatøkonomi ofte er influeret af virksomhedens økonomi og har derfor interesse i at oppuste virksomhedens regnskab. Regnskabsmanipulation begås også med det formål at bedrage virksomhedens regnskabsbrugere til at tro, at virksomheden økonomisk er mere solid end, hvad der i virkeligheden er

¹⁴³ Citat ISA 240, 11, a

tilfældet. Uopdaget regnskabsmanipulation kan have den konsekvens, at regnskabsbrugerne foretager økonomiske beslutninger i forhold til virksomheden, baseret på et falsk grundlag.

Hyppigheden af besvigelser er på verdensplan stigende, hvor misbrug af aktiver er den besvigelsesform som hyppigst forekommer. Besvigelser begås oftest af mænd i aldersgruppen mellem 36 og 55 år. Uagtet besvigerens køn så begås besvigelser i overvejende grad af en intern person og ofte i samarbejde med minimum en person. Mænd har i besvigelsessager en tildens til i højere grad at samarbejde end kvinder. Besvigelser begås iflg. statistikkerne hyppigst af virksomhedens medarbejdere, som er ansat i virksomhedens økonomi og regnskabsafdeling. Det medianmæssige tab som følge af besvigelser er dog ofte højest, når besviger er en person fra virksomhedens ledelse.

Ifølge Donald Cressy skal følgende risikofaktorer være til stede før almene mennesker begår besvigelser. Incitament, retfærdiggørelse og mulighed. Er en af følgende risikofaktorer ikke til stede, vil det almene menneske ikke foretage besvigelser.

Iflg. Donald Cressy kan virksomhederne i et stort omfang minimere risikoen for, at besvigelser forekommer ved at have stærke interne kontroller. På den måde minimeres muligheden for, at medarbejdere og personer i ledelsen kan begå besvigelser. Incitament og retfærdiggørelse kan virksomheden i mindre grad påvirke. Iflg. Donald Cressy skal personer foruden muligheden for at begå besvigelser have et incitament til at begå dem og skal kunne retfærdiggøre sine handlinger overfor sig selv. Predatoren er ofte en person som er psykopat og behøver modsat almindelige mennesker, hverken retfærdiggørelse eller incitament, men blot muligheden, også kan disse personer finde på at begå besvigelser. Personer med psykopati er derfor outliers og besvigelsestrekanter kan dermed ikke bruges på disse mennesker.

If. selskabsloven og årsregnskabsloven er det virksomhedernes ledelses ansvar gennem tilstrækkelig stærke interne kontroller, at forebygge og opdage aktuelle besvigelsesforhold. Det er altså virksomhedernes ledelse, som har ansvaret for at fejlinformation som følge af besvigelser ikke opstår. Virksomhedens øverste ledelse er ansvarlig for at sikre, at den daglige ledelse implementere tilstrækkelige interne kontroller. Den daglige ledelse har i overensstemmelse med den øverste ledelse dernæst ansvaret for at implementere tilstrækkelige interne kontroller og sikre, at de bliver overholdt af alle i virksomheden.

Revisor skal i forbindelse med sin revision afslutningsvis afgive sin konklusion. Revisor skal inden revisor afgiver sin konklusion opnå en høj grad af sikkerhed for, at regnskabet er retvisende og ikke indeholder væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser. Revisor er altså på nuværende tidspunkt kun forpligtet til at finde frem til væsentlige besvigelsesforhold. Ved væsentlige besvigelsesforhold forstås der besvigelser som overskrider revisors fastsatte væsentlighedsniveau. Til at vurdere revisionsrisikoen tager revisor udgangspunkt i revisionsrisikomodellen, som består af den iboende risiko, kontrolrisikoen og opdagelsesrisikoen. Revisors revisionsrisikovurdering skal revisor foretage på baggrund af sit kendskab til virksomheden og dens interne kontroller. På baggrund af revisors kendskab til virksomheden, skal revisor planlægge sin revision således revisionen imødegår de regnskabsposter og kontroller der er størst risiko forbundet med. Dette skal revisor gøre for at opnå sikkerhed om, at de pågældende identificere kontroller er tilstrækkelige og at regnskabsposterne ikke er behæftet med hverken fejlinformation eller besvigelser.

Det er opgavens konklusion, at revisors nuværende forpligtelser ikke er tilstrækkelige i forhold til at afdække besvigelser.

Det opgavens konklusion, at revisors nuværende forpligtelser i forhold til afdækning af besvigelsesforhold er rimelige i forhold til, hvad der kan forventes af revisor. Det opgavens konklusion, at det er rimeligt at

revisor i forbindelse med sin revision, kun skal være forpligtet til at finde frem til væsentlige besvigelserforhold og at det samtidig er rimeligt at revisor kun stiller et konklusionssikkerhedsniveau på 95%, for at regnskabet ikke er behæftet med hverken væsentlig fejlinformation eller besvigelser. Det er dog opgavens konklusion på baggrund af revisors nuværende forpligtelser, som er blevet belyst i opgavens kapitel 5. At revisors forpligtelser ikke er tilstrækkelige i forhold til i rimelig grad at kunne finde frem til aktuelle væsentlige besvigelserforhold. Opgavens årsag til denne konklusion baserer sig på understående fire forhold:

- 1) Revisor kan ikke leve op til sin forpligtelse om at have en professionel skepsis, hver gang revisor revidere. Revisor vil som menneske lade sig påvirke af sin egen personlige holdning til den pågældende virksomhed, uanset revisors forpligtelse om at være professionel skepsis.
- 2) På nuværende tidspunkt anbefales det kun, at revisor ændre i sin revisions tidsmæssige placering. På den måde forøger revisor sin chance for ved det uanmeldte beholdningseftersyn at finde frem til aktuelle væsentlige besvigelserforhold. Der bliver dog ikke ført kontrol med om revisor gør dette. I praksis ændrer revisor derfor sjældent revisionens tidsmæssige placering, hvilket medfører at virksomhederne ofte ved, hvornår revisor foretager det "uanmeldte" beholdningseftersyn. Det er opgavens holdning, at revisor burde være forpligtet til at ændre i revisions tidsmæssige placering og anser derfor denne manglende forpligtelses som et punkt, der taler for opgavens konklusion, at revisors forpligtelser på nuværende tidspunkt, ikke kan anses som tilstrækkelige.
- 3) Revisor er på nuværende tidspunkt heller ikke, forpligtet til at ændre i sin stikprøvemetode. Det er opgavens konklusion, at revisor burde være dette, da det ville være med til at øge graden af uforudsigelighed i forhold til, hvilke transaktioner som der bliver udvalgt til kontrol. Det er opgavens holdning, at var revisor forpligtet til at ændre i sin stikprøve metode ville det øge uforudsigeligheden, hvilket er opgavens vurdering ville øge sandsynligheden for, at revisor fandt frem til væsentlige besvigelserforhold.
- 4) Som den mest afgørende årsag til at opgaven konkluderer, at revisors nuværende forpligtelser ikke er tilstrækkelige i forhold til at finde frem til væsentlige besvigelser. Er revisors manglende kompetencer og forpligtelser i forhold til at vurderer risikoen for dokumentfalsk. Revisor er forpligtet til, at overveje risikoen for dokumentfalsk. Revisor er dog ikke forpligtet til, at tage uddannelse indenfor området, således revisor kompetencemæssigt er kompetent til at foretage en sådan risikovurdering. Det er opgavens konklusion, at revisor burde være forpligtet til at uddanne sig i sådan en grad, at revisor var faglig ekspert i at vurdere risikoen for dokumentfalsk. Dokumentfalsk bliver ofte anvendt i regnskabsmanipulations sammenhæng og regnskabsmanipulation er desuden iflg. opgavens vurdering den besvigelserform, som udgør den største trussel overfor regnskabsbrugerne. Opgaven konkluderer derfor, at revisor burde være forpligtet til at være faglig ekspert i, at vurdere risikoen for dokumentfalsk. Var revisor det, er det opgavens vurdering, at det væsentligt ville minimere risikoen for, at revisor ikke opdagede væsentlig regnskabsmanipulation som følge af dokumentfalsk.

Opgaven konkluderer i kapitel syv, at revisors forpligtelser i fremtiden i forhold til at afdække besvigelser ville være tilstrækkelige, hvis følgende fem forbedringsforslag til revisors nuværende forpligtelser blev vedtaget.

- 1) Der skal vedtages et regulativ som bestemmer, at revisor i fremtiden for den enkelte kunde skal ændre i revisionens tidsmæssige placering fra regnskabsperiode til regnskabsperiode. Således virksomhederne på forhånd ikke ved, hvornår revisor kommer på uanmeldt beholdningseftersyn. Dette ville medføre en øget chance for at revisor fandt frem til væsentlige besvigelserforhold.

- 2) Det er opgavens vurdering, at der også burde indføres et regulativ som bestemmer, at revisor skal ændre i sin stikprøve metode. Reguleringen ville medføre en større uforudsigelighed i forhold til de transaktioner, som vil blive udvalgt til kontrol. Dette ville medføre en øget sandsynlighed for, at revisor i fremtiden ville finde frem til væsentlige besvigelserforhold.
- 3) Der skal vedtages et regulativ som sikre, at revisor i fremtiden er forpligtet til at opnå ekspertfærdigheder i at kunne vurdere, om dokumenter er blevet forfalsket eller ej. Forslaget ville i fremtiden minimere risikoen for, at revisor ikke opdager begået regnskabsmanipulation, til gavn for regnskabsbrugerne.
- 4) Det opgavens holdning, at revisor i fremtiden burde gøres forpligtet til at foretage en dybdegående revision for alle dens kunder i en ud af fem regnskabsperioder. Den dybdegående revision skal være uanmeldt, og revisor skal ved den dybdegående revision gøres forpligtet til, at foretage dobbelt så mange revisionshandling som ved en normal revision. Forslaget ville minimere risikoen for, at væsentlige besvigelserforhold står på i årevis uden, at det bliver opdaget af revisor. Derudover vil forslaget også have en præventiv effekt. Det er opgavens konklusion, at personer som opfylder Donald Cressey's tre risikofaktorer ville være mindre tilbøjelige til at begå besvigelserne på grund af frygt for, at blive opdaget af revisors dybdegående revision.
- 5) Opgavens sidste forbedringsforslag går ud på, at opdages det at en eller flere personer i en given virksomheds ledelse har begået besvigelser. Skal det udløse en femårig periode, hvor revisor skal gøres forpligtet til at udføre ekstraordinære revisionshandling målrettet, at finde frem til væsentlige besvigelserforhold begået af personer blandt virksomhedens ledelse. Forslaget konkluderer opgaven vil medføre en øget sandsynlighed for, at revisor potentielt set opdager det, hvis der er personer i ledelsen som ikke i første omgang blev opdaget i at begå besvigelser, men som har begået besvigelser og fortsat begår besvigelser.

Lovgivning og regulering.

- Erklæringsbekendtgørelsen
- Revisorloven
- Årsregnskabsloven
- Selskabsloven
- IAS – internationale regnskabsstandarder

ISA'er.

- ISA 200 - Den uafhængige revisors overordnede mål og revisionens gennemførelse i overensstemmelse med Internationale standarder om revision
- ISA 230 - Revisionsdokumentation
- ISA 240 - Revisors ansvar vedrørende besvigelser ved revision af regnskabet
- ISA 300 - Planlægning af revision af regnskabet
- ISA 315 - Identifikation og vurdering af risici for væsentlig fejlinformation igennem forståelse af virksomheden og dens omgivelser
- ISA 320 - Væsentlighed ved planlægning og udførelse af en revision
- ISA 330 - Revisors reaktion på vurderede risici
- ISA 500 - Revisionsbevis
- ISA 700 - Udformning af en konklusion og afgivelse af erklæring om et regnskab

Kildeliste.

Bøger.

- Aasmund Eilifsen, Third International Edition - "Auditing & Assurance Services"
- Sanne Udsen - "Psykopater i jakkesæt"
- Thomas Riise Johansen, Christina Maria Davidsen, Martin Lunden og Mikkel Harloff-Helleberg (Bog, 2. udgave) - "Danske perspektiver på revisorer og revision"
- Ib Andersen, 5. udgave - "Den skinbarlige virkelighed"
- Maria Bloch Christensen, Rikke Holmslykke Kristensen og Bent Warming-Rasmussen (Bog, 2. udgave) - "Revisors opklaring af besvigelser - Læren af praksis"
- The Evolution of Fraud Theory, Issues in Accounting Education, Vol. 27
- Brenda Porter, Jon Simon, David Hatherly - "Principles of external auditing"

E-Kilder.

- Politikken, "Arbejdspladsens psykopater kan koste dyt"
<https://politiken.dk/oekonomi/art5477984/Arbejdspladsens-psykopater-kan-koste-dyrt>
- Daily mail, "How to spot a psychopath"
<https://www.dailymail.co.uk/sciencetech/article-3379996/How-spot-psychopath-Expert-reveals-traits-look-charm-eccentricity-manipulation.html>
- KPMG, "Global profil of the fraudster"
<https://home.kpmg/xx/en/home/insights/2016/05/profiles-of-the-fraudster-an-illustrative-look-at-the-findings.html>
- PwC's 2018 "Pulling fraud out of the shadows, global economic crime and fraud survey"
<https://www.pwc.com/gx/en/services/advisory/forensics/economic-crime-survey.html>
- ACFE, "Profile of a fraudster"

- <https://www.acfe.com/rtnn-profile-fraudster.aspx>
- Tv2 nyhederne, "Dansk dækmilliardær får seks års fængsel i stor svindelsag"
<http://nyheder.tv2.dk/krimi/2019-04-04-dansk-daekmilliardaer-faar-seks-aars-faengsel-i-stor-svindelsag?fbclid=IwAR0zZOeMCTaQ1sctaBjoR4equTrPMsSnXXv-bd75A5w5skK7AXOZm742vMc>
- Nyhederne. tv.2.dk, "Fem ting vi ikke vidste om Britta Nielsen-sagen før i dag"
<http://nyheder.tv2.dk/krimi/2019-03-01-fem-ting-vi-ikke-vidste-om-britta-nielsen-sagen-foer-i-dag>
- Netdokter, "<https://netdokter.dk/fokus/psykopater.htm>"
- FSR. Etik_bog_A4, s. 16